

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI BANKACILIK VE FİNANS YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

**TÜRKİYE'DE PORTFÖY YATIRIMLARINI
BELİRLEYEN TERCİHLER**

Yüksek Lisans Tezi

Firdevs ÜSTÜN

0950Y75202

İstanbul, Mayıs 2012

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI BANKACILIK VE FİNANS YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

**TÜRKİYE'DE PORTFÖY YATIRIMLARINI
BELİRLEYEN TERCİHLER**

Yüksek Lisans Tezi

**Firdevs ÜSTÜN
0950Y75202**

Danışman: Prof. Dr. Yusuf Tuna

İstanbul, Mayıs 2012

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek lisans öğrencisi Firdevs Üstün' ün "Türkiye' de Portföy Yatırımlarını Belirleyen Tercihleri" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Uluslararası Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans Tezi olarak (oybirliği / çokluğu) ile başarılı bulunmuştur.

Adı- Soyadı

İmza

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Yusuf Tuna

.....

Jüri Üyesi :

.....

Jüri Üyesi :

.....

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamiyle uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Firdevs Üstün

ÖZET

Gelişmişlik seviyesinin en belirgin unsuru ekonomik kalkınmadır. Ekonomik kalkınmayı sağlamak için ise en önemli basamak yatırım ve yatırımcı kanalına sahip olmak gerekliliğidir. Çalışmanın konusunu da içeren yatırım tercihleri, bireylerin bir yatırım kararı alırken göz önünde bulundurması gereken ve bireyleri etkileyen her türlü tercih ve faktörleri analiz etmektedir. Bundan yola çıkılarak çalışmada yatırımla ilgili stratejiler, yatırım araçları, yatırımı ve yatırımcıyı etkileyen faktörler, yatırımcının risk algısı ve tüm bu başlıkları içeren anket uygulaması yapılmıştır.

Yapılan anket çalışmasıyla İstanbul'da yaşayan bireylerin demografik özelliklerine göre gelirleri, tasarrufları, harcamaları, borçları, riske bakış açıları ve amaçları dikkate alınarak yatırım tercihleri üzerine bir inceleme yapılmıştır. Örneklem grubunu sadece İstanbul'da yaşayan gelir sahipleri oluşturmaktadır. Örneklem hacmimiz 550 denekten oluşmaktadır. Bu deneklerden 28 adedi geçersiz sayılmış ve 522 gözlemlerle çalışılmıştır. Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde SPSS bilgisayar paket programından faydalanılmıştır.

Anket çalışmasından elde veriler yorumlanmış ve İstanbul'da yaşayan gelir sahibi bireylerin yatırım tercihleri ve yatırım kararlarını etkileyen faktörler ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar sözcükler: Yatırım, yatırımcı, yatırım araçları, yatırım kararını etkileyen faktörler, risk algısı

ABSTRACT

The most significant element of the development level of economic development. The most important step to ensure that economic development is the necessity to have a channel of investment and investor. Investment choices, including the subject of the study, individuals should consider taking an investment decision, and all kinds of preferences and the factors affecting individuals is analyzed. On the basis of this study related to investment strategies, investment vehicles, investment and factors affecting the investor, the investor's risk perception survey conducted with all of these topics.

According to a survey conducted in Istanbul, the demographic characteristics of individuals living in income, savings, spending, debt, investment risk preferences, taking into account the perspectives and objectives of an investigation. Owners living in Istanbul is the only income the sample group. Volume of sample consists of 550 subjects. Number of subjects 28 522 observation counted, and tried to override this. Computer package SPSS software have the survey results.

Interpretation of data obtained from the questionnaire of data obtained from the questionnaire income individuals living in Istanbul and factors affecting the investment choices and investment decisions have been excavated.

Key words: Investment, investor, investment tools, the factors affecting investment decision, risk perception

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
Özet	iii
Abstract.....	iv
Tablolar Listesi.....	viii
Şekiller Listesi	xi
Kısaltmalar	xii
GİRİŞ	1
1. YATIRIM VE YATIRIMCI KAVRAMI	5
1.1. Yatırım Kavramı	5
1.2. Yatırım Türleri	6
1.2.1. Yabancı Sermaye Yatırımları.....	6
1.2.2. Portföy Yatırımları	6
1.3. Yatırımcı Kavramı	7
1.3.1. Kurumsal Yatırımcılar	8
1.3.2. Bireysel Yatırımcılar.....	8
1.4. Yatırım Stratejileri	9
1.4.1. Aktif Yatırım Stratejileri.....	9
1.4.2. Pasif Yatırım Stratejileri	10
1.4.3. Karma Stratejiler	11
2. YATIRIM ARAÇLARI.....	12
2.1. Menkul Değerler	12
2.1.1. Menkul Değerlerin Özellikleri	13
2.1.2. Menkul Kıymet Çeşitleri.....	13
2.1.2.1. Hisse Senetleri.....	14
2.1.2.1.1. Hamiline ve Nama Yazılı Hisse Senetleri.....	15
2.1.2.1.2. Adi ve İmtiyazlı Hisse Senetleri	15
2.1.2.1.3. Kurucu ve İntifa Hisse Senetleri	16
2.1.2.1.4. Bedelli ve Bedelsiz Hisse Senetleri	16
2.1.2.1.5. Primli ve Primsiz Hisse Senetleri.....	17
2.1.2.2. Tahviller	17
2.1.2.3. Hazine Bonoları	20
2.1.2.4. Gelir Ortaklığı Senetleri.....	21
2.1.2.5. Yatırım Fonları.....	21
2.1.2.6. Banka Bonoları	24
2.1.2.7. Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	25
2.1.2.8. Gayrimenkul Sertifikaları.....	26
2.1.2.9. Finansman Bonoları	26
2.1.2.10. Eurobond	27
2.2. Gayrimenkul Değerler.....	27
2.3. Altın	30
2.4. Döviz.....	32
2.5. Banka Mevduatları	34

2.5.1. Mevduatların Sınıflandırılması	35
2.5.1.1. Vadelerine Göre Mevduatlar.....	35
2.5.1.1.1. Vadesiz Mevduat.....	35
2.5.1.1.2. Vadeli Mevduat.....	36
2.5.1.1.3. İhbarlı Mevduat.....	36
2.5.1.1.4. Birikimli Mevduat.....	37
2.5.1.2. Tasarruf Yetkisine Göre Mevduatlar	37
2.5.1.2.1. Bireysel Mevduat	37
2.5.1.2.2. Birlikte Mevduat	37
2.5.1.3. Mudinin Yerleşik Olduğu Yere Göre Mevduatlar	37
2.5.1.4. Verilecek Faizin Değişkenliğine Göre Mevduatlar.....	37
2.6. Atıl Fonlar	38

3. YATIRIM KARARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER ve YATIRIMCILARIN RİSK ALGISI..... 40

3.1. Yatırım Kararını Etkileyen Faktörler.....	40
3.1.1. Demografik Faktörler.....	40
3.1.2. Psikolojik Faktörler.....	41
3.1.3. Ekonomik Faktörler	43
3.1.4. Siyasal ve Hukuki Faktörler.....	44
3.1.5. Yazılı ve Görsel Basın Kaynakları.....	45
3.2. Yatırımcıların Risk Algısı.....	46
3.2.1. Riski Seven Yatırımcı	47
3.2.2. Riskten Kaçan Yatırımcı	48
3.2.3. Riske Karşı Kayıtsız Yatırımcı	49

4. TÜRKİYE’ DE PORTFÖY YATIRIMLARINI BELİRLEYEN TERCİHLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA..... 51

4.1. Araştırmanın Amacı	51
4.2. Araştırmanın Kapsamı	51
4.3. Araştırmanın Yöntemi.....	51
4.4. Araştırmanın Hipotezleri.....	52
4.5. Araştırma Bulguları ve Analizi	52
4.5.1. Güvenirlilik Analizi	52
4.5.2. Araştırma Verilerinin Frekans Analizi.....	54
4.5.2.1. Cinsiyet	54
4.5.2.2. Eğitim.....	56
4.5.2.3. Gelir.....	57
4.5.2.4. Yaş.....	59
4.5.2.5. Harcama	60
4.5.2.6. Tasarruf	62
4.5.2.7. İş Kayıp Durumu.....	63
4.5.2.8. Borç	65
4.5.2.9. Yatırım Tercihi.....	66
4.5.2.10. Vade	68
4.5.2.11. Risk Düzeyi.....	69
4.5.2.12. Yatırım Dikkat	71

4.5.2.13. Bilgi.....	72
4.5.2.14. Ekonomik Gösterge.....	74
4.5.2.15. Yatırım Yaklaşımı.....	75
4.5.2.16. Yatırım Kullanımı.....	77
4.5.2.17. Yatırım Alternatifi.....	79
4.5.2.18. Kayıp.....	80
4.5.2.19. Koruma.....	82
4.5.2.20. Kar.....	84
4.5.2.21. Aynı Karar Verilebilirlik.....	85
4.5.2.22. Yatırımın Amaca Uygunluğu.....	87
4.5.2.23. Sonraki Yatırımda Aynı Aracı Tercih Etme Durumu.....	88
4.5.2.24. Piyasa Koşullarını Dikkate Alma.....	90
4.5.3. Çapraz Tablolar.....	91
4.5.3.1. Gelir-Harcama.....	91
4.5.3.2. Gelir-Tasarruf.....	93
4.5.3.3. Gelir-Yatırım Tercihi.....	95
4.5.3.4. Tasarruf-Yatırım Tercihi.....	96
4.5.3.5. Risk Düzeyi-Yatırım Alternatifi.....	98
4.5.3.6. Cinsiyet-Yatırım Tercihi.....	99
4.5.3.7. Eğitim-Yatırım Tercihi.....	100
4.5.3.8. Gelir-Borç Durumu.....	101
4.5.4. Parametrik-Parametrik Olmayan Testler.....	102
4.5.4.1. T Testi.....	103
4.5.4.2. Kolmogorov-Smirnov Testi.....	106
4.5.4.3. Kruskal-Wallis Testi.....	107
SONUÇ.....	110
EKLER.....	115
KAYNAKÇA.....	119

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. Anket Özeti	52
Tablo 2. Güvenilirlik İstatistikleri	53
Tablo 3. Toplam Güvenilirlik İstatistikleri.....	53
Tablo 4. Cinsiyet İstatistikleri	54
Tablo 5. Cinsiyet Frekans Analizi	55
Tablo 6. Eğitim İstatistikleri.....	56
Tablo 7. Eğitim Frekans Analizi	56
Tablo 8. Gelir İstatistikleri	57
Tablo 9. Gelir Frekans Analizi	58
Tablo 10. Yaş İstatistikleri	59
Tablo 11. Yaş Frekans Analizi	59
Tablo 12. Harcama İstatistikleri	60
Tablo 13. Harcama Frekans Analizi.....	61
Tablo 14. Tasarruf İstatistikleri	62
Tablo 15. Tasarruf Frekans Analizi.....	62
Tablo 16. İş Kayıp İstatistikleri	63
Tablo 17. İş Kayıp Frekans Analizi.....	64
Tablo 18. Borç İstatistikleri.....	65
Tablo 19. Borç Frekans Analizi.....	65
Tablo 20. Yatırım Tercihi İstatistikleri.....	66
Tablo 21. Yatırım Tercihi Frekans Analizi	67
Tablo 22. Vade İstatistikleri	68
Tablo 23. Vade Frekans Analizi.....	68
Tablo 24. Risk Düzeyi İstatistikleri.....	69
Tablo 25. Risk Düzeyi Frekans Analizi	70
Tablo 26. Yatırım Dikkat İstatistikleri	71
Tablo 27. Yatırım Dikkat Frekans Analizi	71
Tablo 28. Bilgi İstatistikleri.....	72
Tablo 29. Bilgi Frekans Analizi	73
Tablo 30. Ekonomik Gösterge İstatistikleri	74

Tablo 31. Ekonomik Gösterge Frekans Analizi	74
Tablo 32. Yatırım Yaklaşımı İstatistikleri.....	75
Tablo 33. Yatırım Yaklaşımı Frekans Analizi	76
Tablo 34. Yatırım Kullanımı İstatistikleri	77
Tablo 35. Yatırım Kullanımı Frekans Analizi.....	78
Tablo 36. Yatırım Alternatifi İstatistikleri	79
Tablo 37. Yatırım Alternatifi Frekans Tablosu	79
Tablo 38. Kayıp İstatistikleri.....	80
Tablo 39. Kayıp Frekans Analizi.....	81
Tablo 40. Koruma İstatistikleri	82
Tablo 41. Koruma Frekans Analizi	83
Tablo 42. Kar İstatistikleri.....	84
Tablo 43. Kar Frekans Tablosu	84
Tablo 44. Aynı Karar Verilebilirlik İstatistikleri.....	85
Tablo 45. Aynı Karar Verilebilirlik Frekans Analizi	86
Tablo 46. Yatırımın Amaca Uygunluğu İstatistikleri.....	87
Tablo 47. Yatırımın Amaca Uygunluğu Frekans Analizi	87
Tablo 48. Sonraki Yatırımda Aynı Aracı Tercih Etme Durumu İstatistikleri.....	88
Tablo 49. Sonraki Yatırımda Aynı Aracı Tercih Etme Durumu Frekans Analizi.....	89
Tablo 50. Piyasa Koşullarını Dikkate Alma İstatistikleri.....	90
Tablo 51. Piyasa Koşullarını Dikkate Alma Frekans Analizi	90
Tablo 52. Gelir-Harcama İstatistikleri.....	91
Tablo 53. Gelir-Harcama Çapraz Tablosu.....	92
Tablo 54. Gelir-Harcama Çapraz Tablosu 2.....	92
Tablo 55. Gelir-Tasarruf İstatistikleri	93
Tablo 56. Gelir-Tasarruf Çapraz Tablosu	93
Tablo 57. Gelir-Tasarruf Çapraz Tablosu 2	94
Tablo 58. Gelir-Yatırım Tercih İstatistikleri	95
Tablo 59. Gelir-Yatırım Tercih Çapraz Tablosu	95
Tablo 60. Gelir-Yatırım Tercih Çapraz Tablosu 2.....	95
Tablo 61. Tasarruf-Yatırım Tercih İstatistikleri.....	96
Tablo 62. Tasarruf-Yatırım Tercih Çapraz Tablosu.....	97
Tablo 63. Tasarruf-Yatırım Tercih Çapraz Tablosu 2.....	97

Tablo 64. Risk Düzeyi-Yatırım Alternatifi İstatistikleri	98
Tablo 65. Risk Düzeyi-Yatırım Alternatifi Çapraz Tablosu	98
Tablo 66. Cinsiyet-Yatırım Tercihi İstatistikleri	99
Tablo 67. Cinsiyet-Yatırım Tercihi Çapraz Tablosu	100
Tablo 68. Eğitim-Yatırım Tercihi İstatistikleri	100
Tablo 69. Eğitim-Yatırım Tercihi Çapraz Tablosu	101
Tablo 70. Gelir-Borç Durumu İstatistikleri	101
Tablo 71. Gelir-Borç Durumu Çapraz Tablosu	102
Tablo 72. Cinsiyet-Harcama İstatistiği	103
Tablo 73. Cinsiyet-Harcama T Testi	103
Tablo 74. Cinsiyet-Gelir İstatistiği	104
Tablo 75. Cinsiyet-Gelir T Testi	104
Tablo 76. Cinsiyet-Yatırım Tercihi İstatistiği	105
Tablo 77. Cinsiyet-Yatırım Tercihi T Testi	106
Tablo 78. Örnek Kolmogorov-Smirnov Testi	107
Tablo 79. Gelir-Vade Aralığı Parametreleri	107
Tablo 80. Gelir-Vade Kruskal Wallis Test İstatistiği	108
Tablo 81. Gelir-Risk Aralığı Parametreleri	108
Tablo 82. Gelir-Risk Kruskal Wallis Test İstatistiği	109

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1. Riski Seven Yatırımcı.....	48
Şekil 2. Riskten Kaçan Yatırımcı.....	49
Şekil 3. Risk Karşısında Kayıtsız Yatırımcı	50
Şekil 4. Cinsiyet	55
Şekil 5. Eğitim	57
Şekil 6. Gelir	58
Şekil 7. Yaş	60
Şekil 8. Harcama.....	61
Şekil 9. Tasarruf.....	63
Şekil 10. İş Kayıp Durumu	64
Şekil 11. Borç	66
Şekil 12. Yatırım Tercihi	67
Şekil 13. Vade.....	69
Şekil 14. Risk Düzeyi	70
Şekil 15. Yatırım Dikkat.....	72
Şekil 16. Bilgi	73
Şekil 17. Ekonomik Gösterge	75
Şekil 18. Yatırım Yaklaşımı	77
Şekil 19. Yatırım Kullanımı.....	78
Şekil 20. Yatırım Alternatifi	80
Şekil 21. Kayıp	82
Şekil 22. Koruma	83
Şekil 23. Kar	85
Şekil 24. Aynı Karar Verilebilirlik	86
Şekil 25. Yatırımın Amaca Uygunluğu	88
Şekil 26. Sonraki Yatırımda Aynı Yatırım Aracını Tercih Etme Durumu	89
Şekil 27. Piyasa Koşullarını Dikkate Alma	91

KISALTMALAR

- a.g.e.** : Adı Geçen Eser
b. : Baskı
BDDK : Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
C. : Cilt
çev. : Çeviren
der. : Derleyen
HDT : Hisse Senetleriyle Değiştirilebilir Tahviller
IMF : International Monetary Fund
İMKB : İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
m. : Madde
mö. : Milattan Önce
No. : Numara
SPK : Sermaye Piyasası Kurulu
SPSS : Statistical Package for the Social Sciences
TCMB : Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
tefe : Toptan Eşya Fiyat Endeksi
TL : Türk Lirası
TSPAKB : Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği
üfe : Üretici Fiyat Endeksi

GİRİŞ

Finansal piyasalara ve araçlara olan ilgi hızla küreselleşen dünyada her geçen gün artmaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki sermaye birikimi yatırımcıların sayısını hızla artırmakta, finans mühendisleri sürekli olarak yatırımcılara uygun yeni finansal enstrümanlar oluşturmaktadır. Bu sermaye birikiminin oluşturduğu araçlar, gelişmiş ülkelerden Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere doğru akmakta ve bu ülkelerin finansal yapılarında da değişimlere yol açmaktadır. Bu yolla çeşitli finansal varlıklara ait piyasalarda derinleşme ve genişleme gerçekleşmektedir. Finansal piyasaların gelişmesi için ise, gerek bireysel yatırımcıların gerekse kurumsal yatırımcıların piyasada daha fazla yer almalarını sağlamak gerekmektedir.

Finansal piyasalar tarihi incelendiğinde, yatırımcıların çeşitli dönemler itibariyle yüksek riskli ve hatta spekülatif yatırımlara (varlıklar, menkul kıymetler) yöneldikleri ve ardından tümüyle sabit getirili yatırımlara ya da nakde döndükleri dönemlere sıkça rastlanmaktadır.

Son olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 2001 yılında başlayan ve 2006 yılına kadar devam eden konut sektöründeki genişlemenin 2008 yılında küresel bir finansal krize neden olması ve bu krizde yüksek riskli ipotekli konut kredilerinin ve bu kredilere dayalı menkul kıymetlerin büyük rol oynaması dikkatleri yeniden, yatırım kararının iki temel parametresinden biri olan "risk" kavramına çekmiştir. ABD'de başlayan ve birçok ülkeye yayılan bu finansal krizden İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)'da büyük oranda etkilenmiştir. Öyle ki bu dönemde İMKB Ulusal 100 endeksi 60.000 seviyelerinden 20.000 seviyelerine gerilemiştir. Bu anlamda yatırımcıları dönem dönem yüksek riskli varlıklara yönlendiren dönem ise güvenli limanlara sığındıran bu faktörlerin incelenmesi önem arz etmektedir.

Yatırımcıların üstlendikleri riskin belirleyicisi olan algıladıkları risk üzerinde bir takım faktörler etkili olmaktadır. Bunlar; yatırımcının kişilik özellikleri, psikolojik faktörler ve sosyo-ekonomik ve demografik faktörlerdir. Küreselleşme ve finansallaşma olgularına paralel olarak ortaya çıkan iletişim sektöründe yaşanan sıçrama, yatırımcıların, finansal piyasalara erişebilme, bilgiye en hızlı ve en ucuz maliyetle sahip olma ve en hızlı şekilde işlem yapma potansiyelini artırmıştır. Bu

gelişmelerin sonucu olarak, küresel çapta, finansal piyasalarda işlem yapan yatırımcı sayısında ve profilinde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Günümüzde eğitim seviyesi ne olursa olsun her yaştan ve her gelir grubundan milyonlarca kadın ve erkek çok çeşitli gerekçelerle finansal piyasalarda işlem yapmaktadır. Finansal sektörün her türlü yatırımcının ihtiyacına uygun kıymetler üretebilme becerisi düşünüldüğünde yatırımcı profilindeki çeşitliliğin hızlı bir şekilde artacağı öngörülebilmektedir. Finansal piyasaların derinliği ve genişliği üzerinde etkili olan yatırımcı profilindeki bu değişim, piyasaların yorumlanmasında özellikle göz önünde bulundurulması gereken bir faktör olarak düşünülmelidir.

Ülkemizde henüz gelişme süreci içerisinde bulunan ekonominin ve dolayısıyla finansal piyasaların, daha güçlü hale gelebilmesi ve böylece ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için daha fazla tasarruf ve yatırıma gereksinimi bulunmaktadır. Çünkü yatırımlar hem piyasaların gelişmesi hem de istikrar kazanmasında tüm dünyada çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Bireylerin ekonomik durumlarını iyi bir şekilde değerlendirebilmeleri ve yönlendirebilmeleri, yaşamda bazı sorumluluk ve zorluklar ile başarılı bir mücadeleye olanak sağlayarak, yaşamdan duyulan tatmini artırmaktadır. Finansal davranışlar gelir, tasarruf ve borçlanma olanakları, tüketim eğilim ve kalıplarının oluşmasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Yaşam kalitesinin yükseltilmesi için paranın kullanımının bugün ve gelecek için planlanması, tüketim ve tasarruf arasında başarılı bir dengenin kurulması kaçınılmazdır. Finansal amaçlara ulaşmak, uzun vadeli finansal planları geliştirme ve uygulama sürecinde akılcı ve tutarlı ekonomik faaliyet planlarının önceden yapılmasını ve finansal amaçlara ulaşabilmek için mevcut kaynakların dikkate alınmasını gerektirir. Başarılı bir portföy yönetim süreci ve ekonomik açıdan geleceği güvence altına alma, bireysel istek ve ihtiyaçları belirleme, kaynakların tahsisi ve tasarrufların yatırıma dönüştürülmesi işlemlerini içermektedir. Tasarruf, bireylerin geliri ile harcamaları arasında gelirden yana olan fark olarak tanımlanmaktadır. Gelirlerinin tümünü tüketmeyen aileler bir süre sonra yaşam standardını iyileştirebilecekleri bir gerçektir. Bu süreçte kısa ve uzun vadeli finansal amaçlara göre tasarruf yapılarak elde edilen birikim, mevcut ekonomik kaynaklara eklendiğinde büyük birikimleri oluşturabilmektedir. Yatırım ise,

bireylerin tüketimlerini azaltarak tasarruf yolu ile varlıklarını artırmaları olarak tanımlanmaktadır.

Yapılan tez çalışması kapsamında da amaç; özellikle bireysel yatırımcıların yaptıkları portföy yatırımları çerçevesinde ki tercihleri incelenmiştir ve bireylerin yatırım yaparken baştan sona tüm evreleri ve etkileri hakkında görüş ortaya atılmıştır.

Çalışmanın ilk kısmında, yatırım ve yatırımcı kavramının ne olduğuna genel olarak bakılacaktır. Bu bölümde; yatırım ve yatırımcı kavramı ile birlikte yatırım türleri ve yatırımcı çeşitleri kavramları da incelenecektir. Ayrıca yatırım stratejileri konusunda yapılmış çalışmalara da değinilecektir. Tasarruflarını değerlendirmek isteyen kurumsal ve bireysel yatırımcılar, yatırım getirilerini sürekli olarak artırmak amacıyla değişik yatırım stratejileri arayışı içerisinde bulunmaktadır. Yatırım stratejisi, yatırımcıların portföylerini oluşturmalarında onlara rehberlik edecek kurallar, davranışlar ya da prosedürler bütünü olarak tanımlanabilmektedir. Genellikle strateji, yatırımcıların risk-getiri beklentisine, diğer bir ifadeyle, risk alma derecesine göre oluşturulmaktadır. Bazı yatırımcılar riskli varlıklara yatırım yaparak beklenen getirilerini maksimize etmek isterlerken, bazıları minimum ya da ortalama bir riski tercih etmektedir.

Çalışmanın ikinci kısmında, yatırım araçları incelenecektir. İncelenen yatırım araçları; menkul değerler, gayrimenkul değerler, altın, döviz, banka mevduatları ve atıl fonlar şeklindedir. Ayrıca tek tek her yatırım aracına özgü özellikler ve çeşitleriyle ilgili de bilgilere değinilecektir.

Çalışmanın üçüncü kısmında, yatırım kararını etkileyen faktörler ve yatırımcıların risk algısı üzerinde durulacaktır. Yatırım kararını etkileyen başlıca demografik, psikolojik, ekonomik, siyasal, hukuki ve çeşitli kaynaklar irdelenecektir. Bireysel yatırımcılar, yatırım kararlarını bir takım sosyo-ekonomik etkenler altında alırlar. Bu etkenler bazen karar alıcıyı doğrudan etkilerken, bazen de dolaylı olarak etkiler. Bu etkileşimin şiddeti yatırımcının kişisel yapısının yanı sıra içinde bulunduğu çevresel yapının da şekline göre değişiklikler gösterir. Bireysel

yatırımcılar heterojen bir grup oluşturduğundan; beklentileri de farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar; bireysel yatırımcıların ayrı bir kültür, bilgi ve psikolojik yapı ile eğitim düzeylerinin farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

Ayrıca yatırımcının riski seven, riskten kaçan ve riske kayıtsız mı olduğu risk algısı konusunda genel olarak bakılacaktır. Bireysel yatırımcıların risk algıları kişilik özelliklerinden etkilenmektedir. Bu özellikler yatırımcının risk algısı üzerinde eş zamanlı olarak etkide bulunmaktadır. Davranışsal finansçılar, aşırı güven önyargısının yatırımcı davranışı üzerindeki etkisinin yatırımcıların işlem hacmi, işlem sıklığı ve portföy çeşitlendirme seviyeleri üzerinde görüldüğünü ileri sürmektedirler. Buna göre aşırı güvene sahip yatırımcıların işlem hacmi ve işlem sıklığı artmakta ve portföy çeşitlendirme seviyeleri düşmektedir. Özellikle son yıllarda yatırımcı profilindeki çeşitliliğin artması finansal piyasaların yorumlanması açısından dikkat edilmesi gereken bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde ise bireylerin portföy yatırımlarını belirleyen tercihler üzerine bir araştırma yapılacaktır. Bu çalışma da İstanbul'da yaşayan bireylerin gelirlerini, tasarrufları, harcamaları, borçları, riske bakış açıları ve amaçları dikkate alınarak yatırım tercihleri üzerine inceleme yapılacaktır. Ayrıca araştırma tesadüfî örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfî örnekleme yöntemine göre ve yüz yüze anket yöntemi ile 550 deneğe uygulanacaktır. Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde SPSS bilgisayar paket programından faydalanılacaktır.

1. YATIRIM VE YATIRIMCI KAVRAMI

1.1. Yatırım Kavramı

Yatırım sözcüğü oldukça geniş bir kavramdır. Yatırım kavramını pek çok anlamda kullanabiliriz. Ancak gerçek anlamını kullanıldığı yere bakarak anlayabiliriz. Yatırım kavramı kişiden kişiye farklılık gösterdiği gibi işletmeden işletmeye de farklılık gösterir. Bir takım kişilere göre yatırım, bir işletmenin kurulması anlamına gelebilir; bir başkasına göre ise yatırım, bono hisse senedi alımı veya bir ev sahibi olma anlamına gelebilir. Büyük bir işletme yatırımı, başka bir işletmeyle ortaklık olarak kabul edebileceği gibi farklı bir sektörde üretim yapmak olarak da kabul edebilir. Görüldüğü gibi yatırım kavramı her bir kişi ya da grup/ işletme tarafından kendine göre tanımlanmaktadır.¹

Genel bir tanımlamaya göre işletmeler için yatırım, elde edilen paranın bir kısmının ayrılarak, mal ve hizmet üretimi için şirketlerin aktiflerinin değerlendirilmesinde harcanmasıdır. Fertler için yatırım; gelirlerinin belirli bir kısmını ayrılarak yaptıkları tasarrufları getiri sağlayan alanlarda değerlendirmeleridir.²

Finansal açıdan ise yatırım, gelecekte bir gelir elde edebilmek için tasarrufların menkul kıymet araçlarında kullanılarak kar ve faiz geliri elde edilmesidir. Bireyler bugün yapmış oldukları tasarrufları yatırıma dönüştürürken gelecekteki beklenti, belirsizlik ve risk durumuna göre bir karar vermektedirler. Bu amaçla çeşitli finansal varlıklar arasında seçim yapmaya çalışacaklardır. Bireysel yatırımcıların fonlarını değerlendirmek için çeşitli varlıklar arasında seçim yapmaları da yatırım olarak değerlendirilmektedir.³

¹ Y. Gültekin İPEKSÜMER, “Menkul Kıymet Yatırımcılarının Yatırım Yaparken Kullandıkları Yöntemler (Aydın İl Merkezindeki Yatırımcılar Üzerine Bir Uygulama)”, (Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Aydın, 2009, s. 2.

² Sezin CANBULAT, “Türkiye’de Yatırım Araçlarının Getirilerinin Modellenmesi Üzerine Uygulama Çalışması”, (Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İstatistik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2009, s.2.

³ Anıl GACAR, “Yatırımcılar Açısından Hisse Senedi Değerlemesi”, (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek lisans Tezi), İzmir, 2009, s. 34.

1.2. Yatırım Türleri

Yatırım türlerini araştırma yapılan alana göre farklı olarak inceleyebileceğimiz gibi genel olarak ikiye ayırabiliriz. Bunlar Yabancı Sermaye Yatırımları ve Portföy Yatırımları şeklindedir.

1.2.1. Yabancı Sermaye Yatırımları

Yabancı sermaye yatırımı, bir şirketin kendi ülkesi sınırları dışında bir üretim tesisi kurması ya da var olan bir tesisle ortaklık kurması olarak tanımlanabileceği gibi bir ülkedeki yerleşiklerin başka bir ülkedeki varlıkların sahibi olması şeklinde de ifade edilebilir.⁴

Günümüzde yapılan araştırmalar neticesinde Yabancı sermaye yatırımlarının yönü gelişmiş ülkelerden az gelişmiş ülkelere doğru kaymaktadır. Bunun başlıca nedeni ise az gelişmiş ülkelerde var olan hammadde kaynaklarından yararlanılmak istenmesi ve düşük maliyet avantajıdır.⁵

Yabancı sermaye yatırımlarına ilişkin bir grup eleştiriler olsa da, yenedünya düzeni ve ekonomi bu tür girişimleri desteklemektedir. Ekonomik, siyasi ve ahlaki faktörleri değerlendirerek ülkeye gelen bir yatırım başta o ülkenin ekonomisine katkı sağladığı gibi aynı zamanda da istihdam ve teknoloji alanlarında da pozitif bir etki yaratmış olacaktır.

1.2.2. Portföy Yatırımları

Portföy yatırımı denilince ilk akla gelen tanım bono, tahvil, hisse senedi gibi menkul kıymetlere yapılan yatırımdır.

⁴ Mustafa ÖZTÜRK, “Avrupa Birliği’ne Giriş Sürecinde Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Krizler (2000-2010)”, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Doktora Tezi), İstanbul, 2010, s.5.

⁵ Serap ÖZAKDAĞ, “Yabancı Sermaye, Türkiye ’ de Yabancı Sermaye Yatırımları ve Yabancı Sermayeli Bankalar”, (Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2009, s.3.

Daha geniş açıdan ele alınır ise, genellikle bireysel yatırımcıların tercih ettiği her türlü menkul ve gayrimenkul kıymete, altına, döviz ve değer yaratan her türlü enstrümana yapılan yatırımı portföy yatırımı olarak ifade edebiliriz.

Portföy yatırımlarının Yabancı Sermaye yatırımları ile karşılaştırıldığında daha kısa vadeli yatırımlar olduğu söylenebilir. Ayrıca portföy yatırımları, ülke sınırları içerisinde hızlı olarak gerçekleştirilebildiğinden dolayı ekonomiyi daha çabuk etkileyebilmektedir. Örneğin, herhangi bir spekülasyon borsayı hızlı bir şekilde etkileyebilmekte ve buna bağlı olarak birey yatırım yaptığı alandan hemen ayrılabilir.⁶ Örneği genişletmemiz gerekirse, x hisse senedinin değer kaybedeceğine ilişkin duyum almış bir kişi x hissesini elden çıkarmaya yönelik bir tavır takınabilir. Bu duyuma karşı birçok kişinin aynı yaklaşımı göstereceğini düşündüğümüzde yaratacağı etki de dolayısıyla büyük olacaktır.

1.3. Yatırımcı Kavramı

Yatırımcı kavramı da aynı yatırım kavramında olduğu gibi kişiden kişiye gruptan gruba farklılık gösteren bir kavramdır. Ancak gerçek şudur ki; yatırım ve yatırımcı kavramı bir bütündür. Biri olmadan ne yatırımdan ne de yatırımcı kavramından bahsedilebilir. Sermaye piyasalarının taraflarından biri olan yatırımcılar, piyasada alıcı ve satıcı konumundadırlar. Gerçek kişi yatırımcılar, tasarruflarını yatırım araçlarına yatıran kişilerdir. Tüzel kişiler ise, özel sektör kuruluşları ile Devlet ve Kamu kuruluşlarıdır. Özel ve kamu tüzel kişi yatırımcıları, ellerindeki fazla fonların değerlendirilmesi amacıyla sermaye piyasası araçlarına yatırım yapan kuruluşlardır.⁷

Yatırımcı çeşitlerini, Kurumsal Yatırımcılar ve Bireysel Yatırımcılar olmak üzere iki başlık altında inceleyebiliriz.

⁶ Fatih KAYA, ‘‘Türkiye’de Cari İşlemler Açığı ve Yabancı Sermaye Yatırımları İlişkisi’’, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010, s.6.

⁷ Seher ARMAĞAN, ‘‘Kar Dağıtım Politikalarının Bireysel Yatırımcı Kararları Üzerine Etkileri Ve Bir Uygulama’’, (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2007, s. 41.

1.3.1. Kurumsal Yatırımcılar

Kurumsal yatırımlar yoluyla gerçekleşen yatırımlardan elde edilen gelirden dolayı olarak küçük tasarruf sahiplerinin kazanç elde etmesi, gelirin yeniden dağıtılmasına katkıda bulunur.⁸

Ekonomik sistem ve finansal piyasalar açısından önemli bir paya sahip olan Kurumsal yatırımcılar; küçük tasarrufların fon açığı olan ekonomik birimlerin kullanabilecekleri şekilde bir havuzda toplanarak birleştirilmesi ve finansal araçlar aracılığı ile ekonomik yatırımlar arasında daha etkin bir şekilde dağıtılmasını sağlayan finansal kurumlardır. Başka bir tanımlamayla kurumsal yatırımcılar; küçük veya büyük ölçekli yatırımcıların tasarruflarının finansal piyasaya tek tek değil bir araya getirilip sunulmasına ve değerlendirilmesine olanak tanıyan örgütlenmelerdir.⁹

Başlıca Kurumsal Yatırımcılar ;¹⁰

- Emeklilik Fonları
- Sigorta Şirketleri
- Yatırım Fonları
- Yatırım Ortaklıkları
- Yardım Fonları
- Sosyal Güvenlik Kurumları
- Portföy Yönetim Şirketleri olarak sınıflandırılmaktadır.

1.3.2. Bireysel Yatırımcılar

Bireysel yatırımcıları en genel ifadeyle piyasada kendileri adına yatırım yapan kişiler olarak tanımlayabiliriz. Bireysel yatırımcılar piyasaların temelini

⁸ Turan KOCABIYIK, “Portföy Oluşturmada Kurumsal Yatırımcı Yaklaşımı”, (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2006, s.17.

⁹ Hüseyin DALĞAR, “Türk Finansal Piyasalarında Kurumsal Yatırımcılar Olarak Emeklilik Yatırım Fonları ve Performanslarının Değerlendirilmesi”, (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Doktora Tezi), Isparta, 2006, s.19.

¹⁰ Cumhuriyet AKYOL, “Finansal Farkındalığın Yatırımcı Tercihlerine Etkileri: Özel Bankacılık Çalışanlarında Finansal Farkındalık Üzerine Bir Araştırma”, (Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir, 2010, s.8.

oluşturmakla birlikte yaygın olan kaniya göre de kurumsal yatırımcılara göre bilgi ve deneyimi daha azdır. Ayrıca yine kurumsal yatırımcılara göre daha fazla psikolojik davranış göstermektedirler.¹¹

Bireysel yatırımcıların yatırım yaparken profesyonellikten ziyade alacakları kısa vadeli ya da uzun vadeli yatırım kararlarında rol oynayan en önemli etkenlerden biri ön yargıdır. Yani psikolojik özellikleridir. Ayrıca cinsiyet, yaş, medeni hali, eğitim durumu, vs. gibi demografik faktörlerde diğer önemli etken grubunu oluşturan kalemlerden biridir.¹²

1.4. Yatırım Stratejileri

Genel olarak strateji, uzun bir dönemde belirlenen amaç ve hedeflere ulaşmak için izlenmesi gereken yoldur. Strateji, temel olarak askeri bir terim olup, bir ülkenin hukuki, politik, ekonomik, psikolojik ve askeri güçlerini savaşta ya da barışta bir arada kullanma bilim ve sanatı olarak ifade edilebilmektedir. Günümüzde ise artık strateji hemen her alanda kullanılan bir kavramdır. Örneğin, askerlikte, diplomaside, politikada ve işletmelerde özellikle karşımıza çıkan bir ifade olmuştur.

Çalışmada üstünde duracağımız strateji ise yatırım stratejileridir. Yatırımcı, yatırım kararı alırken ne tür bir yol izler sorusuna bu başlık altına cevap arayacağız. Yatırım stratejileri aktif yatırım stratejileri, pasif yatırım stratejileri ve karma yatırım stratejileri başlığı altında üç grupta incelenir.

1.4.1. Aktif Yatırım Stratejileri

Aktif yatırım stratejilerinin temelinde yatırımcının piyasadaki fiyatlamaya ilişkin getiri hedefi, piyasayı yenmek yani piyasanın üstünde bir getiri elde etmektir.

¹¹ Burçay YAŞAR, “Davranışsal Finans ve Fiyat Köpüğü: İMKB Endekslerinde Fiyat Köpüğüyle İlgili Mevsimsel Birim Kök Araştırması”, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2008, s.130.

¹² Osman BARAK, “Hisse Senedi Piyasalarında Anomaliler ve Bunları Açıklamak Üzere Geliştirilen Davranışsal Finans Modelleri-İMKB’de Bir Uygulama”, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Doktora Tezi), Ankara, 2006, s.30.

Bu stratejiyi benimseyen yatırımcılar genellikle yüksek risk içeren yatırım araçlarını tercih ederler ve büyük çoğunluğu bireysel yatırımcılardan oluşur.

Aktif yatırım stratejisi yatırımcının, herhangi bir menkul kıymeti yeniden fiyatlandırma düşüncesiyle oluşacak fiyat değişikliklerinden getiri elde edebileceği görüşünü destekleyen bir stratejidir. Aktif portföy yönetimi stratejisini uygulayan bir yatırımcı temelde piyasada yeniden fiyatlandırılması gereken hisse senetlerini tespit eder.¹³

Aktif yatırım stratejilerinde uygulanan analiz teknikleri;¹⁴

- Temel Analiz Yaklaşımını Dayanan Stratejiler
- Teknik Analiz Yaklaşımına Dayanan Stratejiler
- Canslim Yaklaşımına Dayanan Stratejiler
- Fiyat/Kazanç Etkisine Dayalı Yatırım Stratejisi
- Yılın Ayı Etkisine Dayalı Yatırım Stratejisi.

1.4.2. Pasif Yatırım Stratejileri

Yatırımcının piyasadaki fiyatlamaya ilişkin getiri hedefi, piyasa endeksi ve mevcut varlıkların getirisini elde edebilmektir. Pasif yatırım stratejileri temelinde adından da anlaşıldığı üzere piyasadaki fiyatların sabit olduğunu kabul eden ve bu düşünceyi destekleyen yatırımcıların tercih ettiği stratejiler bütünüdür. Bu stratejide genel yaklaşım, yatırımın çeşitlendirilmesi, elde tutulması ve yüksek fiyata ulaştığında satılmasıdır.

Pasif portföy yönetimi stratejisini uygulayan yatırımcılar aktif portföy stratejilerini benimseyen bireysel yatırımcılara oranla oldukça düşüktür. Pasif yatırım stratejileri kurumsal yatırımcılar tarafından daha çok tercih edilmektedir. Pasif

¹³ Güven Sevil ve Mehmet Şen, “Aktif Portföy Yönetim Stratejisi Çerçevesinde Kar Payı Verimi Temeline Göre Oluşturulan Portföylerin Performansının Belirlenmesinde Information Oranının Kullanımı: 1990-1998 İMKB Uygulaması”, **İktisat İşletme ve Finans**, Y. 16, S. 178 (2001), s.43.

¹⁴ Akyol, **a.g.e.**, s.15.

stratejilerde analiz teknikleri ise, bilim, risk yönetimi, uzun dönemli istatistikler ve performans ölçümleridir. Başlıca pasif yatırım stratejileri ise,¹⁵

- Satın Al ve Elde Tut Stratejisi
- Gelecekteki Yükümlülükleri Karşılama Stratejisi
- Endeks İçerikli Fon Stratejisi.

1.4.3. Karma Stratejiler

Karma stratejiler, aktif ve pasif stratejilerin bir araya getirilmesi suretiyle oluşan stratejilerdir. Bu stratejilerin temelinde yatırımcıların kişilik özellikleri ve risk algısı gelmektedir.

¹⁵ Fatih TEMİZEL, “İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda hisse senedi fiyatlarının gün içi yapıları”, (Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi), Eskişehir, 2005, s.159.

2. YATIRIM ARAÇLARI

2.1. Menkul Değerler

Finansal pazarların ülke ekonomisinde çok önemli bir yeri vardır. Bu pazarlar tek başına ekonomiye yararlı olmayan küçük tasarrufların menkul kıymetlere yatırılarak büyük yatırımlara dönüşmesini sağlarlar. Pazarlarda menkul kıymetlerin değerinin belirlenmesi yatırımcı açısından önemlidir. Yatırımcılar finansal piyasada birçok yatırım seçeneğine sahiptir. Yatırımcılar sahip oldukları fonları yönlendirirken hazine bonosu ve devlet tahvili gibi risksiz yatırım enstrümanlarının yanında mevduat faizi, repo, döviz, özel şirket tahvili ve hisse senedi gibi riskli yatırım enstrümanlarına da yatırım yaparlar. Yatırımcılar bu enstrümanlara yatırım yaparken risk ve getiri seviyesini göz önünde bulundururlar. Genel yatırımcı psikolojisinin en yüksek seviyede getiriyi, en düşük risk ile elde etmek yönünde olduğu bilinen bir gerçektir.

Piyasa, alıcı ve satıcıların birbirleri ile karşılıklı iletişim içinde oldukları ve mübadelenin meydana geldiği yer olarak tanımlanır. Ayrıca piyasa, fon arz edenler ile fon talep edenlerin karşılaştıkları ve tüm dünyada ekonomik olarak gelişmişliğin simgesi kabul edilir. Piyasa denilince akla ilk olarak sermaye piyasası gelmektedir. Sermaye piyasaları denilince de kuşkusuz ilk akla gelen menkul kıymetlerdir ve sermaye piyasasının başlıca aracıdır.

SPK' na göre "Menkul kıymetler; ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları Kurulca belirlenen kıymetli evraktır."

Menkul kıymet; kamu tüzel kişileri ya da anonim şirketler tarafından alacak veya ortaklık haklarını temsil etmek üzere, nakit veya ayın karşılığında, belli şekil şartlarına haiz olarak, standart miktar ve standart tipte, çok sayıda orta ve uzun vadeli

olarak seri halinde ihraç edilen, devamlı sermaye sayılan ve dönemsel getiri sağlayan finansal belgelerdir.¹⁶

2.1.1. Menkul Değerlerin Özellikleri

Menkul değerlerin özellikleri şunlardır;¹⁷

- Ortaklık veya alacaklık hakkı sağlamak,
- Belirli bir meblağı temsil etmek,
- Yatırım aracı olarak kullanılmak,
- Dönemsel gelir getirmek,
- Misli nitelikte olmak,
- Seri halde çıkarılmış olmak,
- Kıymetli evrak niteliği taşımak.

2.1.2. Menkul Kıymet Çeşitleri

Menkul kıymet çeşitlerine genel olarak aşağıdaki örnekler verilebilir;

- Hisse Senetleri,
- Tahviller,
- Hazine Bonoları,
- Gelir Ortaklığı Senetleri,
- Yatırım Fonları,
- Banka Bonoları,
- Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler,
- Gayrimenkul Sertifikaları,
- Finansman Bonoları,
- Eurobond.

¹⁶ Hale AKİN, “Menkul Kıymet Portföy Yatırımlarında Davranışsal Finans Yönetiminin Kullanılması ve Bir Uygulama Örneği”, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2009, s.5.

¹⁷ Ayşe Sümer, **Türk Sermaye Piyasası Hukuku ve Seçilmiş Mevzuat**, 3. b., İstanbul: Alfa Yayınları, 2002, s.17.

2.1.2.1. Hisse Senetleri

İMKB' na göre hisse (pay) senedi, “anonim şirketler, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler, özel kanunla kurulmuş kamu kuruluşları tarafından çıkarılan, sermayenin belirli bir bölümünü temsil eden, sahibine ortaklık haklarından yararlanma imkânı veren menkul kıymetlerdir.” şeklindedir.

Başka bir tanımlamayla ise, bir anonim şirketin her biri birbirine eşit parçasını temsil eden ve kanunen şekil şartlarına uygun olarak düzenlenen kıymetli evrak niteliği taşıyan bir belge olarak ifade edilir. Kıymetli evrak niteliğini taşıması itibariyle hisse senedine bağlı hak onsuz devredilemez. Hisse senedi devredildiğinde, temsil ettiği bütün haklar da devredilmiş olur.¹⁸

Hisse senedi sahibinin hakları aşağıda sayılmıştır;¹⁹

- Rüçhan hakkı (bedelli sermaye artırımına katılım hakkı),
- Kârdan (temettüden) pay alma hakkı,
- Oy kullanma hakkı,
- Yönetime katılma hakkı,
- Tasfiyeden hissesi oranında pay alma hakkı,
- Bilgi edinme hakkı.

“İMKB Hisse Senetleri Piyasası pazarlarında alım satım işlemleri, yalnızca bu faaliyet konusunda Sermaye Piyasası Kurulu'ndan (SPK) yetki belgesi, İMKB'den Borsa Üyelik Belgesi almış olan İMKB üyesi aracı kuruluşlar tarafından yapılabilmektedir. Yatırımcılar, İMKB'de bizzat alım-satım yapamazlar.”²⁰

¹⁸Alper ATEŞ, “Finansal Yatırımların Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma”, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilin Dalı), Konya, 2007, s.81.

¹⁹ İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB), “Hisse Senedi Alım-Satım Kılavuzu”, (Çevrimiçi), <http://www.imkb.gov.tr/products/StocksMain.aspx> (Erişim Tarihi: 29.01.2012), s.2.

²⁰ a.g.e.

Hisse senetlerini türleri, hamiline ve nama yazılı hisse senetleri, adi ve imtiyazlı hisse senetleri, kurucu ve intifa hisse senetleri, bedelli ve bedelsiz hisse senetleri, primli ve primsiz hisse senetleri olarak incelenebilir.

2.1.2.1.1. Hamiline ve Nama Yazılı Hisse Senetleri

Hisse senedinin hamiline ve nama yazılı olarak ayrıma tabi tutulmasının nedeni, devir işlemleri açısından dır.

Kıymetli evrakı elinde bulunduran kişinin senet üzerinde kendi ismi belirtilmiyor ise hamiline düzenlenmiş hisse senedir. Bu tür bir senedi elinde bulunduran kişi, hisseden doğan tüm hakları elinde bulunduruyor demektir. Hamiline yazılı hisselerde devir işlemi teslimle tamamlanır.

Kıymetli evrakı elinde bulunduran kişinin senet üzerinde kendi ismi belirtiliyor ise nama düzenlenmiş hisse senedir. Nama yazılı hisse senetleri esas sözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça devredilebilir. Nama yazılı senedin devri ancak senedin devir alana teslimi ve şirketin hisse defterine kaydedilmesinden sonra gerçekleşmektedir. Aksine hüküm bulunmadıkça tüm hisse senetlerinin nama yazılı olması gerekmektedir.²¹

2.1.2.1.2. Adi ve İmtiyazlı Hisse Senetleri

Adi hisse senedi, ana sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça sahiplerine eşit haklar sağlayan bir senet olarak ifade edilmektedir. Adi senet yalnız bir tür olmasına rağmen genelde bilinen bir senet türüdür ve gruplandırılabilir. Gruplandırmada herhangi bir öncelik ya da sabit temettü ödeme şeklinden çok temettü dağıtım oranında farklılık ve oy hakkında farklılık şeklinde ortaya

²¹ Aslı ÖZ, “İMKB ile Yatırım Araçları Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi”, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Finansal Piyasalar ve Yatırım Yönetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010, s.5.

çıkılmaktadır. İmtiyazlı hisse senetleri ise, ana sözleşme ile ortaklarına iştirak ve tasfiye gibi konularda bazı haklar tanıyabilen senet türü olarak ifade edilebilir.²²

2.1.2.1.3. Kurucu ve İntifa Hisse Senetleri

Kurucu hisse senetleri, belli bir sermaye payını temsil etmemekle birlikte şirketin yönetimine katılma hakkını da vermemektedir. Buna istinaden “kuruluş hizmeti karşılığı olmak üzere ana sözleşme hükümleri gereğince şirket kârının bir kısmına iştirak hakkı temin etmek üzere ve daima kurucuların adlarına yazılı olmak şartıyla ihraç edilebilen senetlere kurucu senetleri denir.”²³

İntifa senetleri ise, şirket genel kurulunun alacağı kararla bazı kimselere çeşitli hizmetler ve alacak karşılığı olarak kuruluştan sonra verilen ve sermaye payını temsil etmeyen hisse senetleridir.²⁴

2.1.2.1.4. Bedelli ve Bedelsiz Hisse Senetleri

Sermaye oluşumu ya da sermaye artırımının ortaklık dışı kaynaklardan ya da iç kaynaklardan yapılmasındaki durumuna göre hisse senetleri bedelli ve bedelsiz olarak ayrılır.

Bedelli hisse senetleri, yeni taahhüt veya ödeme yolu ile çıkarılan ve karşılığında ortaklık dışı kaynaklardan ortaklığa fon akışını sağlayan senetlere denir. Bu senetler ya kuruluş aşamasında ya da sermaye artırımlarında rüçhan hakkı kullanımıyla eski ortaklar tarafından veya halka arz yoluyla üçüncü kişiler tarafından satın alınır.

Bedelsiz hisse senetleri, bedelli hisse senetlerinin aksine işletmeye fon girişi sağlamayan senetlerdir. Bedelsiz hisse senetleri daha çok bazı işletmelerin önceki dönemlerde dağıtılmayan karları, yeniden değerlendirme artış fonu, yedek akçe,

²² “Kaç çeşit hisse senedi vardır?”, (Çevrimiçi), <http://www.borsamania.net/okul/hisse.html> (Erişim Tarihi: 09.02.2012).

²³ AKİN, a.g.e., s.11.

²⁴ İlker Parasız, **Para Banka ve Finansal Piyasalar**, 7. b., Bursa: Ezgi Kitabevi, 2000, s.238.

gayrimenkullerin satışından elde edilen kazançlar veya iştiraklerdeki değer artışlarını yeri geldikçe sermayelerine eklemek suretiyle ortaklarına payları oranında hisse senedi vermekte ve senetler bedel karşılığı olmadan ortaklara verilmektedir. Dağıtılan bu hisse senetlerine bedelsiz hisse senetleri denir.²⁵

2.1.2.1.5. Primli ve Primsiz Hisse Senetleri

Türk hukuk sisteminde nominal değeri bulunmayan hisse senedi ihracı söz konusu değildir. Öte yandan TTK' nun 286. maddesine göre de itibari (nominal) değerinden aşağı bir bedelle hisse senedi ihraç edilememektedir.

Üzerinde yazılı değer ile ihraç edilen hisse senetlerine primsiz, nominal değerlerinden yüksek bir bedelle ihraç edilen hisse senetlerine primli hisse senedi denir. Primli hisse senedi ihracı için ya esas sözleşmede hüküm bulunmalı ya da genel kurul tarafından karar alınmalıdır. Kayıtlı Sermaye Sisteminde ise, esas sözleşme ile yetki verilmiş olmak üzere, yönetim kurulu karar ile primli hisse ihraç edilebilir. Primli hisse senedi ihraç edilmesi halinde oluşacak emisyon primleri vergiye tabi olmaktadır.²⁶

2.1.2.2. Tahviller

Anonim şirketlerin kaynak bulmak amacıyla ticaret ya da sermaye piyasası kanunlarına göre, itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları ve vadesi bir yıldan uzun borç senetleridir.

Üzerinde bulunan kupon ve/veya anapara vadesi geldiğinde borçlu olan şirketin borçlarını ödemesi esasına dayanan bu menkul değerler, şirketlere ucuz ve uzun vadeli kaynak sağlama amacını taşımaktadır. Her şirket tahvil ihracı, ihraç eden firma ile yatırımcı arasında yapılan bir anlaşmayı içerir. Tahvillerin ihraç koşulları genel olarak ihraç edildiği ülke ve pazarların özel koşullarına ve düzenlemelerine tabidir.

²⁵ ÖZ, a.g.e., s.6.

²⁶ “ Primli – Primsiz Senetler’’, (Çevrimiçi), <http://ekolopedi.com/idx.php/10/2621/article/>, (Erişim Tarihi: 12.02.2012).

Tahvillerin türleri, nasıl ihraç edileceği, halka arz edilen tahvillerde arz koşulları ile borsalara kotasyon koşul ve yöntemleri, teminatlarının neler olacağı, geri çağırılma koşulları, faiz ve diğer menfaatlerin sağlanma biçim ve şekilleri, tahvil sahiplerinin hakları ve ihraç eden şirketin yükümlülükleri başta ticaret hukuku ve sermaye piyasası hukuku düzenlemeleri olmak üzere ayrıntılı bir biçimde düzenlenmektedir.²⁷

Tahviller kendi içinde şu şekilde sınıflandırılır;²⁸

Devlet Tahvilleri - Özel Sektör Tahvilleri: Devlet tahvilleri, Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan devlet iç borçlanma senetleridir (DİBS). Belediyeler ve kamu kuruluşlarının çıkardığı tahviller de devlet tahvilleri sayılmaktadır. Özel sektör tahvilleri, şirketler tarafından finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ihraç edilmektedir.

Primli Tahviller - Başabaş Tahviller: İhraç edilen bir tahvil üzerinde yazılı nominal değeriyle satışa çıkarılıyorsa, başabaş tahvildir. Nominal değerinden daha düşük bir bedelle satışa çıkarılan tahviller ise primli tahvildir.

İkramiyeli Tahviller: Tahvillerin satışını teşvik etmek için faiz ve erken satış priminden başka para ikramiyeleri de verilebilir. Ancak Türkiye'de tahvil sahiplerine, nakdi ikramiyeli çekilişler de dahil olmak üzere her ne nam altında olursa olsun, faiz dışında bir menfaat sağlanamaz.

Nama - Hamiline Tahviller: Tahviller bütün menkul kıymetler gibi nama veya hamiline yazılı olabilmektedir. Ancak piyasamızda tahvillerin hamiline olarak ihraç edilmesi gelenekselleşmiştir.

Paraya Çevrilme Kolaylığı Olan Tahviller: Paraya çevrilme kolaylığı olan tahviller, ihraçtan itibaren belli bir süre geçtikten sonra istenildiği zaman, işlemiş günlük faiziyle birlikte paraya çevrilebilmektedir. Bazı tahvillerde bu imkan her an kullanılabilir, bazılarında ise şirketten talepte bulunulması halinde bu tahviller itfaya dahil edilmektedir.

²⁷ “Tahvil”, (Çevrimiçi), <http://tr.wikipedia.org/wiki/Tahvil>, (Erişim Tarihi: 12.02.2012).

²⁸ İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB), “Tahvil Çeşitleri”, (Çevrimiçi), <http://www.imkb.gov.tr/products/BondsMain/BondTypes.aspx>, (Erişim Tarihi: 13.02.2012).

Garantili - Garantisiz Tahviller: Garantili tahvillerde bir bankanın veya ihraççı şirketin bağlı olduğu holdingin garantisi sağlanmaktadır. Banka veya holdingin garantisi, çıkarılan tahvillerin anapara ve faizlerinin vadelerinde geri ödenmesini kapsamaktadır.

Sabit - Değişken Faizli Tahviller: Sabit faizli tahviller, vade sonuna kadar elde tutulmaları halinde belirli bir getiriye garanti etmektedir. Sabit faizli tahvillerde, yatırımcının vade sonunda elde edeceği getiri vade başlangıcında bilinmektedir. Değişken faizli tahviller, özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde, vade başlangıcı ile vade sonu arasındaki dönemde faiz oranlarında oluşabilecek aşırı oynaklığa karşı yatırımcıyı korumaktadır. Piyasa koşullarına göre değişen tahvil faiz oranı tahvil sahibi için faiz riskini azaltmakta, tahvil ihraççısı için de uzun vadeli borçlanmayı mümkün kılmaktadır.

Endeksli Tahviller: Endeksli tahvillerde anapara, ihraç tarihi ile itfa tarihi arasındaki dönemde altın fiyatlarında ya da belli bir döviz kurundaki artış yüzdesine göre artırılarak tahvil sahibine ödenmektedir. Endeksli tahviller, değişken faizli tahvillerde olduğu gibi yatırımcıyı enflasyona karşı korumaktadır.

Rüçhan Haklı Tahviller: Şirketler, ihraç ettikleri tahvillerin tümüne veya kura ile belirlenecek bir bölümüne, belli bir yüzdesine ya da belli bir limitin üstünde kalan kısmına ileride yapılacak ilk sermaye artırımından rüçhan hakkı tanıyabilmektedirler. Bu özellikte tahviller rüçhan haklı tahvillerdir.

Kara İştirakli Tahviller: Kara iştirakli tahvillerde ihraççılar, tahvil sahiplerine ödenecek dönem kar payının belirlenmesinde aşağıdaki esaslardan birini seçebilirler:

- Faize ek olarak tahvil tertibi için belirlenen kar payı yüzdesine göre hesaplanan tutardan tahvile düşecek payın ödenmesi,
- Kar payının faizden daha az olması halinde faiz ödenmesi; faiz getirisine eşit veya daha fazla kar payı tahakkuk etmişse, kar payının ödenmesi,

- Bir faiz öngörülmezsizin tahvil tertibi için belirlenen kar payı yüzdesine göre hesaplanan tutardan tahvile düşen payın ödenmesi.

Kara iştirakli tahviller vade sonu anapara ödemeli olarak çıkarılır, anapara ödemesi yıllara dağıtılamaz.

Hisse Senetleriyle Değiştirilebilir Tahviller (HDT): Hisse senediyle değiştirilebilir tahvil, sahibine (tahvili) ihraççı şirketçe artırılan sermayeyi temsil eden hisse senetleri ile değiştirme hakkı vermektedir. HDT'lerin vadesi 2 yıldan az 7 yıldan çok olamaz. Değiştirme, vadenin başlangıç tarihinden itibaren en erken 2 yıl sonra yapılabilmektedir.

2.1.2.3. Hazine Bonoları

Hazine Bonosu, kısa vadeli borçlanma amacıyla hazine tarafından çıkarılan ve kıymetli evrak niteliğinde olan sermaye piyasası araçlarındandır. Hazine bonolarının temelde finansman bonolarından farklılıkları yoktur. Devlet bütçe açıklarını kapatmak, kısa vadeli kredi ihtiyaçlarını karşılamak veya kamu yatırım finansmanını sağlamak için bu araçlara başvurulabilir.

Diğer bonolardan farkı hazine tarafından çıkarılmasıdır. Diğer bonolarda olduğu gibi kupon bulunmamakta ve üzerinde nominal değer yazmaktadır. Hazine bonoları 13 hafta (91 gün), 26 hafta (182 gün) ve 39 hafta (273 gün) vadelerle ihraç edilir. Bonolar hamiline yazılı olup indirimli satılır ve vade tarihinden itibaren T.C. Merkez Bankası tarafından nominal değer üzerinden ödenir. TCMB her hafta tek taraflı olarak, menkul kıymet tacirleri ve yatırımcılarla buluşur ve satışını orada yapar.²⁹

Ayrıca hazine bonoları zaman zaman yasaların hazineye verdiği yetkiye göre farklı isimler altında bonolarda ihraç etmektedir. Bu bonoları kısaca açıklarsak;³⁰

²⁹ Canan DOĞAN, “Türk Vergi Sisteminde Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Örneği”, (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Denizli, 2008, s.53.

³⁰ Engin Ataç ve Tayfun Moğol, **Devlet Bütçesi**, Eskişehir: Savaş Yayınları, 1994, s.162.

Müteahhit Bonoları: Müteahhitlere istihkaklarının bir kısmı karşılığında ilgili dairelerce verilen bonolar olup, bunlar yasanın verdiği yetkiye göre hazinece ihraç olunur. İskontosu ve reeskontu mümkündür. Bu bonoları elinde bulunduranlara vadesinde ödeme yapılmaktadır.

Garanti Bonoları: Ödenecek Milli piyango ikramiyeleri karşılığının özel yasaya göre TC Merkez Bankasında nakit veya hazine bonusu olarak bulundurulması gerekir. Bu nedenle hazine her çekilişe ait ikramiye ve amortileri karşılayacak miktarda hazine bonusu düzenleyerek TC Merkez Bankasına verir. Bu bonoların vadesi genellikle dokuz aydır.

Olağanüstü Hallerde Çıkarılacak Bonolar: Olağanüstü hallerde ve savaş durumunda yurt savunmasına tahsis edilecek mallar için gerektiği zaman hazine bonusu verilebilir.

2.1.2.4. Gelir Ortaklığı Senetleri

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait altyapı tesislerinin gelirlerine gerçek ve tüzel kişilerin ortak olması için çıkarılan senetlerdir. Merkez Bankası nezdinde kurulacak Kamu Ortaklığı Fonuna bu senetlerin satış bedelleri kaynak olarak düşünülmüştür. Altyapı tesislerinin mülkiyeti kamu kurum ve kuruluşlarına aittir. Gelir ortaklığı senetleri Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı Kurulu'nun alacağı kararlar dahilinde çıkarılırlar. Hamiline yazılı katılma senetleridir. Senedi almış bulunan yatırımcılara dönem sonunda kar payı ödenir.³¹

2.1.2.5. Yatırım Fonları

Yatırım fonları SPK m.32 'de anılan kanun kapsamında faaliyette bulunabilecek sermaye piyasası kurumları arasında sayılmıştır. Yine SPK m.37 'de ise; "halktan katılma belgeleri karşılığında toplanan paralarla, belge sahipleri hesabına, riskin dağıtılması ilkesi ve inançlı mülkiyet esaslarına göre sermaye

³¹ Sedef Pelin GÜRLEK, " Menkul Kıymetler ve Vergilendirilmesi", (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Mali Hukuk anabilim Dalı Mali Hukuk Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010, s.53.

piyasası araçları, gayrimenkul, altın ve diğer kıymetli madenler portföyü işletmek amacıyla kurulan mal varlığına Yatırım Fonu adı verilir.” tanımı yapılmıştır. Yatırım fonlarının kuruluş ve işleyişine ilişkin düzenlemeler, SPK’ nın Seri VII No: 10‘ Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği’ nde belirtilmiştir.³²

Yatırım fonları yatırımcılardan topladıkları para karşılığı, hisse senedi, tahvil gibi sermaye piyasası araçlarından ve kıymetli madenlerden oluşturulan portföyleri yönetirler. Her bir yatırımcı fonun sahip olduğu portföyün bir kısmını temsil eden katılma belgesini alarak fona ortak olur. Yatırım fonları, diğer yatırım araçlarından oluşan karma bir sepet olup küçük birikimlerin yapamayacağı büyük yatırımları yapmak üzere kurulan ve büyüklüğünden dolayı ölçek ekonomilerinden yararlanabilen, tasarruf sahiplerinden fon toplayıp onlar adına bu fonları profesyonel yöneticiler öncülüğünde yöneten kurumlardır. SPK mevzuatına göre, İçtüzüğünde kurucu dışındaki aracı kuruluşlarca serbestçe alım satımı öngörülen A tipi fonların katılma belgeleri menkul kıymet sayılır.³³

Yatırım fonları türlerini başlık halinde şu şekilde sınıflandırabiliriz;³⁴

1. Dünya’ da genel kriterlere göre yatırım fonu türleri

1.1. Sermaye niteliğine göre yatırım fonları

1.1.1. Kapalı sonlu (sabit sermayeli) fonlar

1.1.2. Açık sonlu (değişken sermayeli) fonlar

1.1.3. Yarı - Açık sonlu fonlar

1.1.4. Yarı - Kapalı sonlu fonlar

1.2. Kuruluş sermayesinin temini bakımında yatırım fonları

1.2.1. Güvenilir kişinin avansı (tahsis yöntemi) ile kurulan yatırım fonları

³² Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), md. 32-37.

³³ Siwal M. ATA, ‘‘ Türkiye’ de A Tipi Yatırım Fonlarının Analizi (2000-2008 Dönemi)’’, (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Para Banka Programı Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2010, s.45.

³⁴ Elchin MAMMADOV, ‘‘ Türkiye’ de A Tipi Yatırım Fonlarının Performans Değerlendirilmesi’’, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2011, s.26-42.

- 1.2.2. Katılma belgelerinin önceden satılması (nakit yöntemi) ile kurulan yatırım fonları
- 1.3. Yatırım hedef ve politikalarına göre yatırım fonları
 - 1.3.1. Aşırı büyüme amaçlı fonlar
 - 1.3.2. Büyüme amaçlı fonlar
 - 1.3.3. Büyüme ve gelir amaçlı fonlar
 - 1.3.4. Gelir amaçlı fonlar
- 1.4. Risk derecesine göre yatırım fonları
 - 1.4.1. Risk sermayesi yatırım fonları
 - 1.4.2. Risk derecesi az olan yatırım fonları
- 1.5. Kar dağıtımına göre yatırım fonları
 - 1.5.1. Kar dağıtan yatırım fonları (dağıtıcı fon)
 - 1.5.2. Kar dağıtmayan yatırım fonları (toplayıcı fon)
- 1.6. Katılma belgesine göre yatırım fonları
 - 1.6.1. Tek amaçlı yatırım fonları
 - 1.6.2. Çift amaçlı yatırım fonları
- 1.7. Portföy ağırlıklarına göre yatırım fonları
 - 1.7.1. Karma yatırım fonları
 - 1.7.2. İhtisas yatırım fonları
- 1.8. Yönetim niteliğine göre yatırım fonları
 - 1.8.1. Aktif olarak yönetilen yatırım fonları
 - 1.8.2. Pasif olarak yönetilen yatırım fonları
- 1.9. Yöneticinin portföy oluşturma serbestine göre yatırım fonları
 - 1.9.1. Sabit fonlar
 - 1.9.2. Esnek fonlar
- 1.10. Amacına göre yatırım fonları
 - 1.10.1. Ekonomik amaçlı yatırım fonları
 - 1.10.2. Sosyal amaçlı yatırım fonları
- 1.11. Portföy yapılarına göre yatırım fonları
 - 1.11.1. Hisse senedi yatırım fonları
 - 1.11.2. Tahvil yatırım fonları
 - 1.11.3. Para piyasası yatırım fonları
- 2. Türkiye’ de yatırım fonu türleri

2.1. Sermaye Piyasası Kanununa göre yatırım fonları

2.1.1. Portföyde yer alan varlıkların miktarına göre

2.1.2. Portföyde yer alan hisse senetlerinin ağırlığına göre

2.1.3. Katılma belgelerini satın alacakları kişilerin önceden bilinmesine göre.

2.1.2.6. Banka Bonoları

Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonolar yatırım ve kalkınma bankaları ile anonim ortaklıkların, ihtiyaç duydukları zaman, borçlu sıfatıyla gereken miktarda bono ihdas etmek suretiyle doğrudan kaynak sağlamalarına imkan veren sermaye piyasası araçlarıdır. Bunlar hisse senetlerinde olduğu gibi seri halinde ve kitle senedi olarak ihraç edilmezler, periyodik, düzenli gelir getirmezler. Banka bonoları ve banka garantili bonolar ilan edilerek halka arz edilmek yerine, ikili ilişkiler içinde, büyük miktarlarda ve belirli yerlere plase edilen senetlerdir. Anonim Şirketler kimi zaman tahvil ihracı yerine banka bonusu ihraç etmeyi tercih ederler. Çünkü bonoların ihracı, tahvil ihracı gibi masraflı ve zaman alıcı olmayıp, tahvil ihracındaki formalitelere tabi bulunmazlar. Vade bakımından tahvillere göre daha esnekler, gerektiği zaman ve gerektiği miktarda ihraç edilebilirler.³⁵

Banka bonoları, kalkınma ve yatırım bankaları tarafından belirlenen vadeye uygun iskonto oranları ile iskonto edilerek bulunan fiyat üzerinden satılır. Halka arz edilecek olan banka bonolarının vadesi en az altmış en çok üç yüz altmış gün olmak üzere, düzenlenme anında bono üzerine yazılır. Tahsisli satılacak banka bonolarının vadesi 15 günden az 360 günden fazla olamaz.³⁶

SPK Seri III No 12 sayılı ‘Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonoların Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği’nde;³⁷

³⁵ Muharrem Karşlı, **Sermaye Piyasası, Borsa, Menkul Kıymetler**, 5.b., İstanbul: Alfa, 2003, s. 331.

³⁶ GÜRLEK, a.g.e., s.49.

³⁷ SPK, **Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonoların Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği**, 1992, Seri III No 12.

Banka Bonoları; bankanın Tebliğ hükümlerine göre borçlu sıfatıyla düzenleyip, Kurul'ca kayda alınmasını müteakip ihraç ettiği emre veya hamiline yazılı kıymetli evraktır, şeklinde; **Banka Garantili Bonolar** ise; bankadan kredi kullanan ortaklıkların, bu kredilerin teminatı olarak borçlu sıfatı ile düzenleyip, alacaklı bankaya verdikleri emre muharrer senetlerden, bu krediyi kullandırmış olan bankaca kendi garantisi altında ve Kurul'ca kayda alınmasını müteakip, ihraç edilen kıymetli evraktır; olarak tanımlanmıştır.

2.1.2.7. Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler

Kanun varlığa dayalı menkul kıymet kavramını tarif etmemiş, sadece alacakların ve duran varlıkların teminat gösterilmesi suretiyle çıkarılabileceğini öngörmüştür (SPK.m.13A). Kanun kavramın tanımı ve niteliği konusunu da kurul düzenlemelerine bırakmıştır. Kurul hukuki bir tariften çok varlığa dayalı menkul kıymetlerin bazı özelliklerini belirtmiştir (Seri.III, No:14, m.3). Buna göre varlığa dayalı menkul kıymetlerin başlıca özellikleri;³⁸

- Varlığa dayalı menkul kıymet çıkarabilecek ihraççılar sadece söz konusu tebliğde belirtilen kuruluşlardır.
- İhraççılar kendi ticari işlemlerinden doğmuş alacakları veya yine bu tebliğ hükümleri çerçevesinde temellük edecekleri alacaklar karşılığında varlığa dayalı menkul kıymet ihraç edebilirler.
- Varlığa dayalı menkul kıymet ihraç edilebilmesi için araçların kurul kaydına alınması zorunludur.
- Varlığa dayalı menkul kıymetler kıymetli evraktır.

Tüm bu özelliklerle birlikte varlığa dayalı menkul kıymet, bir işletmenin duran varlıklarının senetli veya senetsiz alacaklarının, kredilerinin hatta sözleşmelerinin teminat oluşturması suretiyle finans ortaklıkları, bankalar veya bazı şartlara bağlı olarak finansal kiralama şirketleri tarafından halka arz edilmek üzere çıkarılan iskontoya tabi borçlanma senetleridir.

³⁸ Oğuz Kürşat Ünal, “Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler” (Çevrimiçi), <http://www.hukuk.gazi.edu.tr/> (Erişim Tarihi: 25.02.2012), s.3.

2.1.2.8. Gayrimenkul Sertifikaları

Gayrimenkul sertifikaları 20.07.1995 tarih ve 22344 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Sermaye Piyasası Kurulu’nun Seri: III No: 19 sayılı tebliği ile düzenlenmiştir.

Gayrimenkul sertifikaları, genelde anonim ortaklıklar tarafından nominal değerleri eşit, hamiline yazılı olarak ihraç edilirler. Belirli bir gayrimenkul projesini gerçekleştirmeyi hedefleyen anonim ortaklığın, elde edilecek geliri inşa edilecek veya edilmekte olan gayrimenkul projelerinin finansmanında kullanmak üzere ihraç ettiği menkul kıymetlere denir.³⁹

2.1.2.9. Finansman Bonoları

Batı ülkelerinde “commercial paper” olarak adlandırılan ve vadelerinin kısıtlılığı nedeniyle para piyasası aracı olarak kabul edilen finansman bonoları emre veya hamiline yazılı sermaye piyasası araçlarıdır. Borçlanma Araçlarının Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği m. 55’de; “Finansman bonoları, ihraççıların borçlu sıfatıyla düzenleyip ihraç ederek iskonto esasına göre sattıkları menkul kıymet” olarak tanımlanmıştır.⁴⁰

Finansman bonoları, ihraççıların borçlu sıfatıyla düzenleyip kurul kaydına alınmak suretiyle ihraç ederek sattıkları emre veya hamiline yazılı menkul kıymet niteliğindeki kıymetli evraktır. Finansman bonolarının vadesi 60 günden az 720 günden çok olmamak üzere ihraççı tarafından belirlenir. Iskontolu olarak ihraç edilir ve ikincil piyasaları vardır.

Halka açık anonim ortaklıkların ihraç edebilecekleri azami finansman bonusu tutarı, Kurulun ilgili tebliğ hükümlerine göre hazırlanmış ve genel kurulca onaylanmış son yıllık bilançoda görülen çıkarılmış veya ödenmiş sermaye ve yedek

³⁹ Muhsin Çelik ve Seçkin Gönen, “Sermaye Piyasası Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Açısından Menkul Kıymetlerin incelenmesi”, **Vergi Sorunları**, S.210 (Mart 2006), s.152.

⁴⁰ GÜRLEK, a.g.e., s.51.

akçeler ile yeniden değerlendirme değer artış fonunun toplamın varsa toplam zararların düşülmesinden sonra kalan miktarı geçemez.⁴¹

2.1.2.10. Eurobond

Eurobond, devletin ya da şirketlerin, yurtdışından kaynak sağlamak amacıyla, yabancı para birimlerinden satışa sundukları, genellikle uzun vadeli borçlanma enstrümanı olarak adlandırılabilir.

Diğer bir ifade ile Eurobond, uluslar arası piyasalardan borç para temin etmek için yabancı para cinsinden ihraç edilen ve satışı yurtdışında yapılan tahvillere denir. Eurobondların para birimi genellikle, Amerikan dolarıdır. Fakat euro, Japon yeni, İsviçre frangı ve diğer döviz cinsleri üzerinden ihraç edilen eurobondlara da rastlanmaktadır. Eurobondların vadeleri 1 yıldan 30 yıla kadar değişmektedir. Vade sonuna kadar elde tutulan eurobondlardan vade sonunda faiz geliri elde edilebileceği gibi; eurobondların vade tarihinden önce elden çıkarılması sonucu değer artış kazancı elde edilmesi de mümkündür. Eurobondların hukuki özellikleri şöyle sıralanabilir:⁴²

Yatırımcısına alacaklılık hakkı sağlar, menkul kıymet olarak itibari değer taşır ve belirli bir meblağı temsil eder, orta ve uzun vadeli yatırım aracı olarak kullanılır ve dönemsel gelir getirir, altı aylık ya da bir yıllık kupon ödemelidir. Aynı hukuki temele dayanması, çok sayıda ve seri halinde ihraç edilmesi nedeniyle misli nitelik taşır. Aynı tertip ve serideki eurobondlar aynı ibareleri taşır.

2.2. Gayrimenkul Değerler

Gayrimenkul, en yalın anlamda, taşınmaz ya da bir arazi ve bu arazi üzerine inşa edilmiş her şey olarak tanımlanabilir.

Gayrimenkul uzun yıllardan beri Türkiye’de ve dünyanın gelişmekte olan birçok ülkesinde en güvenilir yatırım aracı olarak algılanmıştır. Alternatif yatırım

⁴¹ Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB), **Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçları**, s.56.

⁴² DOĞAN, a.g.e., s.55.

araçlarının geliştiği ülkelerde ise gayrimenkulü çekici kılan en temel özelliği daha düşük risk ile yüksek getiri sağlayabilmesidir, ancak bu durum yatırımın özelliklerine göre değişebilmektedir.

Gayrimenkul, boyutu, kapsamı, yatırım miktarına ve yatırımı yapan kişi ya da kuruluşa göre değişkenlik gösterse de amaç orta ve uzun vadede düşük risk ile yüksek getiri sağlamaktadır. Geliştirme süreci ve ortaya konulan ürün bakımından farklılık gösteren konut, alışveriş merkezi, endüstriyel tesis, iş merkezi gibi gayrimenkul projeleri büyük miktarda sermaye sahibi olan gerçek ve tüzel kişiler için önemli bir yatırım aracıdır. Bu tür projeleri ortaya koyabilecek yapıya sahip kişi ve kuruluşların sayısının sınırlı olması, dikkatli, detaylı ve geniş kapsamlı çalışma gerektirmesi nedeniyle bu tür yatırımların getirisi diğer yatırım araçlarına göre nispeten daha yüksek olmaktadır. Tek bir amaca yönelik yatırımlar ya da birden çok amaç için planlanmış yatırımlar temelde yatırımcının hedeflediği getiriyi sağlaması ve kullanıcının da ihtiyaçlarını karşılayacak bir ürüne sahip olması ana unsurlarını içerirler. Kullanıcı talebine uygun ve piyasa şartlarına göre fiyatlandırılan ürünün ekonomik değeri ve ömrü bu nedenle daha fazla olacaktır.

Gayrimenkulün portföyde bulunmasının başlıca nedenleri;⁴³

- Portföyün genel riskini düşürmesi
- Riske endeksli yüksek getirisi
- Enflasyona karşı direnci
- Düzenli nakit akışı sağlaması.

Yukarıda sıralanan nedenlere bakıldığında en göze çarpan özellik enflasyona karşı gösterdiği dirençtir. Uzun vadeli yatırımları tercih eden hane halkı için en büyük risk algısının enflasyon riski olduğu bilinmektedir. Enflasyonun yol açtığı

⁴³ Seha ÖZGÜÇ, ‘‘Farklı Risk Tercihlerine Göre Gayrimenkulün Türk Yatırım Portföylerindeki Yeri’’, (İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010, s.26.

olumsuz etkilerden uzun vadede daha iyi korunabilen varlıklar, hane halkı tarafından daha çok tercih edilmektedir.⁴⁴

Türkiye’de 1950’lerde yatırım amacından önce bir ihtiyaç olarak devlet eli ile başlatılan organize gayrimenkul yatırımları temel olarak konut yatırımlarını kapsamaktadır.

1980’li yıllardan itibaren güçlenen ekonomi ve bununla beraber gelişen özel sektör, oluşan talebi karşılamak amacı ile hem ticari gayrimenkulleri hem de konut yatırımlarını içeren çeşitli yatırımlarla gayrimenkul sektörünün gelişmesine katkıda bulunmuştur. Aynı dönemde devlet eli ile yapılan turizm yatırımları ve yine devlet kredi ve teşvikleri ile gerçekleştirilen özel sektör turizm projeleri Türkiye’nin mevcut otel stokunun büyük bölümünü oluşturmaktadır.

Özel sektörün katılımı ile gayrimenkul yatırımlarında karlılık arayışı kendini göstermiş, hem geliştirilen projeler hem de inşaat sektörünün yapısal özellikleri bu arayışa göre şekillenmiştir. 1990’lı yıllarda gayrimenkul yatırım aracı olarak Gayrimenkul yatırım ortaklıklarının finansal sektöre açılması ile birlikte yatırım kanalları genişlemiş, 2000’li yıllarda artan talep ve uluslararası ilgi ile Türk gayrimenkul sektörü en büyük gelişme dönemine girmiştir. Türkiye’de otel yatırımı alanında faaliyet gösteren özel sermayeli, yerli ve yabancı firmalar da bu dönemde kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır.

2007 yılında ABD’de başlayan ve 2008 yılı ortalarında küresel bir boyut kazanan mali kriz diğer gelişmekte olan ülkelerle beraber Türkiye’de de ekonomik olumsuzluklara sebep olmuştur. Reel sektör üzerindeki etkisini arttıran kredi krizi, talepteki azalma ile beraber Türkiye’deki gayrimenkul yatırımlarının da büyük ölçüde azalmasına sebep olmuştur.⁴⁵

⁴⁴ Ali Hepşen, “Gayrimenkul Yatırımları Ne Kadar Karlı?”, (Çevrimiçi), http://www.alomaliye.com/2008/ali_hepsen_gmenkul_yatirim.htm, (Erişim Tarihi: 01.03.2012).

⁴⁵ Ahmet Tuğrul TEMEL, “Gayrimenkul Yatırım Aracı Olarak Otel Yatırımları: Sütluçe Bölgesinde ‘Hilton Garden Inn Haliç’ Örneği”, (İstanbul Teknik Üniversitesi Fen bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2009, s.11.

Yaşanan son krize rağmen gayrimenkul yatırımlarındaki azalışı getirmiş olsa da uzun vadede en değerli yatırım olarak halen önemini sürdürmektedir.

2.3. Altın

Tarihte bilinen kayıtlara göre Mısır hükümdarları zamanında M.Ö. 3200 yıllarında, altın darphanelerde eşit boyda çubuklar halinde çekilerek para olarak kullanıldı. **Au** Latince *Aurum* kelimesinden gelmektedir. Peru'da MÖ 2000 yılına ait altın ziynet eşyaları kalıntılarına rastlanmış olup Amerika kıtasındaki Aztekler ve İnkaların da altına tutkun oldukları bilinmektedir.

Altına önem veren eski medeniyetler arasında; Yunanlılar, İranlılar, Makedonyalıları, Asurlular, Sümerler ve Lidyalılar saymak yerinde olur. MÖ 550 yıllarında Lidya Kralı Krezos, altını para olarak (sikke) bastırması ve altının para olarak basılması ile de ticaret artmıştır. Şehirler zenginleşmiş ve dünya yeni bir refah dönemine girmiştir. İskit ve Sarmatların (MÖ 1000) milli kahramanları konu alan altın toka yapımında ileri oldukları bilinmektedir. Dördüncü ve dokuzuncu yüzyıl aralarında ise altın kâse, vazo işçiliğinde en güzel örnekleri vermişlerdir. Bu eserlerden bir kısmı New York, Morgan koleksiyonunda teşhir edilmektedir.

Türkler Müslümanlığı kabul ettikten sonra altından eşya yapımını azaltmışlardır. Altın eşyayı sadece süs olarak kullanmışlardır.⁴⁶

Altın binlerce yıldan beri bir değer olgusu olmakla birlikte günümüzde de bu özelliğini artırarak korumaktadır. Altın bazen mücevher olarak bazen finansal bir varlık olarak bazen de endüstri alanında karşımıza çıkan bir madde olarak yaşantımızı içerisindedir.

Altın kimyasal ve fiziksel özellikleri nedeniyle kolay vazgeçilebilir bir maden olmadığı gibi altının ekonomideki yeri nedeniyle diğer kıymetli madenlerden

⁴⁶ “Altın”, (Çevrimiçi), <http://tr.wikipedia.org/wiki/Alt%C4%B1n>, (Erişim Tarihi: 08.03.2012).

ayırmak gerekir. Altın yıllar boyunca para sisteminde değişim aracı olarak kullanılmıştır. Günümüzde de tasarruf, saklama ve rezerv aracı olarak kullanılmaya devam edilmektedir. Altının dünya ekonomisinde önemli bir rolü vardır. Yüksek enflasyon, politik ve ekonomik belirsizlikler, döviz kurlarındaki dalgalanmalar altına yapılan yatırımları ve spekülasyonu teşvik etmektedir.⁴⁷

Altının dünya ekonomisindeki önemi aşağıdaki gibi sıralanabilir:⁴⁸

1. Altın, para sistemi olarak kendisini dünyaya kabul ettirmiştir.
2. Altın, I. Dünya Savaşı'na kadar para sistemi olarak kullanılmıştır. Bozulmadan korunabilir ve her ünitesi kalite bakımından eşittir. İstenildiği kadar bölünebilir.
3. Altın sisteminin, altının serbest dolaşımını şart kılması mal ve hizmetlerin ülkeye girip çıkmasını sağlar. Böylece ekonomik ve mali istikrar sağlar.
4. Altın sistemi kur fiyatının sabit olmasını sağlar. Bu da uluslar arası ticari gelişme ve ilerlemeye neden olur.
5. Altın sisteminde hükümetler ve merkez bankaları istedikleri kadar kağıt para basamazlar.

Türkiye'de altın piyasasının oluşumu dört aşamada incelenebilir. 1980 öncesinde altın ithalatının yasak olduğu dönemle başlayan tarihi süreç, T.C. Merkez Bankası bünyesinde kurulan Türk Lirası Karşılığı Altın Piyasası, 1989'da kurulan Döviz Karşılığı Altın Piyasası ve son olarak 1995 yılında kurulan İstanbul Altın Borsası'yla son bulmuştur.⁴⁹

⁴⁷ Fatma İlkey TAŞÇI, "Ekonometrik Bir Yaklaşımla Altın Piyasasının İncelenmesi", (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı Ekonometri Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2010, s.5.

⁴⁸ Deniz ERER, "Altın Piyasasındaki Oynaklık ve Altın Vadeli İşlem Sözleşmesi İle Korunma Yolu", (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı Ekonometri Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). İzmir, 2011, s.4.

⁴⁹ Erdinç AKSU, "Altın Piyasasında Fiyat Oluşumu", (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 2008, s.18.

Yatırım amaçlı altın talebinin en önemli sebebi kar etme güdüsüdür. Piyasada altın fiyatlarının yükseleceğine ilişkin tahmin ve beklentilerin yoğunlaşmasıyla, finans piyasalarında aktif olan yatırımcı ve spekülörleri altın talebini arttırmaktadır.

Yatırımcılar ve spekülörler mevcut fiyat düzeyinden altın alarak, bu altınları, gelecek beklentileri doğrultusunda gerçekleşecek yüksek fiyattan satarak kar elde etmeyi amaçlamaktadırlar. Altın yatırımı üç yolla gerçekleştirilebilir. Altını doğrudan külçe veya altın sikke olarak satın alıp elde tutmak, bir banka veya aracı yoluyla altın hesabı üzerinden yatırım yapmak, ileriye dönük vadeli işlem yapmak.⁵⁰

Altın Anadolu insanının en önemli yatırım aracı durumundadır. Bireylerin yatırım portföyünün önemli bir kısmının altına yapılan yatırımlar olduğu bir gerçektir. Genel olarak toparlarsak altına yapılan yatırımların bireyler açısından kazancı fiyat artışlarıdır. Daha doğrusu uzun vadede altının tasarrufları enflasyona karşı koruduğu inancı yaygındır. Ancak kısa vadede altının fiyat riski çok yüksektir. Kısa vadeli yatırım aracı olarak alındığında altına yapılan yatırımdan çok para kazanılıp/kaybedilebilir.

2.4. Döviz

Yaygın kullanımda yabancı ülke paralarına genel olarak “döviz” denmektedir. Ancak, teknik olarak nakit şeklinde olan eldeki paraya “efektif”, nakde dönüştürülebilir herhangi bir araç şeklinde olanlara (banka havalesi, ödeme emri, döviz poliçeleri, mevduat sertifikaları, seyahat çekleri vb.) da “döviz” adı verilmektedir. Türkiye’de yerleşik ve yerleşik olmayan kişiler döviz ve Türk Lirası üzerinden işlem yapabilirler. Kişilerin döviz bulundurmaları serbesttir ve dövizlerin kaynağı sorulamaz.⁵¹

⁵⁰ TAŞCI, a.g.e., s.27.

⁵¹ Aytaç DARICI, “Döviz Kurlarına Bağlı Olarak Bireylerin Yatırımlarındaki Eğilimin İstatistiksel Olarak İncelenmesi”, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı İstatistik Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010, s.3.

Döviz kuru ise, iki ülke parasının nisbi fiyatıdır. Diğer bir ifadeyle döviz kuru bir ülke parası ile diğer bir ülke parasının arasındaki değişim oranıdır.⁵² Ülkemizde döviz kurları 1 birim yabancı paranın Türk Lirası karşılığı olarak ilan edilmektedir. Örneğin; 1 Amerikan Doları =1.5TL gibi. Döviz kurunun bu şekilde ifade edilmesine “dolaysız kotasyon” denir. Döviz kuru, iki ulusal para biriminin birbiri cinsinden ifade edilen fiyatıdır ve bu fiyat da, diğer fiyatlar gibi arz ve talebe göre değişkenlik göstermektedir. Yabancı paraya talebin arttığı durumlarda yabancı paraların fiyatı Türk Lirası’na göre değer kazanacak, Türk Lirası’na olan talebin arttığı durumda ise Türk Lirası yabancı paralara göre değer kazanacaktır. Örneğin 1 Amerikan Doları = 1.5 TL iken, Amerikan Doları talebi artmaya başlarsa fiyatlar 1 Amerikan Doları = 1.55 TL’ye yükselebilir.

1973 yılında Bretton Woods sisteminin yıkılması ile döviz kurları dalgalanmaya başlamıştır. Bretton Woods sisteminin yıkılışını takip eden yıllarda başlayan küreselleşme ile birlikte ülke ekonomileri artık yerel ekonomi olmaktan çıkıp birbirine bağlı ortak bir pazar ekonomisine doğru geçmiştir. Bu yeni ekonomik yapının ortaya çıkmasıyla birlikte döviz kurlarında bir belirsizlik meydana gelmiştir. Bu belirsizlik yatırımcılar için yatırımdan sağlayacağı gelirin belirsiz bir hale gelmesine neden olmuştur. Döviz kuru dünyada birçok olaydan etkilenmektedir. Bu nedenle döviz kurunun gelecekteki seyrinin ne olacağını tahmin edebilmek bütün sektörlerde tüm yatırımcılar için gereklidir. Yatırımcılar ilerisini görmek isterler, bu nedenle de döviz kurunun gelecekteki durumunun belirli olup olmaması yatırım kararları üzerinde etkilidir.

Döviz kuru belirsizliğinin yatırımlar üzerine etkisi incelendiğinde bu belirsizlikten en çok gelişmekte olan ülkelerin etkilendiği görülmektedir. Türkiye’de gelişmekte olan bir ülke olduğu için döviz kurları çok değişken olma eğilimindedir.

Türkiye ekonomisinde var olan yapısal sorunlar yüzünden gelişen ülkelerde tespit edilen bu yapının dışında yer almaktadır. 1994 den beri döviz sepetini baz alarak uyguladığı serbest kur politikası döviz kuru sisteminden sonra, 2000 yılında

⁵² Ayşe KONUŞKAN, “Döviz Kuru Belirsizliğinin Özel Sektör Sabit Sermaye Yatırımları Üzerine Etkisi”, (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel İktisat Anabilim Dalı İktisat Programı Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2006, s.23.

kur politikasını değiştirerek gün bazında her gün için 1 yıl önceden açıklanan ve her 3 aylık dönemlerde sürekli yavaşlatılan bir devalüasyon stratejisi izlemeye başlamıştır. 2001 krizini takiben ise ekonomik çevrelerce başarısı tartışılan zaman zaman Merkez Bankası'nın müdahalesini ngren serbest döviz kuru politikası uygulamaya konulmuştur.

Bu kapsamda hükümet ödeme kabiliyetini yitirmiş kurumlarını kapatarak kamu bankalarını yeniden sermayelendirme ve konsolide edilmesi ile finansal sistemin yeniden yapılandırılması konularına ağırlık vermek suretiyle ekonomik istikrar sağlamaya çalışmıştır. Aynı zamanda yaşanan para ve finansal krizler gelişmekte olan ülkeler için dalgalı kur rejimleri yerine dikkatleri dolarizasyon gibi katı bir kur rejiminin uygun olup olmadığına çekmiştir.

Türkiye de bankacılık sektörü gelişmekte olduğundan piyasa yapısı fiyatlardaki ve kurlardaki dalgalanmalardan doğrudan etkilenmiştir. Bu dalgalanmaların bazıları sorunsuz atlatılmış, bazıları ise sektörü etkileyerek derin tahribatlar yaratmıştır.

Bankacılık sektörü finans sektörü içinde ağırlığı en fazla olan sektörlerden biridir. Dolayısıyla ekonomideki olumsuz gelişmelerden direkt etkilenmektedir. Nitekim 2001 Türkiye krizi ve 2009 da yaşanan son global kriz sonrasında bankaların çoğu zarara uğramış hatta bazıları kapatılmış veya devredilmiştir. Son yaşanan global krizin de etkisiyle yabancı para cinsinden yapılan yatırımlarda azalma olduğu söylenebilir.

2.5. Banka Mevduatları

4389 Sayılı Bankalar Kanununda, mevduatın açık bir tanımı yerine, kanunun uygulamasında mevduat kabul olarak nitelendirilebilecek faaliyetler belirlenmiştir. Buna göre,"yazılı veya sözlü ya da halka duyurulmak suretiyle faiz veya bir ivaz karşılığında istenildiğinde veya belirli bir vadede iade edilmek üzere para kabul mevduat sayılır" (m.10).

Mevduatın bankalar için önemi, bankaların kuruluş nedenleri ve amaçları ile doğru orantılıdır. Bankaların ana faaliyeti para alım- satımı, bir diğer ifade ile “Para Ticareti” yapmaktır. Asıl olarak, ödenmiş sermayeleri ile ihtiyat akçeleri gibi öz kaynaklardan ziyade kapsamında mevduatın da yer aldığı yabancı kaynaklara dayanarak faaliyet gösteren bankaların itibarları ve rakipleri karşısındaki konumları, yapmış oldukları mevduat çalışmaları ve bu çalışma sonucunda elde ettikleri mevduat miktarı ile orantılıdır. Mevduatın önemi, bankaların prestij ve büyüklük göstergesi sayılmasının yanı sıra, milli ekonomi bakımından da önemli bir yer tutmaktadır. Ekonominin yurt içi tasarruflarla desteklenmesi ve tasarruf anlayışının toplumda yerleşmiş olması milli ekonomi için saptanan hedeflere kısa zamanda ulaşılmasını da sağlayacaktır. Mevduat sahipleri açısından önemi, tasarruf ederek biriktirilen paralarından faiz kazancı ile gelir elde etme niteliği taşımasıdır.

2.5.1. Mevduatların Sınıflandırılması

Mevduatlar birçok açıdan sınıflandırılmakla birlikte genel anlamda dört gruba özetlenebilir. Bunlar, vadelerine göre, tasarruf yetkisine göre, yerleşik olunan yere göre ve faizin değişkenliğine göre gruplandırma şeklindedir.⁵³

2.5.1.1. Vadelerine Göre Mevduatlar

Bankalar tasarruf mevduatını diğer mevduat hesaplarından ayırmak ve mevduat hesaplarını, Merkez Bankasınınca tespit edilecek vade ve türlerine göre tasnif etmek zorundadırlar.

2.5.1.1.1. Vadesiz Mevduat

Bankanın izni aranmaksızın hesap sahibi tarafından istenildiği zaman kısmen veya tamamen geri çekilebilen, herhangi bir ihbar veya vade koşulu taşımayan ve faiz tahakkukları yılsonunda veya hesabın kapatılmasında yapılan mevduattır. Vadesiz mevduata faiz verilip verilmemesi önem taşımamaktadır. Ancak, mevduat

⁵³ “Mevduat”, (Çevrimiçi), <http://www.muhasabedersleri.com/banka-islemleri/mevduat-2.html>, (Erişim Tarihi: 13.03.2012).

sahibi mevduatı geri çekme hakkını Medeni Kanunu'nun 2. maddesinde de yer alan "Dürüstlük Kuralı: Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır." çerçevesinde kullanmalıdır. Hafta sonu ya da mesai saatleri dışında para çekilmek istenmesi bu durumlara örnek oluşturmaktadır.

2.5.1.1.2. Vadeli Mevduat

Mevduatın ancak belirli bir süre sonra çekilebileceğinin banka ile müşteri arasında kararlaştırıldığı durumlarda vadeli mevduat söz konusu olacaktır. T.C Merkez Bankası tebliğine göre vade türleri;

- 1 aya kadar vadeli (1 ay dahil),
- 3 aya kadar vadeli (3 ay dahil),
- 6 aya kadar vadeli (6 ay dahil),
- 1 yıla kadar vadeli,
- 1 yıl ve daha uzun vadeli,
- (1 ay, 3 ay, 6 ay ve yıllık faiz ödemeli) şeklindedir.

Ancak, Merkez bankası tebliğinde asgari bir vade süresi belirlenmediğinden, 7, 5 ve 1 gün vadeli mevduat kabulü dahi söz konusu olmaktadır. Vadeli mevduatta, vadeden önce para çekilmesi bankanın kabulüne bağlı olmakla birlikte uygulamada bankalar müşterilerini bu taleplerini geri çevirmemektedir.

2.5.1.1.3. İhbarlı Mevduat

Çekileceği tarihten 7 gün önce yazılı bir ihbar verilmek suretiyle çekilebilen mevduattır. Önceden mevduat sahibi tarafından bildirimde bulunulmaması durumunda banka, para çekme talebini reddedebilecektir. Ancak, vadeli mevduatta olduğu gibi bankanın bu bildirimde bulunulmamasına rağmen talebi onaylaması da mümkündür.

2.5.1.1.4. Birikimli Mevduat

Asgari 5 yıl vade ile açılan, sözleşme ile belirlenen aylık veya üç aylık sürelerde hesaba para yatırmaya imkân veren mevduattır.

2.5.1.2. Tasarruf Yetkisine Göre Mevduatlar

Tasarruf yetkisine göre mevduatı, bireysel mevduat ve birlikte mevduat şeklinde ikiye ayırarak incelemek mümkündür.

2.5.1.2.1. Bireysel Mevduat

Bireysel mevduat, kişilerin bireysel amaçlarına yönelik açtıkları hesaplarıdır. Bu hesaplardan tasarruf etme yetkisi münhasıran mevduat sahibi kişiye ait olup onun talimatıyla üçüncü bir kişinin hesaplarda işlem yapması mümkündür.

2.5.1.2.2. Birlikte Mevduat

Birden fazla kişinin ortak olarak bankada sahip oldukları mevduattır. Mevduat sahibinin ölümü üzerine mirasçılarının mevduat üzerindeki ortaklıkları, adi ortaklık ilişkisinde ortaklar adına müştereken açılan hesaplar ve eşlerin birlikte mevduat hesabı açtırması birlikte mevduata örnek oluşturmaktadır.

2.5.1.3. Mudinin Yerleşik Olduğu Yere Göre Mevduatlar

Mudinin yerleşik olduğu yere göre mevduat yurt içinde veya yurt dışında yerleşik olduğuna göre düzeyinde bölümlemiştir.

2.5.1.4. Verilecek Faizin Değişkenliğine Göre Mevduatlar

Mevduata verilecek faiz sabit oranlı olabileceği gibi değişken de (enflasyon artı sabit faiz oranı, TEFİ, gibi) olabilir.

2.6. Atıl Fonlar

Atıl fonlar en genel biçimde ekonomi içerisinde yer almayan ve değer yaratmayan halk arasında 'yastık altı' olarak nitelendirilmiş birikimlerdir. Bu nitelendirmeye özellikle para ve altın girmektedir.

Son yıllarda büyük bir cari açığa karşı karşıya bulunan Türkiye özellikle yastık altındaki altınların yatırıma dönüştürülmesi konusunda teşvik edici stratejiler geliştirmelidir.

ABD'nin borsa ve iş çevrelerinin gazetesi Wall Street Journal, Türk hükümetinin, ülkenin hızlı büyümesini raydan çıkarmakla tehdit eden cari işlemler açığının karşısında, Türk halkını, yastık altındaki altınlarını bankacılık sisteminin bünyesine sokmaya ikna etmeye çalıştığını kaydetti. Hükümet yetkililerinin bankacılık düzenleyici kurumunun yakında teşvikleri içeren bir plan açıklayacağını söylediklerini belirten gazete, banka yöneticilerinin de faiz getirisini sağlayan ve ATM'lerden altın çekilmesine olanak verecek altın mevduat hesapları üzerinde düşündüklerini ifade ettiklerine de dikkat çekmiştir.

ABD'li gazete, geçen yıl Türk Lirasının dolara karşı yüzde 20'ye yakın değer kaybederek dünyanın en çok düşen para birimi olurken Dünya Altın Konseyi'ne göre Türkiye'de altın talebinin yüzde 99 arttığının altını çizdikten sonra "Bu, son yılda gelirlerin üç kat artmasına ve işsizlikte önemli ölçüde gerilemesine karşın, Türkler, varlıklarının büyük bir kısmını bankalarda tutarak kaybetme riskine girme konusunda gergin olmayı sürdürdüklerine işaret ediyor" yorumunu yapmıştır.

Son yıllarda verilerin aynı zamanda finansal sistemde tutulan tasarrufların önemli ölçüde düştüğünü de ortaya koyduğunu kaydeden gazete, "IMF'ye göre, geçen yıl Türkiye'nin tasarruf oranı, 100 milyar doları aşan herhangi bir ekonomi için Yunanistan, Portekiz ve İrlanda dışında dünyanın en düşük düzeyine indi" dedikten sonra şöyle devam etti: Bazı ekonomistler, hükümetin insiyatifinin, küçük bir şov olduğunu, politika belirleyicilerinin bunun yerine Türkiye'nin anlaşılması güç vergi kurallarının reform edilmesine ve etkin bir biçimde vergi toplayarak kamunun

kasalarını önemli ölçüde doldurmaya odaklanmaları gerektiği uyarılarında bulunuyorlar.

3. YATIRIM KARARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER ve YATIRIMCILARIN RİSK ALGISI

3.1. Yatırım Kararını Etkileyen Faktörler

Devlet, işletmeler ve hane halkı gibi ekonomik birimler gelirlerinin tümünü tüketmeyerek bir bölümünü tasarruf ve yatırıma dönüştürürler. Böylece hayat standartlarını geliştirmek için fedakârlıkta bulunurlar. Yapılan bu fedakârlık, bireylerin tasarrufa yönelmeleriyle oluşur. Tasarruf ise birimlerin parasal gelirinin tüketim harcamaları için harcanmış bölümü olarak tanımlanabilir. Tasarruflar, bireylerin tasarruf yeteneğine ve tasarruf etme isteklerine bağlıdır. Aynı zamanda tasarruf yeteneği bireylerin gelir durumları başta olmak üzere birçok faktörle de bağlantılıdır. Bu bölümde bölüm başlığını da oluşturan bireylerin yatırım kararlarını etkileyen faktörleri inceleyeceğiz.

3.1.1. Demografik Faktörler

Bir bireyin yatırım amacını belirleyen en önemli etken yaşı ve sağlık durumudur. Sağlığı pekiyi olmayan ve üstelik yaşlı bir tasarruf sahibi elindeki parayı nakit halinde tutmak isteyebilir. Öte yandan genç bir tasarruf sahibi elinde nakit bulundurma yerine satın alma gücünü korumayı ve elindeki parada artışı isteyebilir. Yani birinci tasarruf sahibi, kendisine gelir getirecek aynı zamanda riski az menkul kıymetleri seçecek, ikinci tasarruf sahibi ise yatırdığı parayı koruyacak ve yatırdığı parada artış sağlayacak menkul kıymetleri arayacaktır.⁵⁴

Eğitim durumu da yatırımcının yatırım kararı üzerinde etkili diğer bir faktördür. Yatırımcılar arasında üniversite mezunlarının çok oluşu dikkat çekmektedir.

⁵⁴ Semih Bükler, **Anonim Şirketlerde Yapılacak Yatırımlarda Hisse Seneleri Değerleme Yöntemleri**, Eskişehir, 1976, s.3-4

Kişilerin yatırım amaçlarını belirleyen üçüncü kişisel etken kişinin ticari ve finansal konulardaki bilgisi ve araştırma için ayırabileceği zamandır. Bir hekim kendi işinden vakit ayırarak menkul kıymetleri çıkaran şirketlerin bilanço ve gelir raporlarını inceleyerek onları değerlemeye çalışmaz. Çünkü daha önce raporlardaki rakamların anlamlarını öğrenmesi, daha sonra raporlar arasında karşılaştırmalar yapması gerekecektir. Bir iş adamı bile kendi işletmesinin sorunları ile ilgilenirken menkul kıymetini alacağı şirkete ilişkin araştırmaya zaman ayıramaz.

3.1.2. Psikolojik Faktörler

İnsanların, yatırım gibi belirsizlik ve risk içeren durumlarda nasıl karar aldıklarına ilişkin geliştirilen geleneksel modellerde insanların bütün olası sonuçların risklerini ve getirilerini ağırlandırarak bir hesaplama yaptıkları ve bu hesaplamanın sonuçlarına göre ortaya çıkan en iyi risk/getiri tercihlerini seçtikleri öngörülmektedir. Psikolojinin, dikkat, algı, öğrenme, problem çözme, zeka, bellek vb. gibi çok çeşitli bilgi işlem süreçlerini inceleyen dalı olarak tanımlanan biliş psikolojisi insanların karar alırken optimizasyon çözümleri yaparak değil zihinsel kısa yollar (heuristics) kullanarak karar aldıklarını öne sürmektedir.⁵⁵

Borsa gibi fiyatların serbest olduğu ortamlarda kişisel ve hatta toplumsal psikolojinin payı çok büyüktür. Özellikle borsa geçmişi fazla olmayan gelişmekte olan ülkelerde kişi ve toplum, içinde bulunduğu psikolojik koşulları fiyatlara hemen yansıtmaktadır. İster ekonomik, ister siyasi kaygılar olsun insanların korku ve hırs duyguları üzerinde etkili olmaktadır. Sonuçta insan korku ve hırslarının etkisinde kalarak eyleme geçmektedir. Beklentiler gelecekte kaygı yönünde gelişirse çoğunluk hisse senedini satmayı düşünmektedir. Gelecekte umutların arttığı dönemlerde toplumdaki pozitif düşünce yayılmakta ve çoğunluk borsaya alıcı olarak gelmektedir. Toplum, temel değerleri içinde bulunduğu döneme bağlı olarak değerlendirilir Karamsarlığın yaygın olduğu dönemlerde olumlu gelişmeler dikkate alınmazken, olumsuz gelişmeleri abartma eğilimindedir. Aşırı iyimserliğin hakim

⁵⁵ Nilgün YILMAZ, “Yatırımcı Davranışını Etkileyen Faktörlerle Yatırım Kararları Arasındaki İlişki Bireysel – Kurumsal Yatırımcı Farklılaşması”, (Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Yönetimi Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2009, s.24.

olduğu dönemler de negatif gelişmeleri değerlendirmeyiz. Pozitif gelişmeler ise, genel kanıyı desteklediği için hemen kabul görür. Aynı olay bile bazen olumlu değerlendirilirken bazen diğer koşullar altında olumsuz değerlendirilebilir. Borsa, çoğunluğun istediği gibi davranır. Çoğunluk ise yanlış düşünüyör olabilir. Borsa mantığı ile düz mantığın uyuşmamasının nedeni çoğunlukla toplumsal psikolojidir.

Alınan bir hisse senedinin fiyatının düşerek zarara yol açması, üzüntü ve korku duygularını artırır ve kişi bu duyguların etkisi ile malını satabilir. Alınan bir hisse senedinin tavan olması ise sevinç, gururlanma gibi duyguları ön plana çıkarır. Korku, üzüntü, sıkıntı, kıskançlık, nefret, kuşku, neşe, sevinç gibi duygular piyasadaki alıcıları ve satıcıları sürekli etki altında tutar.

Örneğin, yaşamında başka olaylardan etkilenmiş üzüntülü ve huzursuz olan bir kişi borsadaki düşüş sırasında diğerlerinden daha fazla korkuya kapılabilir ve satışa geçebilir. Davranışların kontrol edilemeyecek kadar şiddetlenmesi yanlış davranma olasılığını artırır. Örneğin, korku duygusunun şiddetlenmesi kişiyi mutlaka satışa yöneltir. Korkuyu besleyen, güçlendiren etkiler her seferinde farklı nedenlerden kaynaklanabilir. Geleceğinden aşırı korkuya kapılan kişinin tepkisi aynıdır. Elindeki hisse senedini her ne fiyata olursa olsun mutlaka satmak ister. Bir kaç gün beklenmesi halinde belki daha iyi fiyata alıcı bulunma ihtimalini düşünemez. Hatta bir kaç gün sonra satmaktan bile vazgeçecekken, o günün en düşük fiyatından satış yapılır. Bu davranışın haklı çıktığı çok az örneğe rastlanabilir. Gelecek korkusu yaşayanlar çoğunlukta ise, çoğunluk aynı davranış biçimi içerisindedir. Hisse o gün taban fiyattan belki satıcılı kalır. Bir kaç gün sonra ortalık yatıştır, satışı gerektiren sebepler ortadan kalkar. Korkuyu besleyen duygular hafifler, hisse senedi yeniden talep görür. Bazı duygular kişide gerginlik veya gevşeme gibi etkiler de yapar. Şaşkınlık, merak, bekleyiş, öfke ve kıskançlık gibi duygular kişide gerginlik uyandıran duygulardandır. Sevinç, neşe gibi duyguların aşırı artması kişide gevşemeye, rahatlamaya yol açar. Psikolojide heyecan olarak tanımlanan bu duygular genellikle kısa süreli yaşanır.⁵⁶

⁵⁶ Feriha Baymur, **Genel Psikoloji**, İstanbul: 1994, s.115.

3.1.3. Ekonomik Faktörler

Ekonomik faktörler, finansal piyasaları etkileyen ve dolayısıyla mevcut finansal ortamda karar alma durumunda olan yatırımcı davranışlarını yönlendiren faktörlerdir. Yatırımcılar karar alırken gerek ulusal gerek uluslararası ekonomi ve finans platformlarındaki gelişmeleri göz önünde bulundurmaktadırlar. Bu alanda yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunda bu gelişmelerin sermaye piyasası üzerindeki etkisi ve bunun yatırımcı davranışları üzerindeki izdüşümünün araştırıldığı görülmektedir. Sermaye piyasasını etkileyen ve yatırımcıların ilgisini piyasaya çeken ya da uzaklaştıran bu faktörler arasında fiyatlar genel seviyesindeki, gayri safi milli hâsıladaki, hükümet harcamalarındaki, para arzındaki, faiz hadlerindeki, döviz kurlarındaki ve kurumlar vergisindeki değişiklikler sıralanmaktadır.

Bu faktörlerde görülen artış ya da azalışların sermaye piyasasına ve yatırımcı davranışlarına olan etkisi, hisse senedi fiyatlarında sebep oldukları değişmeye paralel olarak iki şekilde gerçekleşmektedir. Bu faktörlerin ya hisse senedi fiyatlarına olumlu bir etki yaparak yatırım yapma arzusunu artırdığı, ya da hisse senedi fiyatlarını düşürerek tersine bir etki yaptığı ifade edilmektedir.⁵⁷

Türkiye’de yatırımcıların kararlarına etki eden unsurlar arasında makroekonomik göstergelerin yanı sıra firmanın finansal durumuna ilişkin veriler de yer almaktadır. Firmanın genel yapısı, sektör içindeki konumu, mali durumundaki değişiklikler, tahmini kazancı gibi verilerin de yatırım kararlarında etkili olan diğer faktörler arasında yer aldığı görülmektedir. Bu unsurlarda görülen olumlu ya da olumsuz gelişmeler hisse senedi fiyatlarına yansımakta, sağlıklı fiyat oluşumlarına, spekülâtif etkilere yol açabilmekte ve bu nedenle sermaye piyasalarındaki yatırımcı davranışını ve kararlarını belirlemektedir.

⁵⁷ Osman Barak, **Davranışsal Finans: Teori ve Uygulama**, Ankara: Gazi Yayınevi, 2008, s.49.

3.1.4. Siyasal ve Hukuki Faktörler

Siyaset ve ekonomi iç içe geçmiş kavramlar olmaları nedeniyle yaşanan iç ve dış siyasal gelişmelerin ekonomiye yansıdığı ve bu nedenle siyasal faktörlerin yatırımcıların göz önünde bulundurduğu başlıca faktörler arasında yer aldığı belirtilmektedir. Siyasal istikrar ya da siyasal belirsizlik ve güvensizlik, ülkede seçim yılı olması, beklenmedik bir savaş ya da askeri müdahaleler, terör eylemleri, iç ya da dış politikada yaşanan gerginlikler, siyasal ve diplomatik krizler ekonomiye olumlu ya da olumsuz biçimde yansımaktadır.

Örneğin, Ülkemizde yaşanan 2000-2001 krizi bankacılık krizleri ilk akla gelenler arasındadır. Sonra Kasım 1963'te New York menkul kıymetler Borsası'na Başkan Kennedy'nin ölüm haberi geldiğinde hisse senetleri fiyatlarında ani düşüş başlamış ve bunun üzerine borsa kapatılmıştır. Borsa tekrar açıldığında, piyasa riski ortadan kalkığından hisse senedi fiyatları normal seyrine yükselmiştir. Irak savaşı, 2001 yılında Dünya Ticaret Merkezi'ne düzenlenen terör saldırısı, 2008 Global kriz, Ortadoğu ayaklanmaları vb. olaylar sadece siyasal boyutlarıyla değil ekonomi üzerinde yarattıkları etki ile de hissedilmiştir. Siyasal gelişmelerin ekonomi ve finans piyasalarında yarattığı etkiler yatırımcıların davranışlarına yön vermektedir. Savaş ya da savunmaya yönelik olan kamu harcamalarındaki değişikliklerin hisse senedi fiyatlarına etki yapması ve sermaye piyasasında yatırım yapma kararına etki etmesi buna örnek verilebilir.

Hukuki faktörler olarak finansal piyasaların işleyişine ilişkin yasal düzenlemeler karşımıza çıkmaktadır. Etkin piyasa problemine yönelik mücadele etme amacıyla uluslar arası ilke ve kurallara yönelik olarak mevzuatta yapılan düzenlemeler, finansal piyasanın işleyişine yaptığı olumlu katkılar neticesinde yatırımcı davranışlarına yön vermektedir. Bu düzenlemelerle daha etkin, şeffaf, denetime açık dolayısıyla yatırımcıları eksik ya da yanıltıcı bilgidir, faaliyetlerden koruyan güvenli bir piyasa yapısı oluşturmak amaçlanmaktadır. Kamuyu aydınlatma kural ve esaslarının tam olarak uygulanması finansal piyasaların düzgün ve adil işleyişinin temelini oluşturmaktadır.

Bu çerçevede ele alabileceğimiz bir diğer unsur olan kurumsal yönetim kavramı, hisse senetleri halka arz olmuş şirketlerde görülen temsil edenle edilen arasındaki bilgi eşitsizliğini gidermeye, yöneticilerin kamuya açıklanmamış bilgileri kullanarak haksız kazanç elde etmelerine engel olmaya yönelik düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda şirketlerin belli dönemlerde finansal durumlarına yönelik bilgileri içeren raporlar yayınlamaları ve bağımsız denetleme kurumlarınca incelenerek yatırımcıların haklarının güvence altına alınmasına yönelik yasal düzenlemeler hayata geçirilmiştir.⁵⁸

Bu ve benzeri yasal düzenlemelerle yatırımcının zihninde finansal piyasalara yönelik belirsizlik ve risk algılamasını olumlu yönde değiştirmek amaçlanmaktadır.

3.1.5. Yazılı ve Görsel Basın Kaynakları

Yatırımcıların yatırım yaparken göz önünde bulundurdıkları bilgi kaynakları üç grupta incelenebilir;⁵⁹

- Şirketlerin kamuyu aydınlatma prensibi gereğince açıklamaları gereken işletmenin faaliyetleri ve finansal durumuna ilişkin raporlar ve birleşme, satın alma vb gelişmelere yönelik bilgiler.
- Profesyonel bilgiler; Denetim şirketlerinin, aracı kurumların, rating şirketlerinin vb yayınladığı raporlar, analizler.
- Yorumla yönelik ikincil bilgiler; Medyada yer alan haberler, yorumlar, yatırım danışmanlarının tavsiyeleri, ekonomi yazarlarının makaleleri vb.

Özellikle son bir kaç yıldır sermaye piyasaları ile ilgili bilgi ve haber yayınlayan onlarca dergi ve gazete çıkmıştır. Bu gazete ve dergilerin hemen hepsinde piyasa ile ilgili günlük ve haftalık yorumlar yer almaktadır. Bireysel yatırımcıların birçoğu bu haftalık dergileri ve günlük gazeteleri okumaktadırlar. Çeşitli kişi veya kuruluşların bu yayınlarındaki yorumların yatırımcı kararlarını etkileme yüzdesi oldukça fazladır. Bu yayınlarda çeşitli yorumların yanı sıra tüyo denilen haberlerde yer almaktadır. Ancak çoğu zaman yanıltıcı olmaktadır çünkü bu haberleri herkes

⁵⁸ Cemal Küçüksozen, **Finansal Bilgi** Manipülasyonu, Ankara: SPK yayınevi, 2005, s. 240-244.

⁵⁹ Barak, **a.g.e.**, s.23.

okumaktadır. Bu piyasanın en önemli gerçeklerinden biri sürü psikolojisi dışında davranılabildiği ölçüde daha isabetli yatırım kararlarının alınabileceğidir. Yazılı basın yayın organları dışında, görsel ve işitsel yayın organlarında da (televizyon ve radyolar da) piyasa ile ilgili yayınlanan haber ve yorumlar yatırımcı kararlarını etkilemektedir.⁶⁰

3.2. Yatırımcıların Risk Algısı

Risk, bir yatırımın sağladığı getirinin beklenenden farklı olması ihtimali olarak tanımlanmaktadır. Bu durum mevcut yatırımın bir kısmının ya da tamamının kaybedilmesi olasılığını da içermektedir. Risk genellikle belirli bir yatırımın geçmiş ya da ortalama getirilerinden standart sapmaları hesaplanarak ölçülmektedir. Finans alanında risk ve getiri arasındaki ilişki bulunduğuna yönelik temel bir varsayım vardır. Buna göre yatırımcı ne kadar yüksek risk almaya razı olursa o kadar yüksek getiri elde edecektir. Bu nedenden dolayı yatırımcılar üstlendikleri ilave riski telafi etme ihtiyacı duyar.

Bireyler sosyal ve ekonomik kararlarında, aynı risk düzeylerine farklı tahammüller gösterebilmektedir. Algılanan risk sonucunda tüketicinin risk alma eğilimini yansıtan gerçek davranışları finansal riske tahammül düzeylerini göstermektedir.

Bireysel yatırımcıların riski algılaması bakımından taşıdıkları bazı özellikleri aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz;⁶¹

- Risk kurumsal yatırımcı açısından, getirilerin standart sapması olarak değerlendirilirken, bireysel yatırımcı riski para kaybetmek anlamında değerlendirmektedir.
- Bireysel yatırımcıların çoğunda bilinmeyenden korkma-kaçma özelliği vardır.

⁶⁰ AKYOL, a.g.e., s.39.

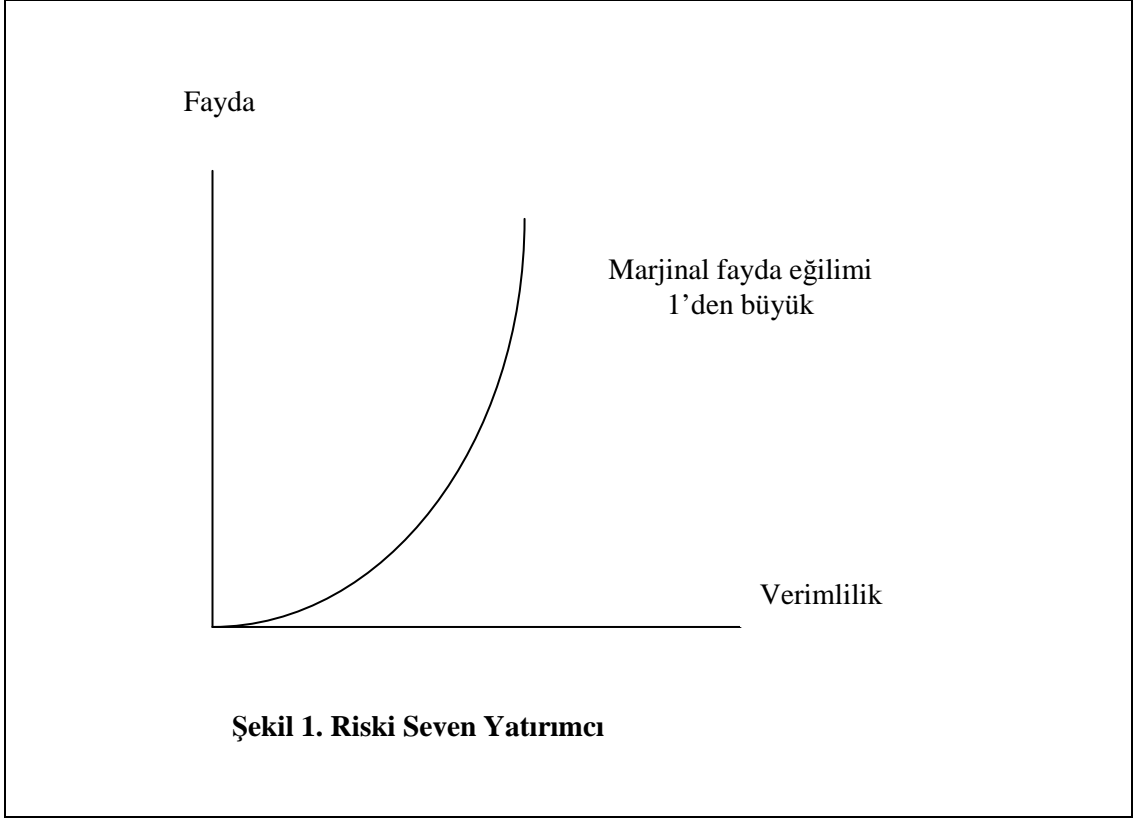
⁶¹ Yakup ŞEREF, “Türkiye Ve Polonya’daki Yatırımcıların, Kendi Kazanç/Kayıplarını, Diğer Yatırımcıların Kazanç/Kayıplarıyla Karşılaştırmasının Yatırım Kararlarına Etkisi Üzerine Yapılmış Deneysel Bir Çalışma”, (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe-Finans Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2010, s.8.

- Bireysel yatırımcıların birçoğu daha önce zarar ettikleri bir hisse senedine ya da başka bir araca yatırım yapmaktan kaçınırlar.
- Bireysel yatırımcılar, genellikle herkesin ilgilendiği popüler hisse senedine ya da diğer yatırım araçlarına yatırım yaparak riski azaltabileceklerini düşünürler.
- Bireysel yatırımcılar, geçmişte meydana gelmiş risklerle gelecekteki potansiyel riskleri birbirine karıştırma eğilimi içindedirler. Geçmişte çok iyi bir performans gösteren hisse senedinin gelecekte de aynı performansı göstereceği ve söz konusu hisse senedinin de riskinin az olacağı düşüncesindedirler.

Literatürde risk seven (risk lover), riskten kaçınan (risk averse) ve riske kayıtsız yatırımcı (risk neutral) olmak üzere üç tip yatırımcı tanımlanmaktadır.

3.2.1. Riski Seven Yatırımcı

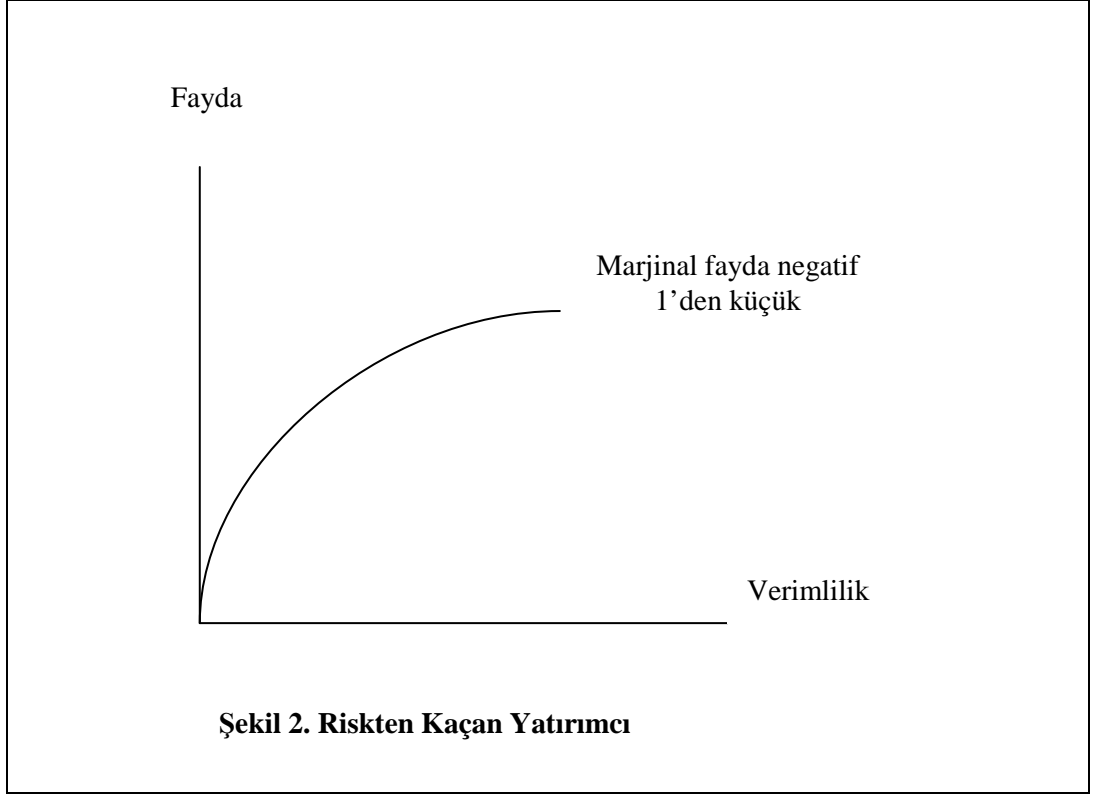
Riski seven yatırımcılar, yüksek getirinin yüksek risk düzeyi ile elde edileceğini varsayarlar. Getiri ne kadar yüksek olursa, risk de o kadar yüksek olacaktır. Yatırımcılar daha yüksek getiriye tercih ederse, aynı oranda bir riski de kabul ediyor demektir. Riski seven yatırımcılar için bir yatırımın beklenen getirisi, yatırım yapmanın beklenen getirisinden daha büyüktür. Bu tür yatırımcılar için her fazla birimden kazanılacak verimliliğin sağlayacağı fayda artacaktır. Paranın marjinal faydası 1'den büyüktür. Riski seven yatırımcıların göstereceği davranış aşağıdaki şekildeki gibi olacaktır.

Kaynak: Ali Ceylan ve Turhan Korkmaz, **Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi**, Bursa: Ekin Kitabevi, 2000, s. 259.

3.2.2. Riskten Kaçan Yatırımcı

Tipik bir yatırımcı riski sevmez. Bireysel ya da kurumsal yatırımcılar, yatırım kararı alırken en düşük risk düzeyinde en yüksek getiriye sağlayacak yatırımları tercih ederler. Riskten kaçan yatırımcılar, adından da anlaşılacağı üzere riski sevmezler ve riskten kaçarlar. Riskten kaçan yatırımcılar vadeye göre yatırımlarına yön verirler. Vade uzadıkça riskten kaçan yatırımcılar, ellerindeki fonların büyük kısmını hisse senetlerine yatırır. Bundan dolayı bu tür yatırımcılar, yapacakları yatırımlarda tercih söz konusu ise aynı getiri altında riski daha az olanı tercih ederler. Riskten kaçan yatırımcıların göstereceği davranış, aşağıdaki şekilde olacaktır. Şekilde de görüleceği gibi paranın marjinal faydası negatiftir.

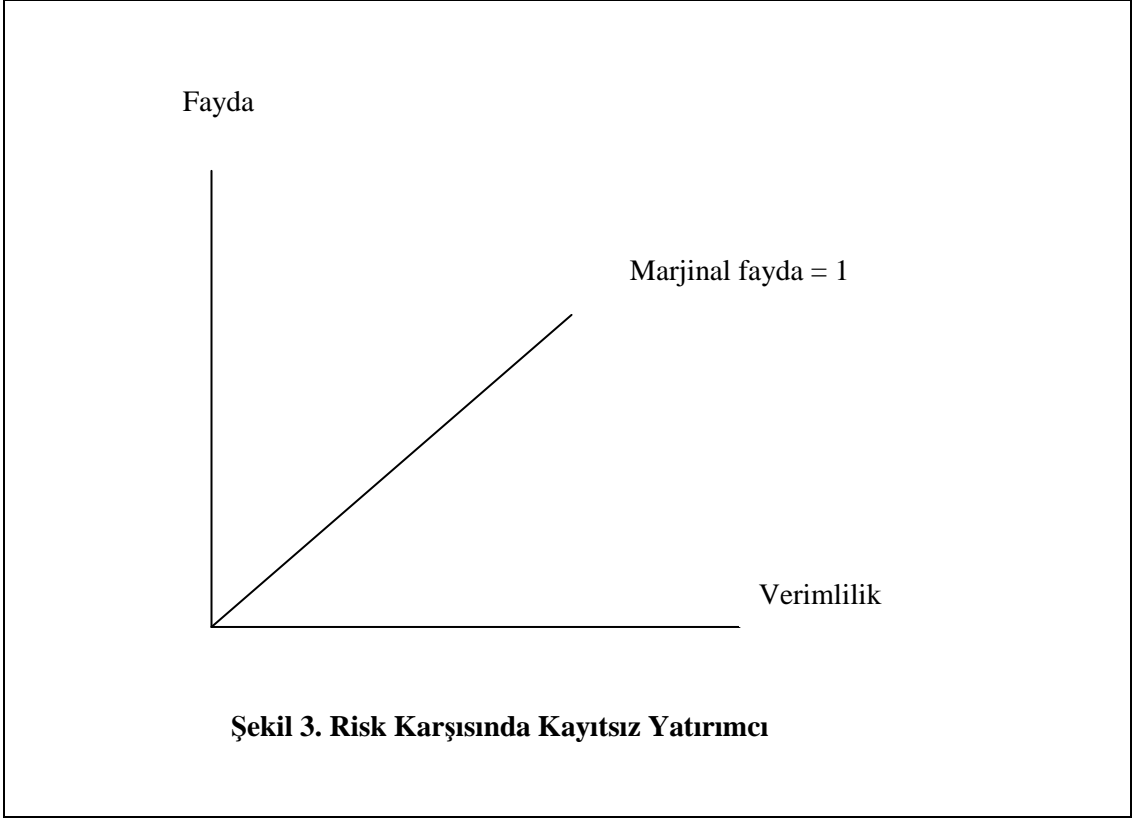
Şekil 2. Riskten Kaçan Yatırımcı

Kaynak: Ali Ceylan ve Turhan Korkmaz, **Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi**, Bursa: Ekin Kitabevi, 2000, s. 258.

3.2.3. Riske Karşı Kayıtsız Yatırımcı

Riske karşı kayıtsız kalan bu tür yatırımcılar, riskle ilgilenmezler. Bu tür yatırımcılar için hangi yatırımın seçileceği çok önemli değildir. Ancak, vade çok uzun ise hisse senetlerine yatırım yapmayı tercih ederler. Dolayısıyla bu tür yatırımcıların risk ve getiri arasında kayıtsız davrandıkları söz konusudur.

Bu alanda yapılan çalışmalar göstermiştir ki genç yatırımcılar yaşlılara oranla risk almayı daha fazla tercih etmektedir. Risk sever yatırımcılara bakıldığında erkek yatırımcıların ağırlıkta olduğu görülmektedir. Eğitim ve gelir düzeyi arttıkça risk alma düzeyinin de arttığı gözlenmiştir. Piyasaya ilişkin bilginin yatırımcıların riske karşı tutumlarını belirlediği ifade edilmektedir. Kötümserlerin iyimserlere göre genellikle daha az risk almak istedikleri görülmüştür. Ekonomik kriz, resesyon zamanlarında yatırımcıların genellikle riskten kaçındıkları, şokların yatırımcıları daha az risk almaya ittiği ifade edilmektedir

Kaynak: Ali Ceylan ve Turhan Korkmaz, **Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi**, Bursa: Ekin Kitabevi, 2000, s. 259.

4. TÜRKİYE' DE PORTFÖY YATIRIMLARINI BELİRLEYEN TERCİHLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı

İstanbul'da yaşayan bireylerin demografik özelliklerine göre gelirleri, tasarrufları, harcamaları, borçları, riske bakış açıları ve amaçları dikkate alınarak yatırım tercihleri üzerine inceleme yapılmıştır.

4.2. Araştırmanın Kapsamı

Örneklem grubumuzu sadece İstanbul'da yaşayan gelir sahipleri oluşturmaktadır.

Örneklem hacmimiz 550 kişidir. Araştırmamız tesadüfî örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfî örneklem yöntemine göre ve yüz yüze anket yöntemi ile 550 deneğe uygulanmıştır. Bu deneklerden 28 adedi geçersiz sayılmış ve 522 gözlemlenmiştir. Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde SPSS bilgisayar paket programından faydalanılmıştır.

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Nüfus yoğunluğuna göre örneklem grubumuzun %40'ını Anadolu yakasında ikamet eden bireyler, %60'ını ise Avrupa yakasında ikamet eden bireyler oluşturmaktadır. Ayrıca anketimizdeki bireylerin %50'sini kadınlar %50'sini erkekler oluşturmaktadır.

Anketimiz 24 adet sorudan oluşmaktadır. Bu sorulardan 3 tanesi demografik soru, 3 tanesi Evet-Hayır şeklinde hazırlanmış, 5 soru derecelendirmeli, geriye kalan 13 soru ise likert ölçeğinde hazırlanmış sorulardır.

4.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada alternatif hipotezler test edilmiştir. Dolayısıyla, istatistiksel analizler sonucunda “kabul” ya da “ret” edilen hipotezler alternatif hipotezlerdir. Yukarıda belirtilen araştırmanın amacı çerçevesinde araştırmayla ilgili geliştirilen hipotezleri aşağıdaki şekilde belirtmek mümkündür:

(H₀): Değişkenler arasında anlamlı bir fark yoktur.

(H₁): Değişkenler arasında anlamlı bir fark vardır.

4.5. Araştırma Bulguları ve Analizi

4.5.1. Güvenirlilik Analizi

Güvenirlilik analizi, bir ölçekte yer alan soruların birbirleri ile yakınlıklarının derecesini ortaya koymak için yapılır. Bu analizle anket ile ölçülmek istenen ortak değeri eşit olarak paylaşmayan değişkenlerin belirlenmesi ve bu değişkenlerin analiz dışında bırakılarak ölçeğin iç tutarlılığı artırılması amaçlanır.

Tablo 1. Anket Özeti

	N	%
Geçerli sayılan	522	100,0
Geçerli olmayan	0	0,0
Toplam	522	100,0

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tabloda da belirtildiği gibi 522 anket geçerli sayılmıştır ve bu gözlemlerle çalışılmıştır.

Tablo 2. Güvenilirlik İstatistikleri

Cronback's Alfa	N of items
0,437	5

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Güvenilirlik değeri bir ölçme aracının tekrarlanan ölçümlerde aynı sonucu verme derecesinin göstergesidir. Cronbach's Alpha değerine göre ölçek güvenilirdir.

Tablo 3. Toplam Güvenilirlik İstatistikleri

	Ortalama ölçek	Varyans	Toplam Korelasyon	Alfa
Harcama	30,0134	25,714	0,039	0,357
Tasarruf	31,4253	27,635	-0,035	0,362
İş Kayıp Durumu	32,3142	27,437	0,046	0,345
Yatırım Tercihi	29,4349	22,983	0,189	0,296
Risk Vade	29,2375	23,583	0,292	0,269
Yatırım Dikkat	29,8793	24,659	0,171	0,309
Ekonomik Gösterge	30,0728	24,678	0,025	0,375
Yatırım Yaklaşımı	29,3448	23,255	0,285	0,267
Piyasa	31,5096	27,210	-0,009	0,360
Yatırım Alternatifi	29,0402	23,014	0,259	0,271

Tablo 3. Devam

Kayıp	30,1973	26,362	0,017	0,361
Korunma	31,8448	25,509	0,139	0,321
Kar	31,6877	27,455	-0,045	0,372
Aynı karar	31,9195	26,001	0,112	0,330
Amaca uygun	31,7452	26,470	0,082	0,338

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Ankette yer alan tutum belirten sorulardan bazılarının güvenilirlik analizi Cronbach alpha katsayısı ile; yatırım yapılırken yatırım aracı ile en çok dikkat edilen nokta ($\alpha=0,309$), yatırım yapılırken dikkat edilen ekonomik gösterge ($\alpha=0,375$), yatırımlara olan yaklaşım ($\alpha=0,267$), yatırım alternatifi tercihi ($\alpha=0,271$) başlıkları altında yapılmıştır.

4.5.2. Araştırma Verilerinin Frekans Analizi

4.5.2.1. Cinsiyet

Tablo 4. Cinsiyet İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		0,4789
Standart ortalama hata		0,02189
Medyan		0,0000
Mod		0,00
Standart sapma		0,50003
Toplam		250,00
Yüzde	25	0,0000
	50	0,0000
	75	1,0000

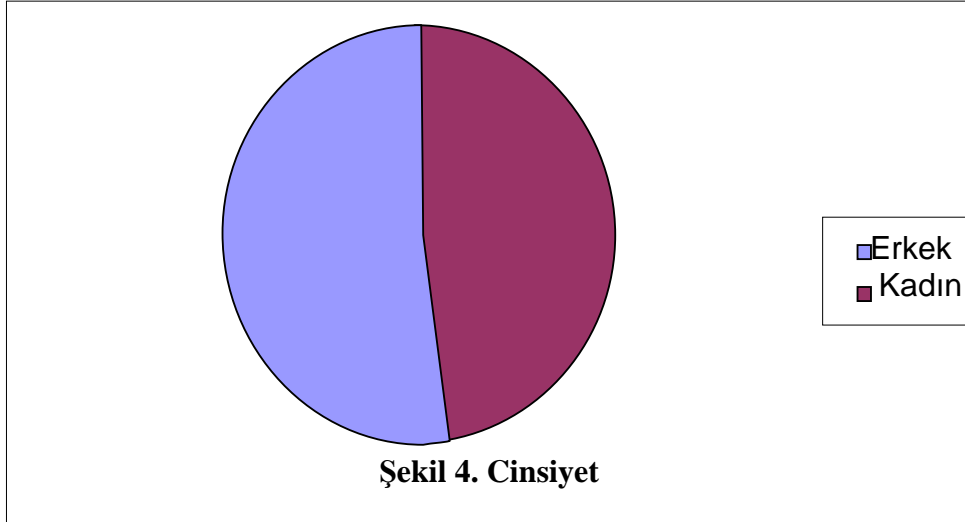
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 5. Cinsiyet Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Erkek	272	52,1	52,1	52,1
Kadın	250	47,9	47,9	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

522 örneklemden 250 adedi yani %47,9'u kadın 272 adedi yani %52,1'i erkektir. Aşağıdaki şekilde de yüzdelik dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.2. Eğitim

Tablo 6. Eğitim İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		3,4483
Standart ortalama hata		0,04469
Medyan		4,0000
Mod		4,00
Standart sapma		1,02099
Toplam		1800,00
Yüzde	25	3,0000
	50	4,0000
	75	4,0000

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

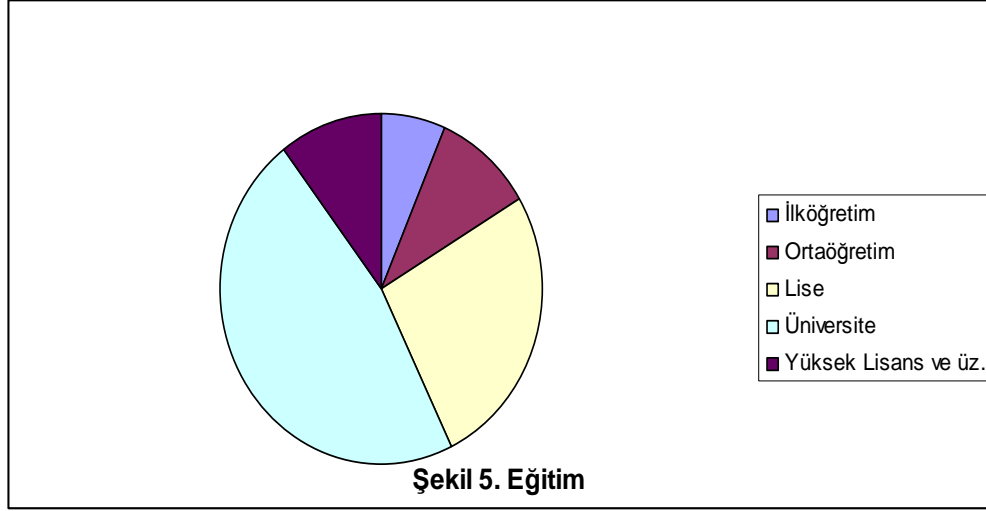
Tablo 7. Eğitim Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
İlköğretim	34	6,5	6,5	6,5
Ortaöğretim	51	9,8	9,8	16,3
Lise	138	26,4	26,4	42,7
Üniversite	245	46,9	46,9	89,7
Yüksek Lisans ve üzeri	54	10,3	10,3	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Örnekleme grubumuzun %6,5'i ilköğretim mezunu, %9,8'i ortaöğretim mezunu, %26,4'ü lise mezunu, %46,9'u üniversite mezunu, %10,3'ü yüksek lisans

ve üzeri mezunudur. Aşağıdaki şekilde de yüzdelik dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.3. Gelir

Tablo 8. Gelir İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		3,4636
Standart ortalama hata		0,05187
Medyan		3,0000
Mod		3,00
Standart sapma		1,18517
Toplam		1808,00
Yüzde	25	3,0000
	50	3,0000
	75	4,0000

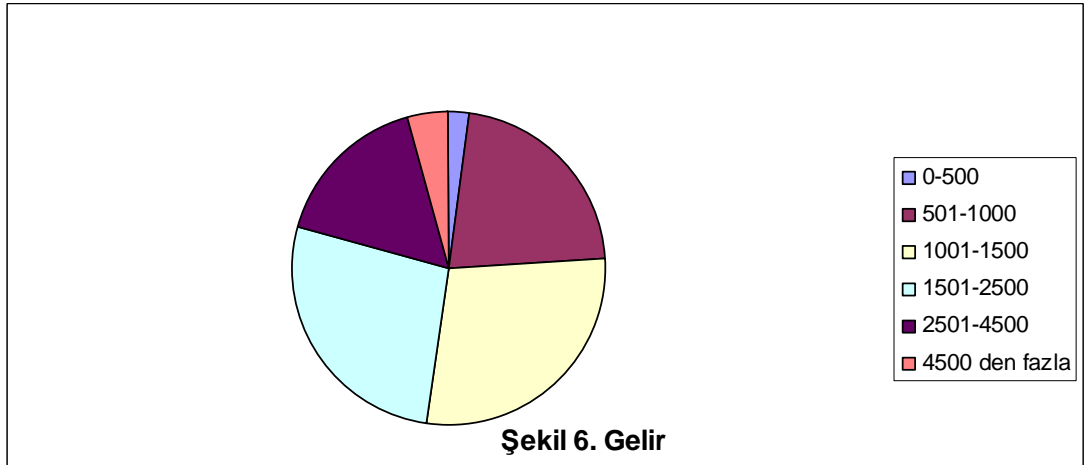
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 9. Gelir Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
0-500	11	2,1	2,1	2,1
501-1000	116	22,2	22,2	24,3
1001-1500	145	27,8	27,8	52,1
1501-2500	142	27,2	27,2	79,3
2501-4500	86	16,5	16,5	95,8
4500 den fazla	26	4,3	4,3	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Örneklem grubumuzun %2.1'i 0-500 TL gelir düzeyinde, %22.2'si 501-1000 gelir düzeyinde, %27.8'i 1001-1500 gelir düzeyinde, %27.2'si 1501-2000 gelir düzeyinde, %16.5'i 2501-4500 gelir düzeyinde ve %4.2'si 4500 ve daha fazla gelir düzeyindedir. Aşağıdaki şekilde de yüzdelik dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.4. Yaş

Tablo 10. Yaş İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		2,2682
Standart ortalama hata		0,04973
Medyan		2,0000
Mod		2,00
Standart sapma		1,13609
Toplam		1184,00
Yüzde	25	1,0000
	50	2,0000
	75	3,0000

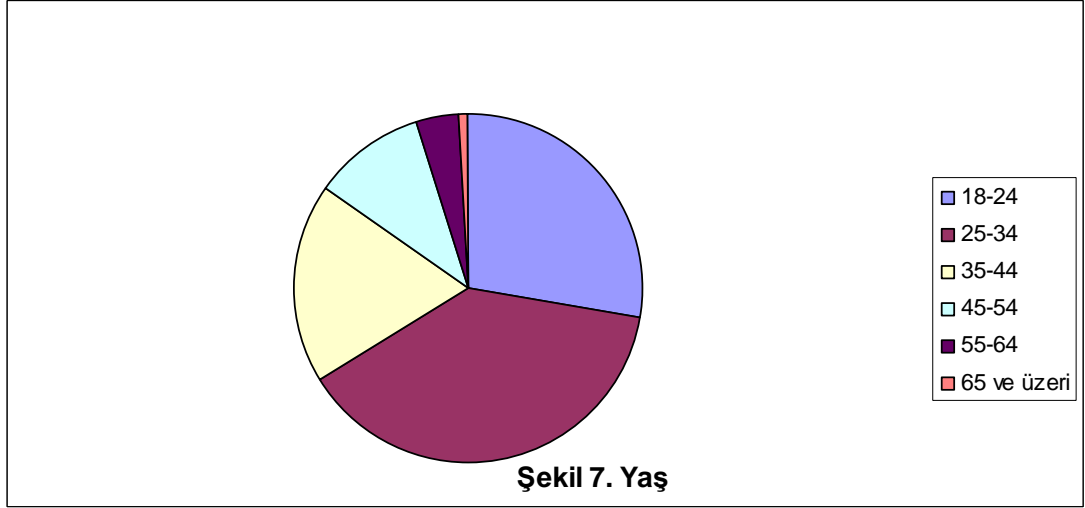
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 11. Yaş Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
18-24	145	27,8	27,8	27,8
25-34	200	38,3	38,3	66,1
35-44	97	18,6	18,6	84,7
45-54	56	10,7	10,7	95,4
55-64	20	3,8	3,8	99,2
64 ve üzeri	4	0,8	0,8	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Örneklem grubumuzun %27.8'i 18-24 yaş grubunda, %38.3'ü 25-34 yaş grubunda, %18.6'sı 35-44 yaş grubunda, %10.7'si 45-54 yaş grubunda, %3.8'i 55-64 yaş grubunda, %0.8'i ise de 65 ve üzeri yaş grubunda yer almaktadır. Aşağıdaki şekilde de yüzdelik dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.5. Harcama

Tablo 12. Harcama İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		2,8199
Standart ortalama hata		0,05711
Medyan		3,0000
Mod		2,00
Standart sapma		1,30485
Toplam		1472,00
Yüzde	25	2,0000
	50	3,0000
	75	4,0000

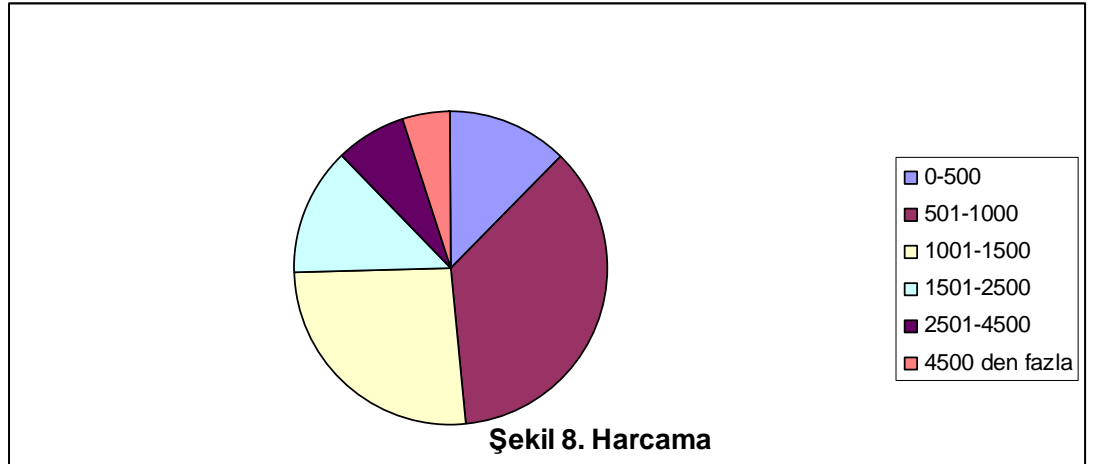
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 13. Harcama Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
0-500	65	12,5	12,5	12,5
501-1000	188	36,0	36,0	48,5
1001-1500	135	25,9	25,9	74,3
1501-2500	70	13,4	13,4	87,7
2501-4500	38	7,3	7,3	95,0
4500 ve üstü	26	5,0	5,0	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Örnekleme grubumuzun %12.5'i 0-500 TL aralığında, %36'sı 501-1000 TL aralığında, %25.9'u 1001-1500 TL aralığında, %13.4'ü 1501-2500 TL aralığında, %7.3'ü 2501-4500 TL aralığında, %5'i ise 4500 TL üzeri aralığında yer almaktadır. Aşağıdaki şekilde de yüzdelerle dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.6. Tasarruf

Tablo 14. Tasarruf İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		1,4080
Standart ortalama hata		0,03300
Medyan		1,0000
Mod		1,00
Standart sapma		0,75386
Toplam		735,00
Yüzde	25	1,0000
	50	1,0000
	75	2,0000

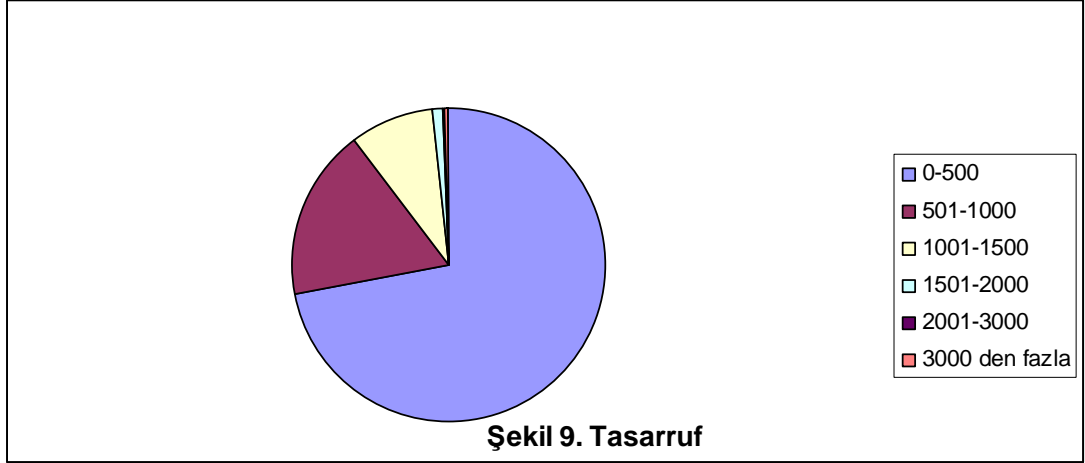
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 15. Tasarruf Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
0-500	376	72,0	72,0	72,0
501-1000	92	17,6	17,6	89,7
1001-1500	45	8,6	8,6	98,3
1501-2000	6	1,1	1,1	99,4
2001-3000	2	0,4	0,4	99,8
3000 den fazla	1	0,2	0,2	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Örnekleme grubumuzun %72'si 0-500 TL aralığında, %17.6'sı 501-1000 TL aralığında, %8.6'sı 1001-1500 TL aralığında, %1.1'i 1501-2000 TL aralığında, %0.4'ü 2001-3000 TL aralığında, %0.1'i ise 3000 TL üzeri aralığında yer almaktadır. Aşağıdaki şekilde de yüzdelerle dilimleri belirgin bir şekilde görmektediriz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.7. İş Kayıp Durumu

Tablo 16. İş Kayıp İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		0,5192
Standart ortalama hata		0,02189
Medyan		1,0000
Mod		1,00
Standart sapma		0,50011
Toplam		271,00
Yüzde	25	0,0000
	50	1,0000
	75	1,0000

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 17. İş Kayıp Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	251	48,1	48,1	48,1
Evet	271	51,9	51,9	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Örnekleme grubumuz iş kayıp durumunda, %48.1'i 3 ay süreyle birikimlerinin kendisine yetmeyeceğini, %51.9'u ise 3 ay süreyle birikimlerinin kendisine yeteceğini belirtmişlerdir.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.8. Borç

Tablo 18. Borç İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		0,5594
Standart ortalama hata		0,02175
Medyan		1,0000
Mod		1,00
Standart sapma		0,49694
Yüzde	25	0,0000
	50	1,0000
	75	1,0000

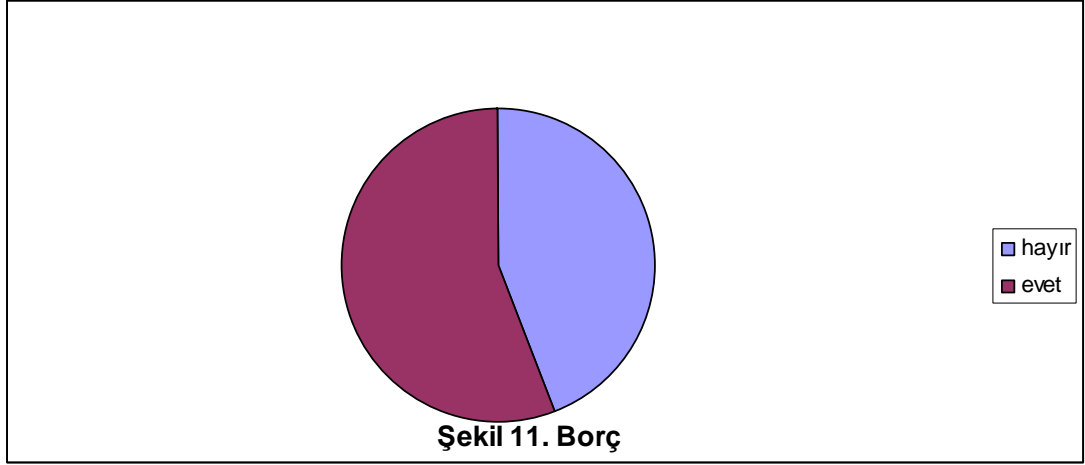
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 19. Borç Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	230	44,1	44,1	44,1
Evet	292	55,9	54,9	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Örnekleme grubumuzun %44.1'i borcunun olmadığını, %55.9'u ise borcunun olduğunu belirtmişlerdir. Aşağıdaki şekilde de yüzdelik dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.9. Yatırım Tercihi

Tablo 20. Yatırım Tercihi İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		3,3985
Standart ortalama hata		0,06540
Medyan		3,0000
Mod		3,00
Standart sapma		1,49415
Yüzde	25	2,0000
	50	3,0000
	75	5,0000

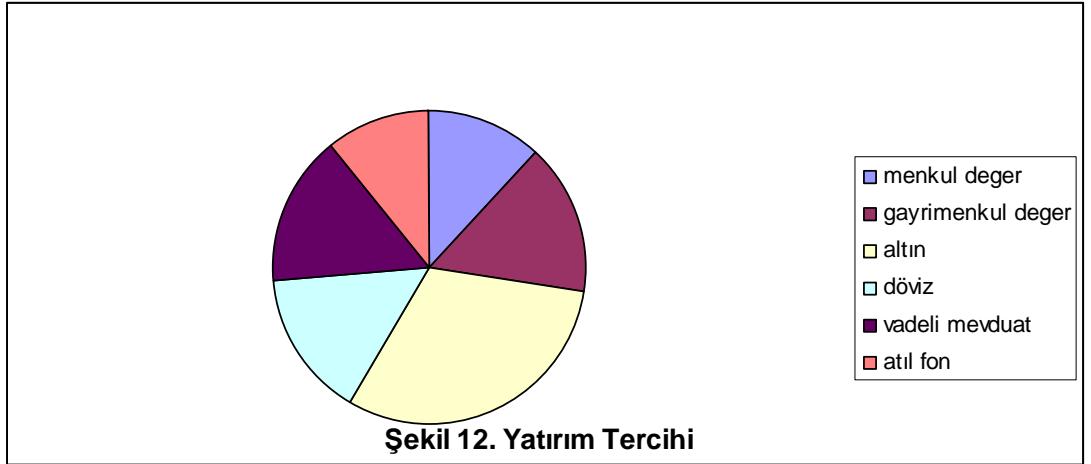
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 21. Yatırım Tercihi Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Menkul Değer	62	11,9	11,9	11,9
Gayrimenkul Değ	81	15,5	15,5	27,4
Altın	161	30,8	30,8	58,2
Döviz	80	15,3	15,3	73,6
Vadeli Mevduat	81	15,5	15,5	89,1
Atıl Fon	57	10,9	10,9	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Örnekleme grubumuzun %11.9'u menkul değer yatırımını, %15.5'i gayrimenkul değer yatırımını, %30.8'i altın yatırımını, %15.3'ü döviz yatırımını, %15.5'i vadeli mevduat yatırımını tercih etmektedir. %10.9'u ise atıl fon yani herhangi bir yatırım aracını tercih etmemektedir. Aşağıdaki şekilde de yüzdeler dilimleri belirgin bir şekilde görmektediriz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.10. Vade

Tablo 22. Vade İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		2,2433
Standart ortalama hata		0,05810
Medyan		2,0000
Mod		1,00
Standart sapma		1,32748
Yüzde	25	1,0000
	50	2,0000
	75	3,0000

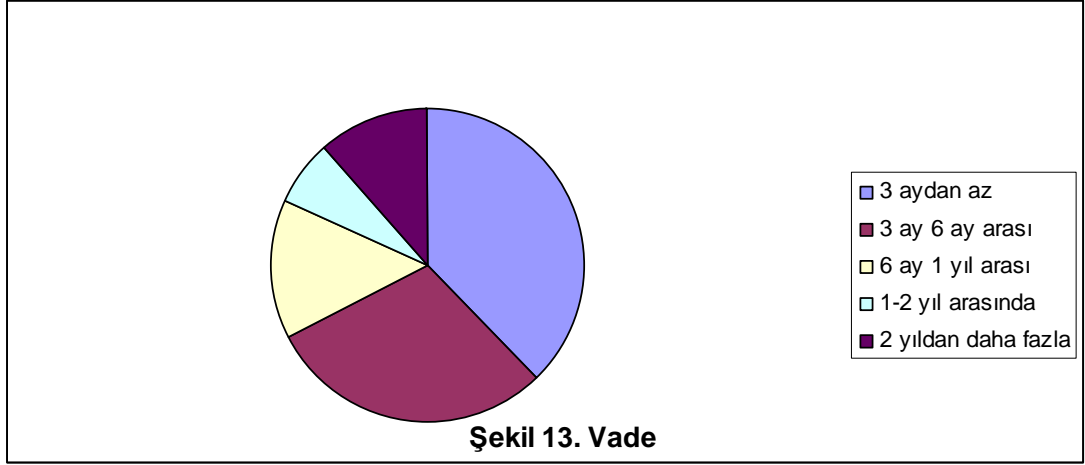
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 23. Vade Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
3 aydan az	198	37,9	37,9	37,9
3-6 ay arası	153	29,3	29,3	67,2
6 ay-1 yıl arası	76	14,6	14,6	81,8
1-2 yıl arası	36	6,9	6,9	88,7
2 yıldan fazla	59	11,3	11,3	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Örnekleme grubumuzun %37.9'u vade aralığını 3 aydan az, %29.3'ü 3 ile 6 ay arası, %14.6'sı 6 ay ile 1 sene arası, %6.9'u 1 ile 2 yıl arası, %11.3'ü ise 2 yıldan daha fazla olarak belirtmişlerdir. Aşağıdaki şekilde de yüzdelik dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.11. Risk Düzeyi

Tablo 24. Risk Düzeyi İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		3,5958
Standart ortalama hata		0,04827
Medyan		4,0000
Mod		4,00
Standart sapma		1,10288
Yüzde	25	3,0000
	50	4,0000
	75	4,0000

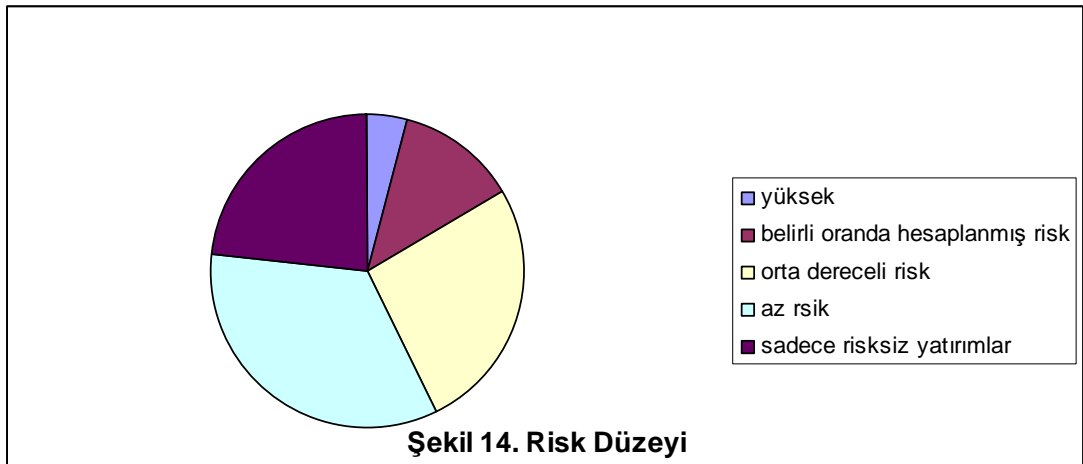
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 25. Risk Düzeyi Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Yüksek	22	4,2	4,2	4,2
Belirlenmiş oranda hesaplanmış risk	66	12,6	12,6	16,9
Orta dereceli risk	135	25,9	25,9	42,7
Az risk	177	33,9	33,9	76,6
Risksiz yatırımlar	122	23,4	23,4	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Örneklem grubumuzun %4.2'si yüksek derece riski, %12.6'sını belirli oranda hesaplanmış riski, %25.9'u orta dereceli riski, %33.9'u az riski seçmişler, %23.4'ü ise sadece risksiz yatırımları tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Aşağıdaki şekilde de yüzdelik dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Şekil 14. Risk Düzeyi

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.12. Yatırım Dikkat

Tablo 26. Yatırım Dikkat İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		2,9540
Standart ortalama hata		0,05026
Medyan		3,0000
Mod		3,00
Standart sapma		1,14822
Yüzde	25	3,0000
	50	3,0000
	75	4,0000

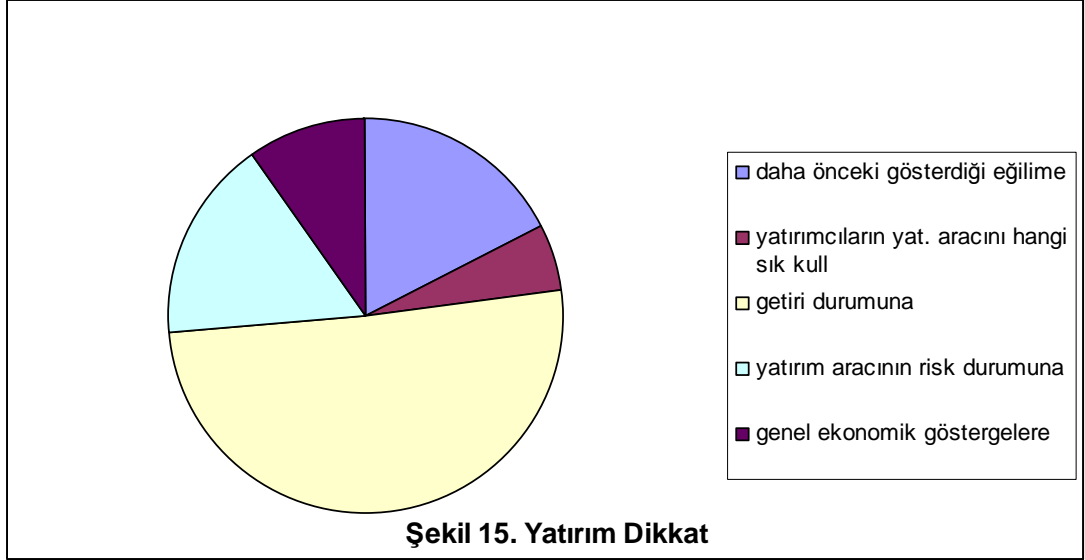
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 27. Yatırım Dikkat Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Daha önceki gösterdiği eğilime	92	17,6	17,6	17,6
Yatırımcıların yat. aracını hangi sık kull	29	5,6	5,6	23,2
Getiri durumuna	263	50,4	50,4	73,6
Yatırım aracının risk durumuna	87	16,7	16,7	90,2
Genel ekonomik gös.	51	9,8	9,8	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Örnekleme grubumuzun %17.6'sı yatırım kararında, yatırımın daha önce gösterdiği eğilime, %5.6'sı yatırımcıların yatırım aracını hangi sıklıkta kullandığına, %50.4'ü getiri durumuna, %16.7'si yatırım aracının risk durumuna, %9.8'i genel ekonomik göstergelere dikkat ettiğini belirtmişlerdir. Aşağıdaki şekilde de yüzdelik dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.13. Bilgi

Tablo 28. Bilgi İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		2,9291
Standart ortalama hata		0,05111
Medyan		3,0000
Mod		3,00
Standart sapma		1,16769
Yüzde	25	2,0000
	50	3,0000
	75	4,0000

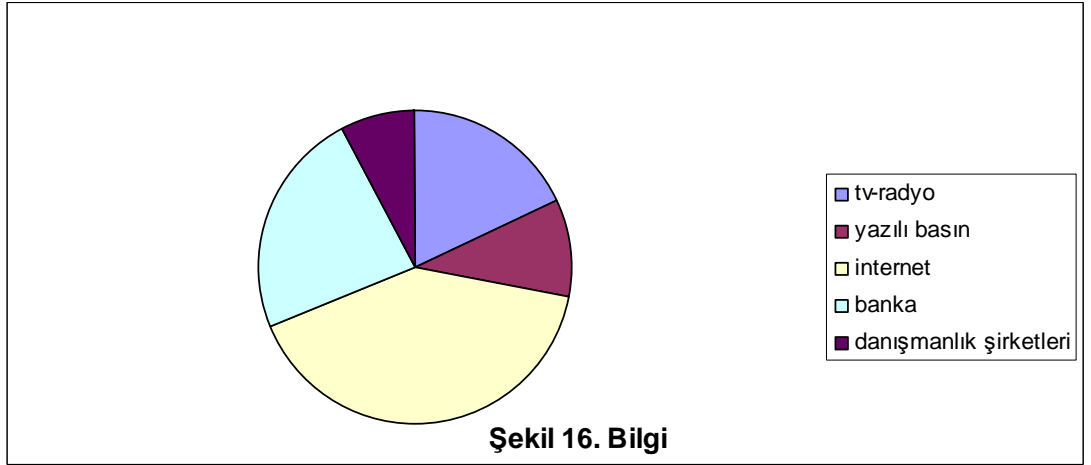
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 29. Bilgi Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Tv-radyo	94	18,0	18,0	18,0
Yazılı basın	53	10,2	10,2	28,2
İnternet	211	40,4	40,4	68,6
Banka	124	23,8	23,8	92,3
Danışman Şirketler	40	7,7	7,7	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Anketimize katılan bireylerin %18'i yatırım kararı alırken tv-radyodan yararlandıklarını, %10.2'si yazılı basından, %40.4'ü internetten, 23.8'i bankalardan ve %7.7'si danışman şirketlerden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Aşağıdaki şekilde de yüzdelik dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.14. Ekonomik Gösterge

Tablo 30. Ekonomik Gösterge İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		2,7605
Standart ortalama hata		0,07605
Medyan		3,0000
Mod		1,00
Standart sapma		1,68148
Yüzde	25	1,0000
	50	3,0000
	75	5,0000

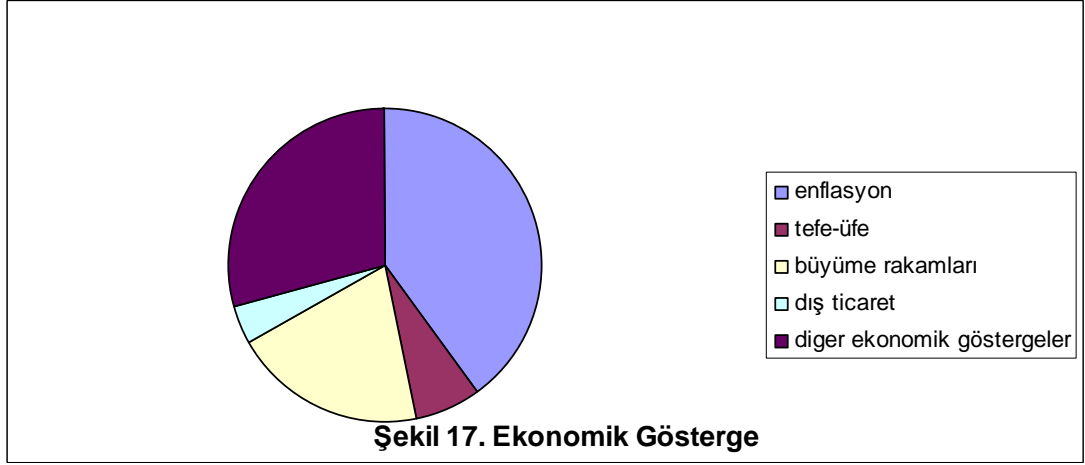
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 31. Ekonomik Gösterge Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Enflasyon	209	40,0	40,0	40,0
Tefe-Üfe	34	6,5	6,5	46,6
Büyüme rakamları	105	20,1	20,1	66,7
Dış ticaret	21	4,0	4,0	70,7
Diğer ekonomik göstergeler	153	29,3	29,3	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Yatırımcıların %40'ı yatırım kararlarını alırken enflasyonu, %6.5'i tefe-tüfeyi, %20.1'i büyüme rakamlarını, %4'ü dış ticaret rakamlarını, %29.3'ü diğer ekonomik göstergeleri dikkat aldıklarını belirtmişlerdir. Aşağıdaki şekilde de yüzdelik dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.15. Yatırım Yaklaşımı

Tablo 32. Yatırım Yaklaşımı İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		3,2885
Standart ortalama hata		0,05197
Medyan		4,0000
Mod		3,00
Standart sapma		1,18729
Yüzde	25	3,0000
	50	4,0000
	75	4,0000

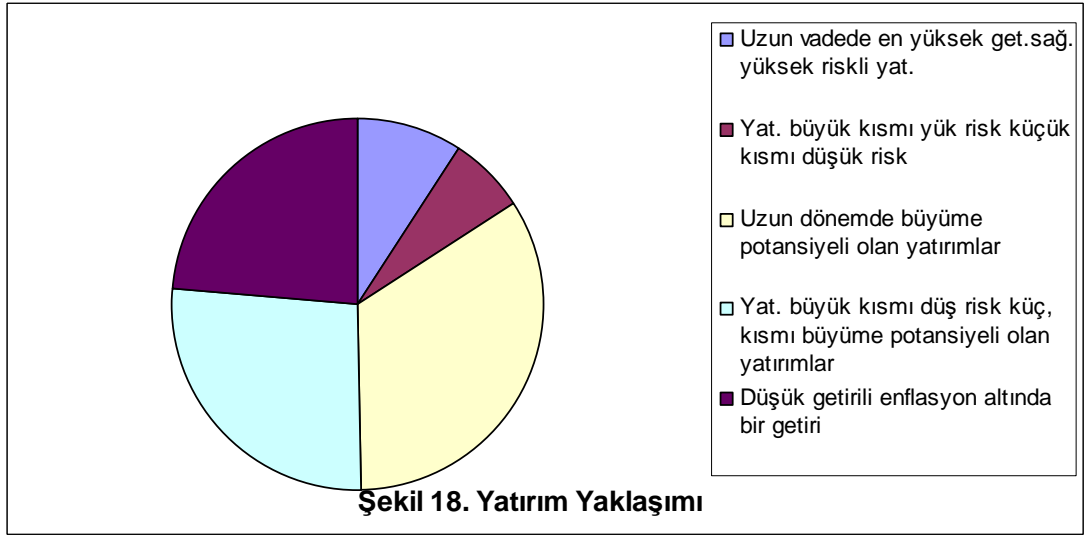
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 33. Yatırım Yaklaşımı Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Uzun vadede en yüksek getiri sağlayan yüksek riskli yatırımlar	48	9,2	9,2	9,2
Yatırımların büyük kısmı yüksek risk küçük kısmı düşük risk	35	6,7	6,7	15,9
Uzun dönemde büyüme potansiyeli olan yatırımlar	176	33,7	33,7	49,6
Yat. büyük kısmı düşük risk küçük kısmı büyüme potansiyeli olan yatırımlar	140	26,8	26,8	76,4
Düşük getirili enflasyon altında bir getiri	123	23,6	23,6	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Yatırımcıların %9.2'si uzun vadede en yüksek getiri sağlayan yüksek riskli yatırımları, %6.7'si büyük kısmı yüksek riskli, küçük kısmı düşük riskli yatırımları, %33.7'si uzun dönemde büyüme potansiyeli olan yatırımları, %26.8'si büyük kısmı düşük riskli, küçük kısmı büyüme potansiyeli olan yatırımları, %23.6'sı düşük getirili enflasyon altında getirisi olan yatırımları seçmişlerdir. Aşağıdaki şekilde de yüzdeler dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.16. Yatırım Kullanımı

Tablo 34. Yatırım Kullanımı İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		2,6954
Standart ortalama hata		0,06356
Medyan		3,0000
Mod		1,00
Standart sapma		1,45209
Yüzde	25	1,0000
	50	3,0000
	75	4,0000

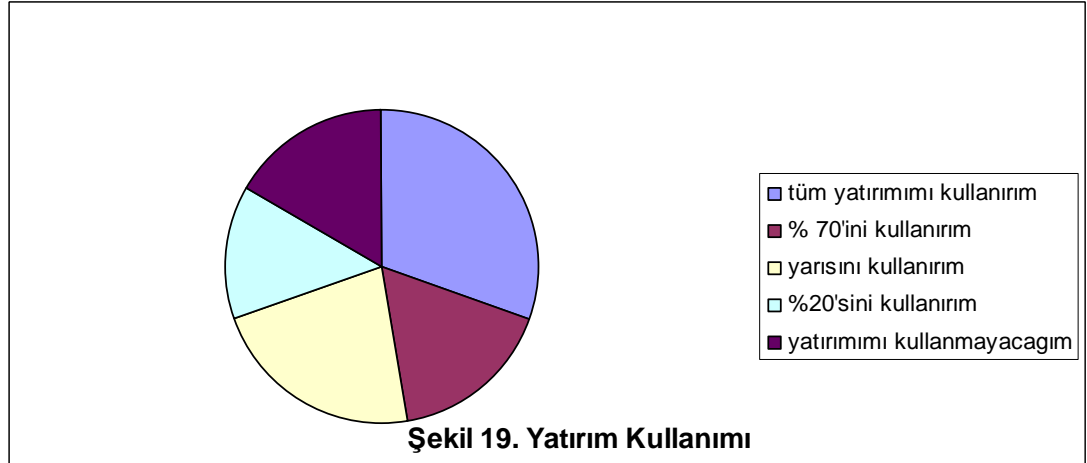
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 35. Yatırım Kullanımı Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Tüm yatırımı kullanırım	160	30,7	30,7	30,7
% 70 ini kullanırım	86	16,5	16,5	47,1
Yarisını kullanırım	116	22,2	22,2	69,3
% 20 sini kullanırım	73	14,0	14,0	83,3
Yatırımımı kullanmam	87	16,7	16,7	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Örnekleme grubumuzun %30.7'si tüm yatırımlarını kullanabileceğini, %16.5'i yatırımlarının %70'ini kullanabileceğini, %22.2'si yatırımlarının yarısını kullanabileceğini, %14'ü yatırımlarının %20'sini kullanabileceğini, %16.7'si ise yatırımını kullanmayacağını belirtmişlerdir. Aşağıdaki şekilde de yüzdelik dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.17. Yatırım Alternatifi

Tablo 36. Yatırım Alternatifi İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		3,7931
Standart ortalama hata		0,05687
Medyan		4,0000
Mod		5,00
Standart sapma		1,29938
Yüzde	25	3,0000
	50	4,0000
	75	5,0000

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

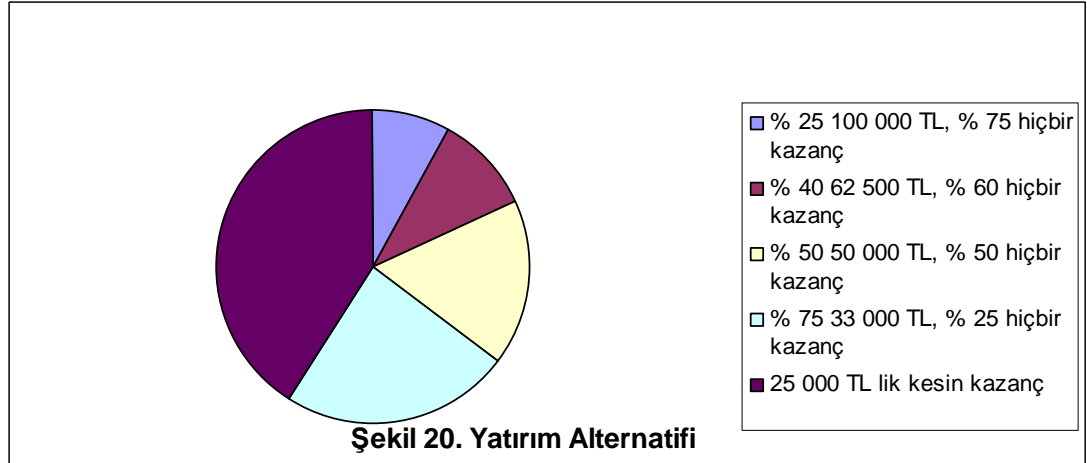
Tablo 37. Yatırım Alternatifi Frekans Tablosu

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
% 25 100 000 TL, % 75 hiçbir kazanç	43	8,2	8,2	8,2
% 40 62 500 TL, % 60 hiçbir kazanç	53	10,2	10,2	18,4
% 50 50 000 TL, % 50 hiçbir kazanç	88	16,9	16,9	35,2
% 75 33 000 TL, % 25 hiçbir kazanç	123	23,6	23,6	58,8
25 000 TL lik kesin kazanç	215	41,2	41,2	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Yatırımcıların %8.2'si en riskli yatırım alternatifini, %10'u, %16.9'u ve %23.6'sı azalarak devam eden riskli yatırım alternatiflerini, %41.2'si ise risksiz daha

az getirili kesin kazanç seçeneklerini benimsemişlerdir. Aşağıdaki şekilde de yüzdelik dilimleri belirgin bir şekilde görmektediriz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.18. Kayıp

Tablo 38. Kayıp İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		2,6360
Standart ortalama hata		0,05112
Medyan		2,0000
Mod		2,00
Standart sapma		1,16807
Yüzde	25	2,0000
	50	2,0000
	75	3,0000

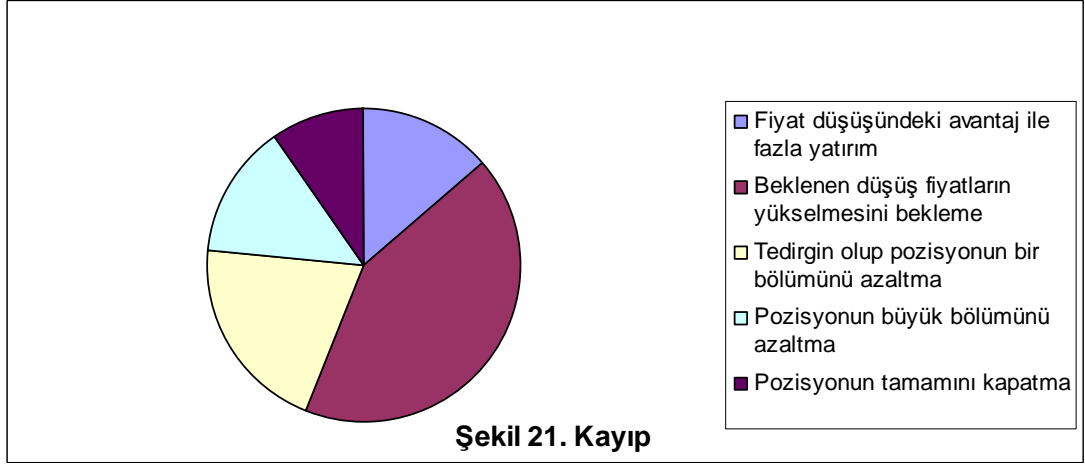
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 39. Kayıp Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Fiyat düşüşündeki avantaj ile fazla yatırım	72	13,8	13,8	13,8
Beklenen düşüş fiyatların yükselmesini bekleme	219	42,0	42,0	55,7
Tedirgin olup pozisyonun bir bölümünü azaltma	108	20,7	20,7	76,4
Pozisyonun büyük bölümünü azaltma	73	14,0	14,0	90,4
Pozisyonun tamamını kapatma	50	9,6	9,6	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Yatırımcıların %13.8'i yatırımlarında bir düşüş meydana gelmesi durumunda avantaj olarak düşünüp daha fazla yatırım yapacaklarını, %42'si fiyatların yükselmesini bekleyeceğini, %20.7'si tedirgin olup pozisyonun bir bölümünü azaltacağını, %14'ü pozisyonun büyük bölümünü azaltacağını, %9.6'sı ise pozisyonunun tamamını kapatacağını belirtmişlerdir. Aşağıdaki şekilde de yüzdeler dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.19. Koruma

Tablo 40. Koruma İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		0,9885
Standart ortalama hata		0,04389
Medyan		1,0000
Mod		1,00
Standart sapma		1,00281
Yüzde	25	0,7500
	50	1,0000
	75	2,0000

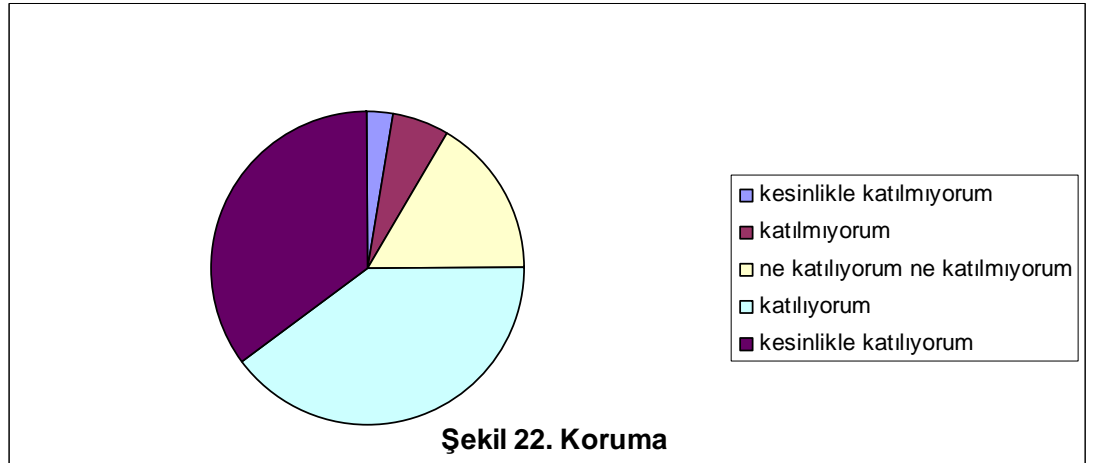
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 41. Koruma Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	15	2,9	2,9	2,9
Katılmıyorum	30	5,7	5,7	8,6
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	85	16,3	16,3	24,9
Katılıyorum	208	39,8	39,8	64,8
Kesinlikle katılıyorum	184	35,2	35,2	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Yatırımcılar, yatırımlarını koruma amaçlı yaptıkları düşüncesine %2.9 oranında kesinlikle katılmadığı, %5.7'si katılmadığı, %16.3'ü ne katılıp ne katılmadığı, %39'8'si katıldığı, %35.2'si kesinlikle katıldığı görüşünü belirtmişlerdir. Aşağıdaki şekilde de yüzdeler dilimleri belirgin bir şekilde görmektediriz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.20. Kar

Tablo 42. Kar İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		1,1456
Standart ortalama hata		0,04205
Medyan		1,0000
Mod		2,00
Standart sapma		0.96078
Yüzde	25	1,0000
	50	1,0000
	75	2,0000

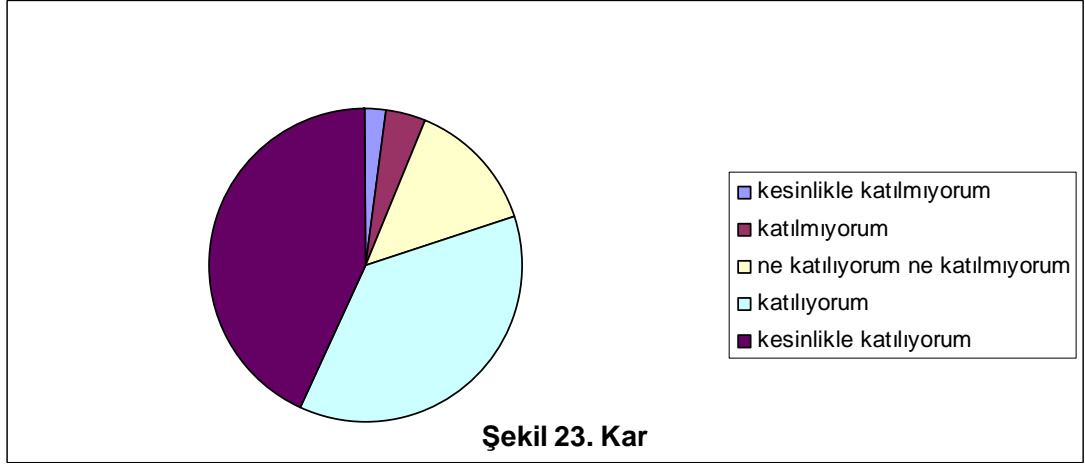
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 43. Kar Frekans Tablosu

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	12	2,3	2,3	2,3
Katılmıyorum	22	4,2	4,2	6,5
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	70	13,4	13,4	19,9
Katılıyorum	192	36,8	36,8	56,7
Kesinlikle katılıyorum	226	43,3	43,3	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Yatırımcılar, yatırımlarını kar amaçlı yaptıkları düşüncesine %2.3 oranında kesinlikle katılmadığı, %4.2'si katılmadığı, %13.4'ü ne katılıp ne katılmadığı, %36'8'si katıldığı, %43.4'ü kesinlikle katıldığı görüşünü belirtmişlerdir. Aşağıdaki şekilde de yüzdeler dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.21. Aynı Karar Verilebilirlik

Tablo 44. Aynı Karar Verilebilirlik İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		0,9138
Standart ortalama hata		0,04064
Medyan		1,0000
Mod		1,00
Standart sapma		0.92846
Yüzde	25	0,0000
	50	1,0000
	75	2,0000

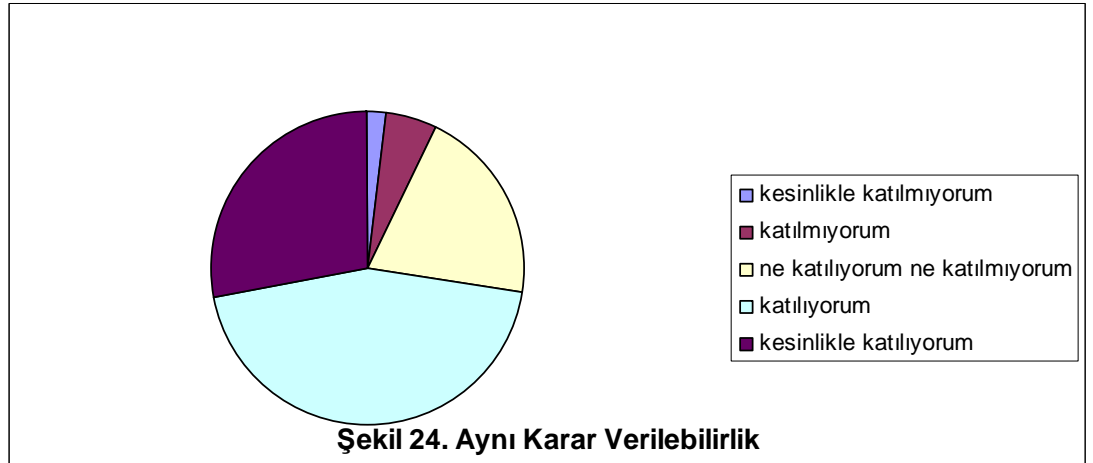
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 45. Aynı Karar Verilebilirlik Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	10	1,9	1,9	1,9
Katılmıyorum	28	5,4	5,4	7,3
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	105	20,1	20,1	27,4
Katılıyorum	233	44,6	44,6	72,0
Kesinlikle katılıyorum	146	28,0	28,0	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Yatırımcılar, bir sonraki yatırımlarında aynı yatırım aracını kullanacağı düşüncesine %1.9 oranında kesinlikle katılmadığı, %5.4'ü katılmadığı, %20.1'i ne katılıp ne katılmadığı, %44.6'sı katıldığı, %28'si kesinlikle katıldığı görüşünü belirtmişlerdir. Aşağıdaki şekilde de yüzdelik dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.22. Yatırımın Amaca Uygunluğu

Tablo 46. Yatırımın Amaca Uygunluğu İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		1,0881
Standart ortalama hata		0,03748
Medyan		1,0000
Mod		1,00
Standart sapma		0.85621
Yüzde	25	1,0000
	50	1,0000
	75	2,0000

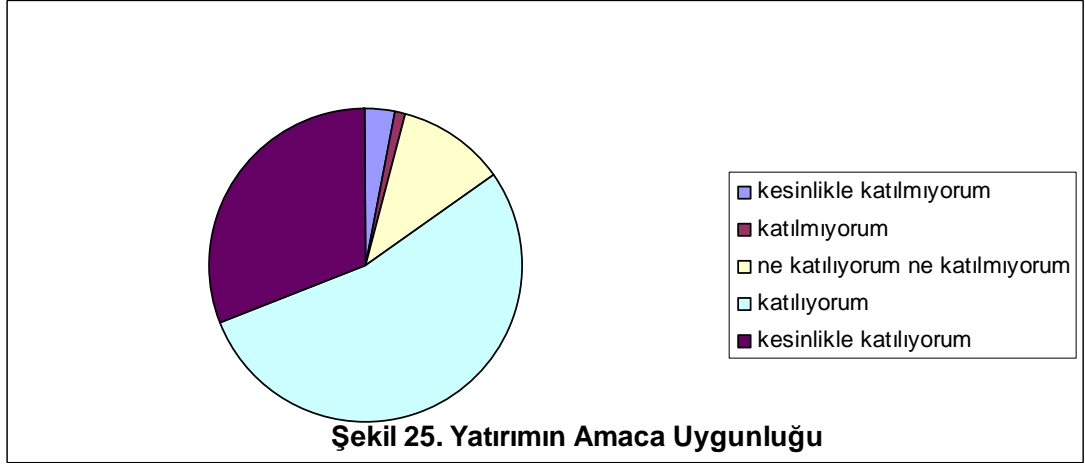
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 47. Yatırımın Amaca Uygunluğu Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	16	3,1	3,1	3,1
Katılmıyorum	5	1,0	1,0	4,1
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	59	11,3	11,3	15,4
Katılıyorum	279	53,4	53,4	68,8
Kesinlikle katılıyorum	163	31,2	31,2	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Yatırımcılar, yatırımlarının amaçlarına uygun olması düşüncesine %3.1 oranında kesinlikle katılmadığı, %1'i katılmadığı, %11.3'ü ne katılıp ne katılmadığı, %53.4'ü katıldığı, %31.2'si kesinlikle katıldığı görüşünü belirtmişlerdir. Aşağıdaki şekilde de yüzdelik dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.23. Sonraki Yatırımda Aynı Aracı Tercih Etme Durumu

Tablo 48. Sonraki Yatırımda Aynı Aracı Tercih Etme Durumu İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		0,9387
Standart ortalama hata		0,01051
Medyan		1,0000
Mod		1,00
Standart sapma		0,24011
Minimum		0,00
Maksimum		1,00
Yüzde	25	1,0000
	50	1,0000
	75	1,0000

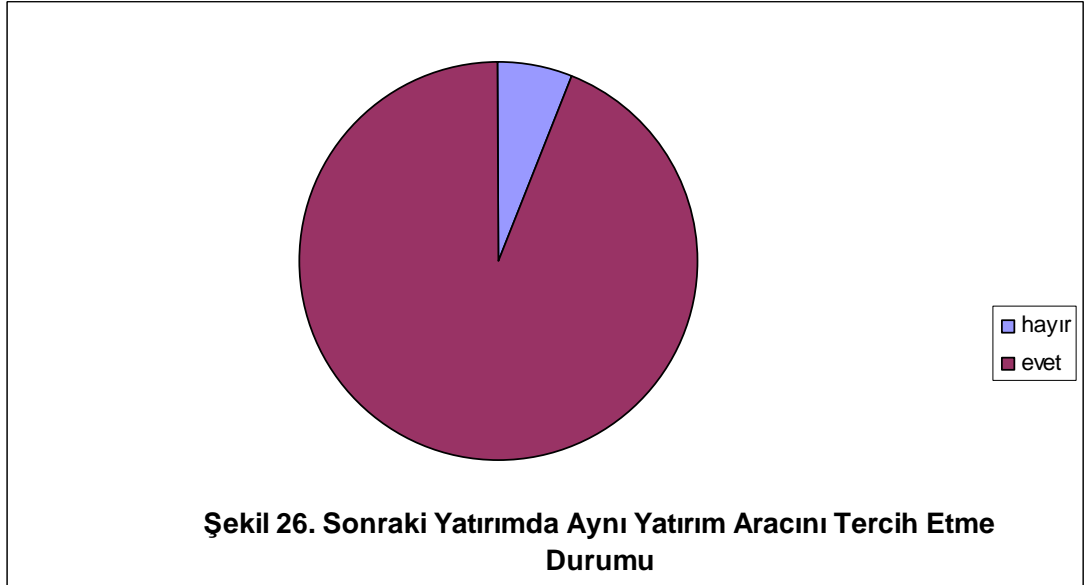
Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 49. Sonraki Yatırımda Aynı Aracı Tercih Etme Durumu Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	32	6,1	6,1	6,1
Evet	490	93,9	93,9	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Örneklem grubumuzun %6.1'i bir sonraki yatırımında aynı yatırım aracını kullanmayacağını söylemiş, %93.9'u ise bir sonraki yatırımında aynı yatırım aracını kullanacağını söylemiştir. Aşağıdaki şekilde de yüzdelik dilimleri belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.2.24. Piyasa Koşullarını Dikkate Alma

Tablo 50. Piyasa Koşullarını Dikkate Alma İstatistikleri

N	Geçerli	522
	Geçerli olmayan	0
Ortalama		1,3103
Standart ortalama hata		0,03900
Medyan		2,0000
Mod		2,00
Standart sapma		0,89112
Minimum		-2,00
Maksimum		2,00
Yüzde	25	1,0000
	50	2,0000
	75	2,0000

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

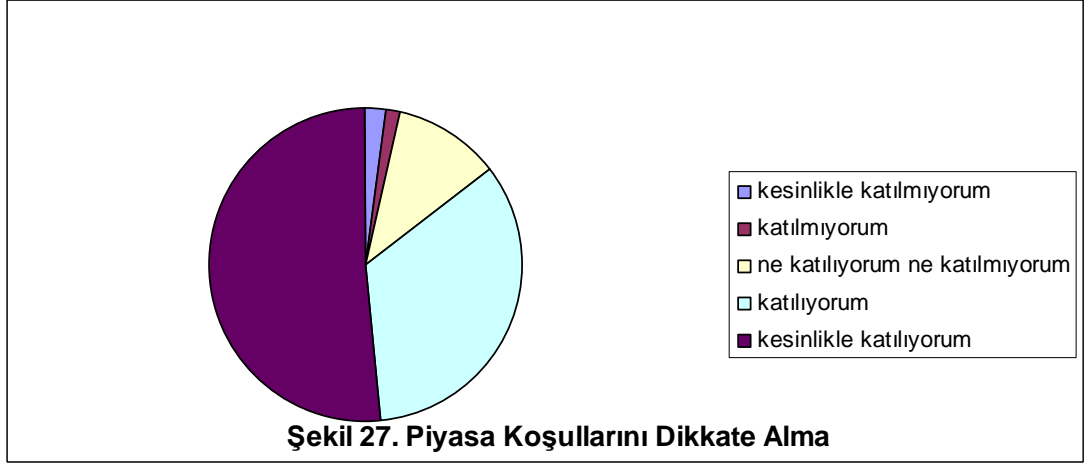
Tablo 51. Piyasa Koşullarını Dikkate Alma Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	12	2,3	2,3	2,3
Katılmıyorum	7	1,3	1,3	3,6
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	58	11,1	11,1	14,8
Katılıyorum	175	33,5	33,5	48,3
Kesinlikle katılıyorum	270	51,7	51,7	100,0
Toplam	522	100,0	100,0	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Yatırımcılar, yatırım yaparken piyasa koşullarını dikkate alma düşüncesine %2.3 oranında kesinlikle katılmadığı, %1.3 oranında katılmadığı, %11.1 oranında ne katılıp ne katılmadığı, %33.5 oranında katıldığı, %51.7 oranında kesinlikle katıldığı

görüşünü belirtmişlerdir. Aşağıdaki şekilde de yüzdelerle dilimleri belirgin bir şekilde görmektediriz.

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

4.5.3. Çapraz Tablolar

4.5.3.1. Gelir-Harcama

Tablo 52. Gelir-Harcama İstatistikleri

	Geçerli		Geçerli Olmayan		Toplam	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
Gelir*Harcama	522	100,0	0	0,0	522	100,0

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 53. Gelir-Harcama Çapraz Tablosu

Gelir	Harcama						Toplam
	0-500	501-1000	1001-1500	1501-2500	2501-4500	4500 ve üstü	
0-500	11	0	0	0	0	0	11
501-1000	34	80	2	0	0	0	116
1001-1500	16	76	50	1	1	1	145
1501-2500	4	30	61	36	7	4	142
2501-4500	0	1	21	32	24	8	86
4500 üstü	0	1	1	1	6	13	22
Toplam	65	188	135	70	38	26	522

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 54. Gelir-Harcama Çapraz Tablosu 2

Gelir	Harcama						Total
	0-500	501-1000	1001-1500	1501-2500	2501-4500	4500 ve üstü	
0-500	11	0	0	0	0	0	11
%	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1
501-1000	34	80	2	0	0	0	116
%	6,5	15,3	0,4	0,0	0,0	0,0	22,2
1001-1500	16	76	50	1	1	1	145
%	3,1	14,6	9,6	0,2	0,2	0,2	27,8
1501-2500	4	30	61	36	7	4	142
%	0,8	5,7	11,7	6,9	1,3	0,8	27,2
2501-4500	0	1	21	32	24	8	86
%	0,0	0,2	4,0	6,1	4,6	1,5	16,5
4500 üstü	0	1	1	1	6	13	22
%	0,0	0,2	0,2	0,2	1,1	2,5	4,2
Toplam	65	188	135	70	38	26	522
%	12,5	36,0	25,9	13,4	7,3	5,0	100,0

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

0-500 TL gelire sahip olan 11 bireyin 0-500 TL harcaması vardır. 501-1000 TL gelire sahip olan 80 bireyin 501-1000 TL harcaması vardır. 2501-4500 TL gelire sahip olan 32 bireyin 1501-2500 TL harcaması vardır. Örneklemin %2,1 ini oluşturan 0-500 TL gelire sahip olan 11 bireyin 0-500TL harcaması vardır. %22,2 lik dilimi ifade eden 501-1000 TL geliri olan kişilerin yaklaşık %15 inin gelirinin tamamına yakını olan 501-1000 TL arasında harcama yaptığı görülmektedir.

4.5.3.2. Gelir-Tasarruf

Tablo 55. Gelir-Tasarruf İstatistikleri

	Geçerli		Geçerli Olmayan		Toplam	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
	Gelir*Tasarruf	522	100,0	0	0,0	522

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 56. Gelir-Tasarruf Çapraz Tablosu

Gelir	Tasarruf						Toplam
	0-500	501-1000	1001-1500	1501-2500	2501-4500	4500 ve üstü	
0-500	11	0	0	0	0	0	11
501-1000	115	1	0	0	0	0	116
1001-1500	131	12	1	1	0	0	145
1501-2500	86	47	9	0	0	0	142
2501-4500	26	27	30	3	0	0	86
4500 üstü	7	5	5	2	2	1	22
Toplam	376	92	45	6	2	1	522

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 57. Gelir-Tasarruf Çapraz Tablosu 2

Gelir	Tasarruf						Toplam
	0-500	501-1000	1001-1500	1501-2500	2501-4500	4500 ve üstü	
0-500	11	0	0	0	0	0	11
%gelir	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
%tasarruf	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1
501-1000	115	1	0	0	0	0	116
%gelir	99,1	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
%tasarruf	30,6	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	22,2
1001-1500	131	12	1	1	0	0	145
%gelir	90,3	8,3	0,7	0,7	0,0	0,0	100,0
%tasarruf	34,8	13,0	2,2	16,7	0,0	0,0	27,8
1501-2500	86	47	9	0	0	0	142
%gelir	60,6	33,1	6,3	0,0	0,0	0,0	100,0
%tasarruf	22,9	51,1	20,0	0,0	0,0	0,0	27,2
2501-4500	26	27	30	3	0	0	86
%gelir	30,2	31,4	34,9	3,5	0,0	0,0	100,0
%tasarruf	6,9	29,3	66,7	50,0	0,0	0,0	16,5
4500 üstü	7	5	5	2	2	1	22
%gelir	31,8	22,7	22,7	9,1	9,1	4,5	100,0
%tasarruf	1,9	5,4	11,1	33,3	100,0	100,0	4,2
Toplam	376	92	45	6	2	1	522
%gelir	72,0	17,6	8,6	1,1	0,4	0,2	100,0
%tasarruf	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

501-1000 TL gelire sahip olan 115 birey 0-500 TL tasarrufa sahiptir. 1501-2500 TL gelire sahip olan 47 birey 501-1000 TL tasarrufa sahiptir. 2501-4500 TL gelire sahip olan 30 birey 1001-1500 TL tasarrufa sahiptir. 4500 TL'den daha fazla gelire sahip olan 7 birey 0-500 TL tasarrufa sahiptir.

4.5.3.3. Gelir-Yatırım Tercihi

Tablo 58. Gelir-Yatırım Tercihi İstatistikleri

	Geçerli		Geçerli Olmayan		Toplam	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
Gelir*Yat.tercih	522	100,0	0	0,0	522	100,0

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 59. Gelir-Yatırım Tercihi Çapraz Tablosu

Gelir	Yatırım Tercihi						Toplam
	Menkul Değer	Gayrim. Değer	Altın	Döviz	Vadeli Mevduat	Atıl Fon	
0-500	1	0	4	3	0	3	11
501-1000	9	9	47	21	13	17	116
1001-1500	11	23	51	23	20	17	145
1501-2500	15	18	45	23	27	14	142
2501-4500	22	21	11	9	17	6	86
4500 üstü	4	10	3	1	4	0	22
Toplam	62	81	161	80	81	57	522

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 60. Gelir-Yatırım Tercihi Çapraz Tablosu 2

Gelir	Yatırım Tercihi						Toplam
	Menkul Değer	Gayrim. Değer	Altın	Döviz	Vadeli Mevduat	Atıl Fon	
0-500	1	0	4	3	0	3	11
%gelir	9,1	0,0	27,3	27,3	0,0	27,3	100,0
%yat.tercih	1,6	0,0	3,8	3,8	0,0	5,3	2,1
501-1000	9	9	47	21	13	17	116
%gelir	7,8	7,8	40,5	18,1	11,2	14,7	100,0
%yat.tercih	14,5	11,1	29,2	26,2	16,0	29,8	22,2

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 60. Devam

1001-1500	11	23	51	23	20	17	145
%gelir	7,6	15,9	35,2	15,9	13,8	11,7	100,0
%yat.tercih	17,7	28,4	31,7	28,8	24,7	29,8	27,8
1501-2500	15	18	45	23	27	14	142
%gelir	10,6	12,7	31,7	16,2	19,0	9,9	100,0
%yat.tercih	24,2	22,2	28,0	28,8	33,3	24,6	27,2
2501-4500	22	21	11	9	17	6	86
%gelir	25,6	24,4	12,8	10,5	19,8	7,0	100,0
%yat.tercih	35,5	25,9	6,8	11,2	21,0	10,5	16,5
4500 üstü	4	10	3	1	4	0	22
%gelir	18,2	45,5	13,6	4,5	18,2	0,0	100,0
%yat.tercih	6,5	12,3	1,9	1,2	4,9	0,0	4,2
Toplam	62	81	161	80	81	57	522
%gelir	11,9	15,5	30,8	15,3	15,5	10,9	100,0
%yat.tercih	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

1001-1500 TL gelire sahip olan 51 birey yatırım tercihini altından yana kullanmıştır. 1501-2500 TL gelire sahip olan 18 birey yatırım tercihini gayrimenkul değerlerden yana kullanmıştır. 0-500 TL gelire sahip olan 1 birey yatırım tercihini menkul değerlerden yana kullanmıştır. 4500 TL'den daha fazla gelire sahip olan 4 birey yatırım tercihini vadeli mevduattan yana kullanmıştır.

4.5.3.4. Tasarruf-Yatırım Tercih

Tablo 61. Tasarruf-Yatırım Tercih İstatistikleri

	Geçerli		Geçerli Olmayan		Toplam	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
Tasarruf*Yat.tercih	522	100,0	0	0,0	522	100,0

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 62. Tasarruf-Yatırım Tercihi Çapraz Tablosu

Tasarruf	Yatırım Tercihi						Toplam
	Menkul Değer	Gayrim. Değer	Altın	Döviz	Vadeli Mevduat	Atıl Fon	
0-500	29	45	137	65	50	50	376
501-1000	10	22	18	12	26	4	92
1001-1500	18	11	5	3	5	3	45
1501-2000	3	2	1	0	0	0	6
201-3000	2	0	0	0	0	0	2
3000 üstü	0	1	0	0	0	0	1
Toplam	62	81	161	80	81	57	522

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 63. Tasarruf-Yatırım Tercihi Çapraz Tablosu 2

Tasarruf	Yatırım Tercihi						Toplam
	Menkul Değer	Gayrim. Değer	Altın	Döviz	Vadeli Mevduat	Atıl Fon	
0-500	29	45	137	65	50	50	376
%tasarruf	7,7	12	36,4	17,3	13,3	13,3	100,0
%yat.tercih	46,8	55,6	85,1	81,2	61,7	87,7	72,0
501-1000	10	22	18	12	26	4	92
%tasarruf	10,9	23,9	19,6	13,0	28,3	4,3	100,0
%yat.tercih	16,1	27,2	11,2	15,0	32,1	7,0	17,6
1001-1500	18	11	5	3	5	3	45
%tasarruf	40,0	24,4	11,1	6,7	11,1	6,7	100,0
%yat.tercih	29,0	13,6	3,1	3,8	6,2	5,3	8,6
1501-2000	3	2	1	0	0	0	6
%tasarruf	50,0	33,3	16,7	0,0	0,0	0,0	100,0
%yat.tercih	4,8	2,5	0,6	0,0	0,0	0,0	1,1
2001-3000	2	0	0	0	0	0	2
%tasarruf	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
%yat.tercih	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4
3000 üstü	0	1	0	0	0	0	1
%tasarruf	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
%yat.tercih	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2

Tablo 63. Devam

Toplam	62	81	161	80	81	57	522
%tasarruf	11,9	15,5	30,8	15,3	15,5	10,9	100,0
%yat.tercih	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

0-500 TL tasarrufu olan 137 birey yatırım tercihini altından yana kullanmıştır. 501-1000 TL tasarrufu olan 26 birey yatırım tercihini vadeli mevduattan yana kullanmıştır. 1501-2000 TL tasarrufu olan 2 birey yatırım tercihini gayrimenkul değerlerden yana kullanmıştır. 2001-3000 TL tasarrufu olan 2 birey yatırım tercihini menkul değerlerden yana kullanmıştır.

4.5.3.5. Risk Düzeyi-Yatırım Alternatifi

Tablo 64. Risk Düzeyi-Yatırım Alternatifi İstatistikleri

	Geçerli		Geçerli Olmayan		Toplam	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
Riskvade*Yat.altr	522	100,0	0	0,0	522	100,0

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 65. Risk Düzeyi-Yatırım Alternatifi Çapraz Tablosu

Risk	Yatırım Alternatifi					Toplam
	% 25 100000 TL, % 75 hiçbir kazanç	% 40 62500 TL, % 60 hiçbir kazanç	% 50 50000 TL, % 50 hiçbir kazanç	% 75 33000 TL, % 25 hiçbir kazanç	25 000 TL'lik kesin kazanç	
Yüksek	7	7	3	2	3	22

Tablo 65. Devam

Belirli oranda hesap. risk	5	18	13	7	23	66
Orta dereceli risk	13	15	32	39	36	135
Az risk	12	5	26	56	78	177
Sadece risksiz yatırımlar	6	8	14	19	75	122
Toplam	43	53	88	123	215	522

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Yüksek risk düzeyini seçen 3 birey %25 ihtimalle 100.000 TL, %75 ihtimalle hiçbir kazanç elde edememe durumunu yani en riskli yatırım alternatifini seçmiştir. Az risk düzeyini seçen 78 birey 25.000 TL’lik kesin kazancı yani en risksiz yatırım alternatifini seçmiştir. Orta dereceli risk düzeyini seçen 32 birey orta riskli yani %50 ihtimalle 50.000 TL kazanç, %50 ihtimalle hiçbir kazanç elde edememe yatırım alternatifini seçmiştir.

4.5.3.6. Cinsiyet-Yatırım Tercihi

Tablo 66. Cinsiyet-Yatırım Tercihi İstatistikleri

	Geçerli		Geçerli Olmayan		Toplam	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
Cinsiyet*Yat.ter.	522	100,0	0	0,0	522	100,0

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 67. Cinsiyet-Yatırım Tercihii Çapraz Tablosu

Cinsiyet	Yatırım Tercihii						Toplm
	Menkul Değer	Gayri menkul Değer	Altın	Döviz	Vadeli Mevduat	Atıl Fon	
Erkek	33	59	64	42	36	38	272
Kadın	29	22	97	38	45	19	250
Toplam	62	81	161	80	81	57	522

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Yatırımcı erkeklerden 59 tanesi yatırım tercihini gayrimenkul değerlerden yana kullanmıştır. Yatırımcı kadınlardan 38 tanesi yatırım tercihini dövizden yana kullanmıştır. Yatırımcı erkeklerden 33 tanesi yatırım tercihini menkul değerlerden yana kullanmıştır. Yatırımcı kadınlardan 97 tanesi yatırım tercihini altından yana kullanmıştır.

4.5.3.7. Eğitim-Yatırım Tercihii

Tablo 68. Eğitim-Yatırım Tercihii İstatistikleri

	Geçerli		Geçerli Olmayan		Toplam	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
Eğitim*Yat.ter.	522	100,0	0	0,0	522	100,0

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 69. Eğitim-Yatırım Tercihi Çapraz Tablosu

Eğitim	Yatırım Tercihi						Toplm
	Menkul Değer	Gayri menkul Değer	Altın	Döviz	Vadeli Mevduat	Atıl Fon	
İlköğretim	2	6	16	6	1	3	34
Ortaöğretim	6	11	16	6	6	6	51
Lise	13	18	49	21	19	18	138
Üniversite	28	34	71	38	45	29	245
Yük.Lisans ve üstü	13	12	9	9	10	1	54
Toplam	62	81	161	80	81	57	522

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Üniversite mezunu olan 29 birey herhangi bir yatırım aracını kullanmamaktadır. Lise mezunu 13 birey yatırım tercihini menkul değerlerden yana kullanmaktadır. İlköğretim mezunu 6 birey yatırımlarını gayrimenkul değerlerden yana kullanmaktadır. Yüksek lisans ve üzeri eğitim durumuna sahip 10 birey yatırım tercihini vadeli mevduattan yana kullanmaktadır.

4.5.3.8. Gelir-Borç Durumu

Tablo 70. Gelir-Borç Durumu İstatistikleri

	Gelir-Borç Durumu İstatistikleri					
	Geçerli		Geçerli Olmayan		Toplam	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
Gelir*Borç	522	100,0	0	0,0	522	100,0

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 71. Gelir-Borç Durumu Çapraz Tablosu

Gelir	Borç		Toplam
	Hayır	Evet	
0-500	8	3	11
501-1000	66	50	116
1001-1500	51	94	145
1501-2500	59	83	142
2501-4500	37	49	86
4500 den fazla	9	13	22
Toplam	230	292	522

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

0-500 TL gelire sahip olan 8 bireyin borcu yoktur. 1001-1500 TL gelire sahip olan 94 bireyin borcu vardır. 2501-4500 TL gelire sahip olan 37 bireyin borcu yok, 49 bireyin borcu vardır.

4.5.4. Parametrik-Parametrik Olmayan Testler

Verilerin normal dağılıma uygunluğunu ve varyansların eşitliğini inceleyerek uygulanacak testlerin parametrik ya da parametrik olmayan testler olacağına karar verilir.

Parametrik hipotez testlerinin varsayımları:

- Veriler oransal veya aralıklı olmalıdır.
- Dağılım normal dağılıma uymalıdır.
- Grup varyansları eşit olmalıdır.

4.5.4.1. T Testi

Tablo 72. Cinsiyet-Harcama İstatistiği

Cinsiyet/Harcama	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Erkek	272	2,9081	1,34013	0,08126
Kadın	250	2,7240	1,26103	0,07975

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 73. Cinsiyet-Harcama T Testi

	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		T-Testi						
	F	Sig	T	df	Sig 2-tailed	Ort. Fark	Std Fark Hatası	% 95 Güven Aralığında	
								Alt	Üst
Kabl	0,155	0,694	1,613	520	0,107	0,1841	0,1141	-0,040	0,408
Ret			1,617	519,7	0,107	0,1841	0,1139	-0,395	0,407

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Varyans eşitliğinin sınanması;

Hipotezler :

H₀: varyanslar birbirine eşittir.

H₁: varyanslar birbirine eşit değildir.

Sig (0.694) > 0.05 olduğu için varyansların eşit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Varyansların eşit olduğu sonucu bize Equal variances assumed yazan yerdeki 0.107 değerine bakılır.

T testi

Hipotezler:

H₀: İki grubun ortalamaları arasında fark yoktur

H₁: İki grubun ortalamaları arasında fark vardır

Sig (0.107) > 0.05 olduğu için ortalamalar arasında fark yoktur sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 74. Cinsiyet-Gelir İstatistiği

Cinsiyet/Gelir	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Erkek	272	3,5551	1,15764	0,07019
Kadın	250	3,3640	1,20886	0,07646

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 75. Cinsiyet-Gelir T Testi

	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		T-Testi						
	F	Sig	T	df	Sig 2-tailed	Ort. Fark	Std Fark Hatası	% 95 Güven Aralığında	
								Alt	Üst
Kabl	0,567	0,452	1,845	520	0,066	0,1911	0,1036	-0,012	0,394
Ret			1,842	511,6	0,066	0,1911	0,1037	-0,013	0,395

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Varyans eşitliğinin sınanması;

Hipotezler :

H_0 : varyanslar birbirine eşittir.

H_1 : varyanslar birbirine eşit değildir.

Sig (0.452) > 0.05 olduğu için varyansların eşit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Varyansların eşit olduğu sonucu bize Equal variances assumed yazan yerdeki 0.066 değerine bakılır.

T testi

Hipotezler:

H_0 : İki grubun ortalamaları arasında fark yoktur

H_1 : İki grubun ortalamaları arasında fark vardır

Sig (0.066) > 0.05 olduğu için ortalamalar arasında fark yoktur sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 76. Cinsiyet-Yatırım Tercihi İstatistiği

Cinsiyet/Yatırım Tercihi	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Erkek	272	3,3787	1,58405	0,09605
Kadın	250	3,4200	1,39261	0,08808

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 77. Cinsiyet-Yatırım Tercihi T Testi

	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		T-Testi						
	F	Sig	T	df	Sig 2-tailed	Ort. Fark	Std Fark Hatası	% 95 Güven Aralığında	
								Alt	Üst
Kabl	9,278	0,002	-0,315	520	0,753	-0,041	0,1310	-0,298	0,216
Ret			-0,317	518,9	0,751	-0,041	0,1310	-0,297	0,215

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Varyans eşitliğinin sınanması;

Hipotezler :

H_0 : varyanslar birbirine eşittir.

H_1 : varyanslar birbirine eşit değildir.

Sig (0.002) < 0.05 olduğu için varyansların eşit olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sebeple t testi istatistiği yorumlanamaz. Bu noktadan sonra parametrik olmayan testler uygulanacaktır. Parametrik olmayan testler nominal değerler, sıralama bildiren değerler ve farkları anlamlı olmayan değerler için kullanılabilir.

4.5.4.2. Kolmogorov-Smirnov Testi

Kolmogorov-Smirnov testi, örneklem verilerinin tanımlanmış bir ana kitle normal olasılık dağılımına uyumluluk gösterip göstermemesini sınamak için kullanılır. Örneklem verileri standardize edilerek (yani her bir veri değerinden teorik ana kitle olasılığı için verilmiş ortalama çıkartıp sonucu verilmiş teorik yığın varyansına bölerek) elde edilen normalize veriler standart normal dağılım ile karşılaştırılır.

Tablo 78. Örnek Kolmogorov-Smirnov Testi

	Yaş	Gelir	Harcama	Tasarruf	
N	522	522	522	522	
	Ortalama	2,2682	3,4636	2,8199	1,4080
	Std. sapma	1,13609	1,18517	1,30485	0,75386
		0,254	0,173	0,220	0,426
	Pozitif	0,254	0,173	0,220	0,426
	Negatif	- 0,132	- 0,154	- 0,140	- 0,294
Kolmogrof-Smirnoff Testi	5,809	3,958	5,022	9,736	
Sis.(2-tailed)	0,000	0,000	0,000	0,000	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

H_0 : Dağılım,normal dağılıma uygundur.

H_1 :Dağılım,normal dağılıma uygun değildir.

Sig değerleri 0,05'ten küçük olduğu için H_0 hipotezi reddedilir. Dağılım normal dağılıma uygun değildir.

4.5.4.3. Kruskal-Wallis Testi

Kruskal-Wallis testi, bağımsız ana kütlede elde edilen örneklerle, ana kütlelerin benzer yapıda olup olmadığının araştırılmasına dayanır.

Tablo 79. Gelir-Vade Aralığı Parametreleri

Gelir/Vade	N	Ortalama
3 aydan az	198	237,30
3 ay 6 ay arası	153	253,51
6ay 1 yıl arası	76	280,16
1 yıl 2 yıl arasında	36	335,12
2 yıldan daha fazla	59	294,47
Toplam	522	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 80. Gelir-Vade Kruskal Wallis Test İstatistiği

	Gelir
Kikare	19,179
df	4
Sig.	0,001

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

H_0 :Vade aralığına göre gelirler arasında bir fark yoktur.

H_1 : Vade aralığına göre gelirler arasında bir fark vardır.

Sig(0,001) değeri 0,05'ten küçük olduğu için H_0 hipotezi reddedilir. Gelirle vade arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 81. Gelir-Risk Aralığı Parametreleri

Gelir/Risk	N	Ortalama
Yüksek	22	250,73
Belirli oranda hesaplanmış risk	66	286,83
Orta dereceli risk	135	272,70
Az risk	177	271,29
Sadece risksiz yatırımlar	122	223,14
Toplam	522	

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

Tablo 82. Gelir-Risk Kruskal Wallis Test İstatistiği

	Gelir
Kikare	12,040
df	4
Sig.	0,017

Kaynak: Kişilerin Yatırım Eğilimleri Anketi

H_0 : Gelirle yatırım tercihi arasında anlamlı bir fark yoktur.

H_1 : Gelirle yatırım tercihi arasında anlamlı bir fark vardır.

Sig(0,017) değeri 0,05'ten küçük olduğu için H_0 hipotezi reddedilir. Gelirle risk tercihi arasında anlamlı bir fark vardır.

SONUÇ

Yatırımcı piyasasının temel ögesi olmakta ve tasarrufların kaynaklara aktarım işlevi yatırımcının verdiği kararlar sonucunda piyasa araçlarına yapılan yatırımlarla gerçekleşmektedir. Yatırımcının ufku piyasanın gelişimini sağlamaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde yatırım, yatırımcı ve yatırım stratejileri kavramları açıklanmaktadır. İkinci bölümde menkul kıymetler başta olmak üzere gayrimenkul değerler, döviz, altın, mevduat ve fonlar gibi yatırım araçları açıklanmaktadır. Üçüncü bölümde yatırım kararını etkileyen faktörler ve yatırımcının risk algısı açıklanmaktadır. Dördüncü son bölümde ise uygulamaya ayrılmıştır. Bu bölüm çalışmanın üç bölümünü kapsayacak şekilde istatistiksel bir çalışma içermektedir.

Bireylerin yatırım tercihlerini belirleme de her bir ayrı değişkene göre karşılaştırmasının yapıldığı bu uygulamada anket çalışması yapılmıştır ve sonuçlar SPSS programında anlamlı sonuçlar halinde analiz edilmiştir. Ayrıca Güvenirlilik Analizi, T Testi, Kolmogrof-Smirnoff Testi ve Kruskal Wallis Testi yapılmıştır.

Yapılan Güvenirlilik Analizi sonucunda, 522 örneklemden 250 adedi yani %47,9'u kadın 272 adedi yani %52,1'i erkektir. Örneklem grubumuzun %6,5'i ilköğretim mezunu, %9,8'i ortaöğretim mezunu, %26,4'ü lise mezunu, %46,9'u üniversite mezunu, %10,3'ü yüksek lisans ve üzeri mezunudur. Örneklem grubumuzun %2,1'i 0-500 TL gelir düzeyinde, %22,2'si 501-1000 gelir düzeyinde, %27,8'i 1001-1500 gelir düzeyinde, %27,2'si 1501-2000 gelir düzeyinde, %16,5'i 2501-4500 gelir düzeyinde ve %4,2'si 4500 ve daha fazla gelir düzeyindedir. Örneklem grubumuzun %27,8'i 18-24 yaş grubunda, %38,3'ü 25-34 yaş grubunda, %18,6'sı 35-44 yaş grubunda, %10,7'si 45-54 yaş grubunda, %3,8'i 55-64 yaş grubunda, %0,8'i ise de 65 ve üzeri yaş grubunda yer almaktadır. Örneklem grubumuzun %12,5'i 0-500 TL aralığında, %36'sı 501-1000 TL aralığında, %25,9'u 1001-1500 TL aralığında, %13,4'ü 1501-2500 TL aralığında, %7,3'ü 2501-4500 TL aralığında, %5'i ise 4500 TL üzeri aralığında yer almaktadır. Örneklem grubumuzun %72'si 0-500 TL aralığında, %17,6'sı 501-1000 TL aralığında, %8,6'sı 1001-1500 TL aralığında, %1,1'i 1501-2000 TL aralığında, %0,4'ü 2001-3000 TL aralığında,

%0.1'i ise 3000 TL üzeri aralığında yer almaktadır. Örneklem grubumuz iş kayıp durumunda, %48.1'i 3 ay süreyle birikimlerinin kendisine yetmeyeceğini, %51.9'u ise 3 ay süreyle birikimlerinin kendisine yeteceğini belirtmişlerdir. Örneklem grubumuzun %44.1'i borcunun olmadığını, %55.9'u ise borcunun olduğunu belirtmişlerdir. Örneklem grubumuzun %11.9'u menkul değer yatırımını, %15.5'i gayrimenkul değer yatırımını, %30.8'i altın yatırımını, %15.3'ü döviz yatırımını, %15.5'i vadeli mevduat yatırımını tercih etmektedir. %10.9'u ise atıl fon yani herhangi bir yatırım aracını tercih etmemektedir. Örneklem grubumuzun %37.9'u vade aralığını 3 aydan az, %29.3'ü 3 ile 6 ay arası, %14.6'sı 6 ay ile 1 sene arası, %6.9'u 1 ile 2 yıl arası, %11.3'ü ise 2 yıldan daha fazla olarak belirtmişlerdir. Örneklem grubumuzun %4.2'si yüksek derece riski, %12.6'sı belirli oranda hesaplanmış riski, %25.9'u orta dereceli riski, %33.9'u az riski seçmişler, %23.4'ü ise sadece risksiz yatırımları tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Örneklem grubumuzun %17.6'sı yatırım kararında, yatırımın daha önce gösterdiği eğilime, %5.6'sı yatırımcıların yatırım aracını hangi sıklıkta kullandığına, %50.4'ü getiri duruma, %16.7'si yatırım aracının risk durumuna, %9.8'i genel ekonomik göstergelere dikkat ettiğini belirtmişlerdir. Anketimize katılan bireylerin %18'i yatırım kararı alırken tv-radyodan yararlandıklarını, %10.2'si yazılı basından, %40.4'ü internetten, 23.8'i bankalardan ve %7.7'si danışman şirketlerden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Yatırımcıların %40'ı yatırım kararlarını alırken enflasyonu, %6.5'i tefe-üfeyi, %20.1'i büyüme rakamlarını, %4'ü dış ticaret rakamlarını, %29.3'ü diğer ekonomik göstergeleri dikkat aldıklarını belirtmişlerdir. Yatırımcıların %9.2'si uzun vadede en yüksek getiri sağlayan yüksek riskli yatırımları, %6.7'si büyük kısmı yüksek riskli, küçük kısmı düşük riskli yatırımları, %33.7'si uzun dönemde büyüme potansiyeli olan yatırımları, %26.8'si büyük kısmı düşük riskli, küçük kısmı büyüme potansiyeli olan yatırımları, %23.6'sı düşük getirili enflasyon altında getirisi olan yatırımları seçmişlerdir. Örneklem grubumuzun %30.7'si tüm yatırımlarını kullanabileceğini, %16.5'i yatırımlarının %70'ini kullanabileceğini, %22.2'si yatırımlarının yarısını kullanabileceğini, %14'ü yatırımlarının %20'sini kullanabileceğini, %16.7'si ise yatırımını kullanmayacağını belirtmişlerdir. Yatırımcıların %8.2'si en riskli yatırım alternatifini, %10'u, %16.9'u ve %23.6'sı azalarak devam eden riskli yatırım alternatiflerini, %41.2'si ise risksiz daha az getirili kesin kazanç seçeneklerini benimsemişlerdir. Yatırımcıların %13.8'i yatırımlarında bir düşüş meydana gelmesi

durumda avantaj olarak düşünüp daha fazla yatırım yapacaklarını, %42'si fiyatların yükselmesini bekleyeceğini, %20.7'si tedirgin olup pozisyonun bir bölümünü azaltacağını, %14'ü pozisyonun büyük bölümünü azaltacağını, %9.6'sı ise pozisyonunun tamamını kapatacağını belirtmişlerdir. Yatırımcılar, yatırımlarını koruma amaçlı yaptıkları düşüncesine %2.9 oranında kesinlikle katılmadığı, %5.7'si katılmadığı, %16.3'ü ne katılıp ne katılmadığı, %39'8'si katıldığı, %35.2'si kesinlikle katıldığı görüşünü belirtmişlerdir. Yatırımcılar, yatırımlarını kar amaçlı yaptıkları düşüncesine %2.3 oranında kesinlikle katılmadığı, %4.2'si katılmadığı, %13.4'ü ne katılıp ne katılmadığı, %36'8'si katıldığı, %43.4'ü kesinlikle katıldığı görüşünü belirtmişlerdir. Yatırımcılar, bir sonraki yatırımlarında aynı yatırım aracını kullanacağı düşüncesine %1.9 oranında kesinlikle katılmadığı, %5.4'ü katılmadığı, %20.1'i ne katılıp ne katılmadığı, %44.6'sı katıldığı, %28'si kesinlikle katıldığı görüşünü belirtmişlerdir. Yatırımcılar, yatırımlarının amaçlarına uygun olması düşüncesine %3.1 oranında kesinlikle katılmadığı, %1'i katılmadığı, %11.3'ü ne katılıp ne katılmadığı, %53.4'ü katıldığı, %31.2'si kesinlikle katıldığı görüşünü belirtmişlerdir. Örneklem grubumuzun %6.1'i bir sonraki yatırımında aynı yatırım aracını kullanmayacağını söylemiş, %93.9'u ise bir sonraki yatırımında aynı yatırım aracını kullanacağını söylemiştir. Yatırımcılar, yatırım yaparken piyasa koşullarını dikkate alma düşüncesine %2.3 oranında kesinlikle katılmadığı, %1.3 oranında katılmadığı, %11.1 oranında ne katılıp ne katılmadığı, %33.5 oranında katıldığı, %51.7 oranında kesinlikle katıldığı görüşünü belirtmişlerdir.

Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda ise, 0-500 TL gelire sahip olan 11 bireyin 0-500 TL harcaması vardır. 501-1000 TL gelire sahip olan 80 bireyin 501-1000 TL harcaması vardır. 2501-4500 TL gelire sahip olan 32 bireyin 1501-2500 TL harcaması vardır. Örneklemin %2,1 ini oluşturan 0-500 TL gelire sahip olan 11 bireyin 0-500TL harcaması vardır. %22,2 lik dilimi ifade eden 501-1000 TL geliri olan kişilerin yaklaşık %15 inin gelirinin tamamına yakını olan 501-1000 TL arasında harcama yaptığı görülmektedir. 501-1000 TL gelire sahip olan 115 birey 0-500 TL tasarrufa sahiptir. 1501-2500 TL gelire sahip olan 47 birey 501-1000 TL tasarrufa sahiptir. 2501-4500 TL gelire sahip olan 30 birey 1001-1500 TL tasarrufa sahiptir. 4500 TL'den daha fazla gelire sahip olan 7 birey 0-500 TL tasarrufa sahiptir. 1001-1500 TL gelire sahip olan 51 birey yatırım tercihini altından yana

kullanmıştır. 1501-2500 TL gelire sahip olan 18 birey yatırım tercihini gayrimenkul değerlerden yana kullanmıştır. 0-500 TL gelire sahip olan 1 birey yatırım tercihini menkul değerlerden yana kullanmıştır. 4500 TL'den daha fazla gelire sahip olan 4 birey yatırım tercihini vadeli mevduattan yana kullanmıştır. 0-500 TL tasarrufu olan 137 birey yatırım tercihini altından yana kullanmıştır. 501-1000 TL tasarrufu olan 26 birey yatırım tercihini vadeli mevduattan yana kullanmıştır. 1501-2000 TL tasarrufu olan 2 birey yatırım tercihini gayrimenkul değerlerden yana kullanmıştır. 2001-3000 TL tasarrufu olan 2 birey yatırım tercihini menkul değerlerden yana kullanmıştır. Yüksek risk düzeyini seçen 3 birey %25 ihtimalle 100.000 TL, %75 ihtimalle hiçbir kazanç elde edememe durumunu yani en riskli yatırım alternatifini seçmiştir. Az risk düzeyini seçen 78 birey 25.000 TL'lik kesin kazancı yani en risksiz yatırım alternatifini seçmiştir. Orta dereceli risk düzeyini seçen 32 birey orta riskli yani %50 ihtimalle 50.000 TL kazanç, %50 ihtimalle hiçbir kazanç elde edememe yatırım alternatifini seçmiştir. Yatırımcı erkeklerden 59 tanesi yatırım tercihini gayrimenkul değerlerden yana kullanmıştır. Yatırımcı kadınlardan 38 tanesi yatırım tercihini dövizden yana kullanmıştır. Yatırımcı erkeklerden 33 tanesi yatırım tercihini menkul değerlerden yana kullanmıştır. Yatırımcı kadınlardan 97 tanesi yatırım tercihini altından yana kullanmıştır. Üniversite mezunu olan 29 birey herhangi bir yatırım aracını kullanmamaktadır. Lise mezunu 13 birey yatırım tercihini menkul değerlerden yana kullanmaktadır. İlköğretim mezunu 6 birey yatırımlarını gayrimenkul değerlerden yana kullanmaktadır. Yüksek lisans ve üzeri eğitim durumuna sahip 10 birey yatırım tercihini vadeli mevduattan yana kullanmaktadır. 0-500 TL gelire sahip olan 8 bireyin borcu yoktur. 1001-1500 TL gelire sahip olan 94 bireyin borcu vardır. 2501-4500 TL gelire sahip olan 37 bireyin borcu yok, 49 bireyin borcu vardır.

Yapılan T Testi sonucunda, cinsiyet ve gelir ortalamaları arasında fark yoktur sonucuna ulaşılmaktadır. Yapılan Kolmogorof-Smirnoff Testi sonucunda, dağılım normal dağılıma uygun değildir. Kruskal Wallis Testi sonucunda ise, Gelirle vade arasında anlamlı bir fark vardır. Gelirle risk tercihi arasında da anlamlı bir fark vardır.

Tasarruf sahiplerinin birikimlerini değerlendirirken seğtiği yatırım araçları ve davranışları sonucunda elde edilen veriler ışığı altında bu çalışma yapılmıştır. Yatırımcılar bu ilişkileri göz önünde bulunduracaklar ve bu ilişkilere dayanarak yatırımlarına yön vereceklerdir.

EKLER

EK 1 : KİŞİLERİN YATIRIM EĞİLİMLERİ ANKETİ

Sayın İlgili

Bu anket formu, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Bankacılık ve Finans Bölümü kapsamında yürütülen bir tez çalışması için yapılmaktadır. Bu çalışma ortalama gelir seviyesindeki kişilerin yatırım eğilimleri hakkında bilgi sahibi olmak, risk seviyelerini belirlemek ve kullandıkları yatırım araçlarının birbirleriyle ilişkili olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Bilimsel araştırma etiği gereğince kimliğiniz ve anket sorularına verdiğiniz yanıtlar gizli tutulacak olup, hiçbir şekilde herhangi bir kişiye veya makama verilmeyecektir. Verdiğiniz her türlü bilgi diğer anketlerden elde edilen bilgi ile harmanlanarak kullanılacaktır. Anketin sonunda sorulan iletişim bilgileri sorusunu yanıtlamak zorunda değilsiniz. Çalışmanın sağlıklı sonuçlar verebilmesi açısından sorulara eksiksiz yanıt vermeniz, verdiğiniz yanıtların gerçek ve samimi düşüncelerinizi yansıtması son derecede önemlidir. Yoğun iş yaşamı içinde anketimize zaman ayırdığınız ve birikimlerinizi paylaştığınız için teşekkür ederiz.

1) Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

2) Yaşınız:

- 1) 18-24
- 2) 25-34
- 3) 35-44
- 4) 45-54
- 5) 55-64
- 6) 65 ve üzeri

3) Eğitim Durumu:

- 1) İlköğretim
- 2) Ortaöğretim
- 3) Lise
- 4) Üniversite
- 5) Yüksek Lisans ve üzeri

4) Aylık geliriniz ne kadardır?

- 1) 0-500
- 2) 501-1000
- 3) 1001-1500
- 4) 1501-2000
- 5) 2001-4500
- 6) 4500 den fazla

5) Aylık harcamanız ne kadardır?

- 1) 0-500
- 2) 501-1000
- 3) 1001-1500
- 4) 1501-2000
- 5) 2001-3000
- 6) 3000 den daha fazla

6) Aylık ortalama tasarrufunuz ne kadardır?

- 1) 0-500
- 2) 500-1000
- 3) 1001-1500
- 4) 1501- 2000
- 5) 2000-3000
- 6) 3000 den daha fazla

7) İşinizi kaybetme durumunda yaptığınız tasarruflar sizi 3 ay idare eder mi?

- 1) Evet
- 2) Hayır

8) Borcunuz var mı?

- 1) Evet
- 2) Hayır

9) Yatırımlarınızda hangi araçları kullanıyorsunuz?

- 1) Menkul Değerler (Hisse senedi, tahvil vb.)
- 2) Gayrimenkul Değerler (Ev, arsa, dükkan vb.)
- 3) Altın
- 4) Döviz
- 5) Vadeli Mevduat Hesabı
- 6) Atıl Fon (Vadesiz Mevduat, Yastık Altı)

10) Yatırımlarınızdaki vade aralığı ne kadardır?

- 1) 3aydan az
- 2) 3 ay ile 6 ay arası
- 3) 6 ay ile 1 yıl arası
- 4) 1 yıl ile 2 yıl arası
- 5) 2 yıldan daha fazla

11) Yatırımlarınızda size cazip gelen risk düzeyi nedir?

- 1) Yüksek
- 2) Belirli Oranda Hesaplanmış Risk
- 3) Orta Dereceli Risk
- 4) Az Risk
- 5) Sadece Risksiz Yatırımlar

12) Yatırım yaparken yatırım yapacağımız araç ile ilgili en çok neye dikkat edersiniz?

- 1) Daha önceki gösterdiği eğilime
- 2) Yatırımcıların o yatırım aracını hangi sıklıkla kullandığına
- 3) Getiri durumuna
- 4) Yatırım aracının risk durumuna
- 5) Genel ekonomik göstergelere

13) Yatırım yaparken hangi bilgi kaynağını daha sık kullanıyorsunuz?

- 1) TV, Radyo
- 2) Yazılı basın
- 3) İnternet
- 4) Bankalar
- 5) Danışman şirketler

14) Bir sonraki yatırımınızda aynı yatırım aracını tercih eder miydiniz?

- 1) Evet
- 2) Hayır

15) Yatırım yaparken en çok hangi ekonomik göstergeye dikkat edersiniz?

- 1) Enflasyon
- 2) TEFE-TÜFE
- 3) Büyüme rakamları
- 4) Dış Ticaret rakamları
- 5) Diğer ekonomik göstergeler

16) Yatırımlara karşı olan yaklaşımınızı en iyi ifade eden seçenek hangisidir?

- 1) Uzun vadede en yüksek getiriyi sağlayabilecek yüksek riskli yatırımlar
- 2) Yatırımlarımın büyük kısmını yüksek riskli yatırımlarda, küçük bir kısmını ise düşük riskli yatırımlarda değerlendirmek
- 3) Uzun dönemde büyüme potansiyeli olan yatırımları tercih ederim.
- 4) Yatırımlarımın büyük kısmını düşük riskli yatırımlarda, küçük bir kısmını ise büyüme potansiyeli olan riskli yatırımlarda değerlendiririm.
- 5) Düşük getirili hatta enflasyon oranının altında bir getiriyi bile az riskli olması durumunda tercih ederim.

17) Önümüzdeki 2 yıl boyunca yatırımda değerlendirdiğiniz paranızın ne kadarını kullanmaya ihtiyaç duyabilirsiniz?

- 1) Tüm yatırımlarımı kullanabilirim.
- 2) Yatırımlarımın %70'ni kullanabilirim.
- 3) Yatırımlarımın yarısını kullanabilirim.
- 4) Yatırımlarımın %20'sini kullanabilirim.
- 5) Yatırımlarımı kullanmayacağım.

18) Aşağıdaki yatırım alternatiflerinden hangisini tercih edersiniz?

- 1) %25 ihtimalle 100.000 TL kazanmak ve %75 ihtimalle hiçbir kazanç elde edememek
- 2) %40 ihtimalle 62.500 TL kazanmak ve %60 ihtimalle hiçbir kazanç elde edememek
- 3) %50 ihtimalle 50.000 TL kazanmak ve %50 ihtimalle hiçbir kazanç elde edememek
- 4) %75 ihtimalle 33.000 TL kazanmak ve %25 ihtimalle hiçbir kazanç elde edememek
- 5) 25.000 TL'lik kesin kazanç

19) Yatırım yaptıktan kısa bir süre sonra %20 kayıpla karşılaşırsanız nasıl hissedersiniz?

- 1) Fiyat düşüşlerindeki avantajlardan yararlanmak için daha fazla yatırım yaparım.
- 2) Beklediğim bir düşüş olduğunu düşünüp fiyatların yükselmesini beklerim.
- 3) Tedirgin olup pozisyonumun bir bölümünü azaltırım.
- 4) Pozisyonumun büyük bir bölümünü azaltırım.
- 5) Pozisyonumun tamamını kapatırım.

20) Yatırım yaparken piyasa koşullarını dikkate alıyorum.

- 1) Kesinlikle katılıyorum.
- 2) Katılıyorum.
- 3) Ne katılıyorum ne katılmıyorum.
- 4) Katılmıyorum.
- 5) Kesinlikle katılmıyorum.

21) Yatırımı koruma amaçlı yapıyorum.

- 1) Kesinlikle katılıyorum.
- 2) Katılıyorum.
- 3) Ne katılıyorum ne katılmıyorum.
- 4) Katılmıyorum.
- 5) Kesinlikle katılmıyorum.

22) Yatırımı kar amaçlı yapıyorum.

- 1) Kesinlikle katılıyorum.
- 2) Katılıyorum.
- 3) Ne katılıyorum ne katılmıyorum.
- 4) Katılmıyorum.
- 5) Kesinlikle katılmıyorum.

23) Bir sonraki yatırım kararında da aynı yatırım aracımı kullanırım.

- 1) Kesinlikle katılıyorum.
- 2) Katılıyorum.
- 3) Ne katılıyorum ne katılmıyorum.
- 4) Katılmıyorum.
- 5) Kesinlikle katılmıyorum.

24) Yatırımımın amacına uygun olduğunu düşünüyorum.

- 1) Kesinlikle katılıyorum.
- 2) Katılıyorum.
- 3) Ne katılıyorum ne katılmıyorum.
- 4) Katılmıyorum.
- 5) Kesinlikle katılmıyorum.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ATAÇ Engin ve Tayfun Moğol. **Devlet Bütçesi**. Eskişehir: Savaş Yayınları. 1994.

BARAK, Osman. **Davranışsal Finans:Teori ve Uygulama**. Ankara: Gazi Yayınevi. 2008.

BAYMUR, Feriha. **Genel Psikoloji**. İstanbul: 1994.

BÜKER, Semih. **Anonim Şirketlerde Yapılacak Yatırımlarda Hisse Seneleri Değerleme Yöntemleri**. Eskişehir. 1976.

CEYLAN Ali ve Turhan Korkmaz. **Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi**. Bursa: Ekin Kitabevi, 2000.

KARSLI, Muharrem. **Sermaye Piyasası, Borsa, Menkul Kıymetler**. İstanbul: Alfa, 2003.

KÜÇÜKSÖZEN, Cemal. **Finansal Bilgi Manipülasyonu**. Ankara: SPK yayınevi. 2005.

PARASIZ, İlker. **Para Banka ve Finansal Piyasalar**. Bursa: Ezgi Kitabevi, 2000.

SÜMER, Ayşe. **Türk Sermaye Piyasası Hukuku ve Seçilmiş Mevzuat**. İstanbul: Alfa Yayınları. 2002.

Tezler

- AKİN, Hale. “Menkul Kıymet Portföy Yatırımlarında Davranışsal Finans Yönetiminin Kullanılması ve Bir Uygulama Örneği”. (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). Konya. 2009.
- AKSU, Erdiñ. “Altın Piyasasında Fiyat Oluşumu”. (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). Erzurum. 2008.
- AKYOL, Cumhuri. “Finansal Farkındalığın Yatırımcı Tercihlerine Etkileri: Özel Bankacılık Çalışanlarında Finansal Farkındalık Üzerine Bir Araştırma”. (Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir. 2010.
- ARMAĞAN, Seher. “Kar Dağıtım Politikalarının Bireysel Yatırımcı Kararları Üzerine Etkileri Ve Bir Uygulama”. (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). Isparta. 2007.
- ATA, Siwal M. “ Türkiye’ de A Tipi Yatırım Fonlarının Analizi (2000-2008 Dönemi)”. (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Para Banka Programı Yüksek Lisans Tezi). İzmir. 2010.
- ATEŞ, Alper. “Finansal Yatırımların Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma”. (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilin Dalı). Konya. 2007.
- BARAK, Osman. “Hisse Senedi Piyasalarında Anomaliler ve Bunları Açıklamak Üzere Geliştirilen Davranışsal Finans Modelleri-İMKB’de Bir Uygulama”. (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Doktora Tezi). Ankara. 2006.
- CANBULAT, Sezin. “Türkiye’de Yatırım Araçlarının Getirilerinin Modellenmesi Üzerine Uygulama Çalışması”. (Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İstatistik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). Ankara. 2009.
- ÇELİK Muhsin ve Seçkin Gönen. “Sermaye Piyasası Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Açısından Menkul Kıymetlerin incelenmesi”. **Vergi Sorunları**. S.210 (Mart 2006). s.152.
- DALĞAR, Hüseyin. “Türk Finansal Piyasalarında Kurumsal Yatırımcılar Olarak Emeklilik Yatırım Fonları ve Performanslarının Değerlendirilmesi”. (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Doktora Tezi). Isparta. 2006.

- DARICI, Aytaç. “Döviz Kurlarına Bağlı Olarak Bireylerin Yatırımlarındaki Eğilimin İstatistiksel Olarak İncelenmesi”. (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı İstatistik Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). İstanbul. 2010.
- DOĞAN, Canan. “Türk Vergi Sisteminde Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Örneği”. (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). Denizli. 2008.
- ERER, Deniz. “Altın Piyasasındaki Oynaklık ve Altın Vadeli İşlem Sözleşmesi İle Korunma Yolu”. (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı Ekonometri Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). İzmir. 2011.
- GACAR, Anıl. “Yatırımcılar Açısından Hisse Senedi Değerlemesi”. (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). İzmir. 2009.
- GÜRLEK, Sedef Pelin. “ Menkul Kıymetler ve Vergilendirilmesi”. (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Mali Hukuk anabilim Dalı Mali Hukuk Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). İstanbul. 2010.
- İPEKSÜMER, Y. Gültekin. “Menkul Kıymet Yatırımcılarının Yatırım Yaparken Kullandıkları Yöntemler (Aydın İl Merkezindeki Yatırımcılar Üzerine Bir Uygulama)”. (Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). Aydın. 2009.
- KAYA, Fatih. “Türkiye’de Cari İşlemler Açığı ve Yabancı Sermaye Yatırımları İlişkisi”. (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). İstanbul. 2010.
- KOCABIYIK, Turan. “Portföy Oluşturmada Kurumsal Yatırımcı Yaklaşımı”. (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). Isparta. 2006.
- KONUŞKAN, Ayşe. “Döviz Kuru Belirsizliğinin Özel Sektör Sabit Sermaye Yatırımları Üzerine Etkisi”. (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel İktisat Anabilim Dalı İktisat Programı Yüksek Lisans Tezi). İzmir. 2006.
- MAMMADOV, Elchin. “ Türkiye’ de A Tipi Yatırım Fonlarının Performans Değerlendirilmesi”. (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). İstanbul. 2011.
- ÖZ, Aslı. “İMKB ile Yatırım Araçları Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi”. (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Finansal Piyasalar ve Yatırım Yönetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). İstanbul. 2010.

- ÖZAKDAĞ, Serap. “Yabancı Sermaye, Türkiye ’ de Yabancı Sermaye Yatırımları ve Yabancı Sermayeli Bankalar”. (Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). İstanbul. 2009.
- ÖZGÜÇ, Seha. “Farklı Risk Tercihlerine Göre Gayrimenkulün Türk Yatırım Portföylerindeki Yeri”. (İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi). İstanbul. 2010.
- ÖZTÜRK, Mustafa. “Avrupa Birliği’ne Giriş Sürecinde Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Krizler (2000-2010)”. (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Doktora Tezi). İstanbul. 2010.
- ŞEREF, Yakup. “Türkiye Ve Polonya’daki Yatırımcıların, Kendi Kazanç/Kayıplarını Diğer Yatırımcıların Kazanç/Kayıplarıyla Karşılaştırmasının Yatırım Kararlarına Etkisi Üzerine Yapılmış Deneysel Bir Çalışma”. (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe-Finans Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). Ankara. 2010.
- TAŞÇI, Fatma İlkay. “Ekonometrik Bir Yaklaşımla Altın Piyasasının İncelenmesi”. (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı Ekonometri Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). Ankara. 2010.
- TEMEL, Ahmet Tuğrul. “Gayrimenkul Yatırım Aracı Olarak Otel Yatırımları: Sütluce Bölgesinde ‘Hilton Garden Inn Haliç’ Örneği”. (İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi). İstanbul. 2009.
- TEMİZEL, Fatih. “İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda hisse senedi fiyatlarının gün içi yapıları”. (Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi). Eskişehir. 2005.
- YAŞAR, Burçay. “Davranışsal Finans ve Fiyat Köpüğü: İMKB Endekslerinde Fiyat Köpüğüyle İlgili Mevsimsel Birim Kök Araştırması”. (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi). İstanbul. 2008.
- YILMAZ, Nilgün. “Yatırımcı Davranışını Etkileyen Faktörlerle Yatırım Kararları Arasındaki İlişki Bireysel – Kurumsal Yatırımcı Farklılaşması”. (Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Yönetimi Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi). İstanbul. 2009.

İnternet Kaynakları

- BORSAMANİA. “Kaç çeşit hisse senedi vardır?”. (Çevrimiçi). <http://www.borsamania.net/okul/hisse.html> (Erişim Tarihi: 09.02.2012).
- EKOLOPEDİ. “ Primli – Primsiz Senetler”. (Çevrimiçi). <http://ekolopedi.com / idx.php/10/2621/article/>. (Erişim Tarihi: 12.02.2012).
- HEPŞEN, Ali. “Gayrimenkul Yatırımları Ne Kadar Karlı?”. (Çevrimiçi). http://www.alomaliye.com/2008/ali_hepsen_gmenkul_yatirim.htm. (Erişim Tarihi: 01.03.2012).
- İMKB. “Tahvil Çeşitleri”. (Çevrimiçi). <http://www.imkb.gov.tr/products/BondsMain/BondTypes.aspx>. (Erişim Tarihi: 13.02.2012).
- İMKB. “Hisse Senedi Alım-Satım Kılavuzu”. (Çevrimiçi). <http://www.imkb.gov.tr/products/StocksMain.aspx> (Erişim Tarihi: 29.01.2012).
- MUHASEBE DERSLERİ. “Mevduat”. (Çevrimiçi). <http://www.muhasabedersleri.com/banka-islemleri/mevduat-2.html>. (Erişim Tarihi: 13.03.2012).
- ÜNAL, Oğuz Kürşat. “Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler” (Çevrimiçi). <http://www.hukuk.gazi.edu.tr/> (Erişim Tarihi: 25.02.2012).
- WİKİPEDİA: “Altın”. (Çevrimiçi). <http://tr.wikipedia.org/wiki/Alt%C4%B1n>. (Erişim Tarihi: 08.03.2012).
- WİKİPEDİA. “Tahvil”. (Çevrimiçi). <http://tr.wikipedia.org/wiki/Tahvil>. (Erişim Tarihi: 12.02.2012).

Resmi Yayınlar

SERMAYE PİYASASI KURULU (SPK). md. 32-37.

SPK. Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonoların Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği. 1992. Seri III No 12.

Sürelî Yayınlar

SEVİL, Güven ve Mehmet ŞEN. “Aktif Portföy Yönetim Stratejisi Çerçevesinde Kar Payı Verimi Temeline Göre Oluşturulan Portföylerin Performansının Belirlenmesinde Information Oranının Kullanımı: 1990-1998 İMKB Uygulaması”. **İktisat İşletme ve Finans**. Y. 16. S. 178 (2001). s.43.

Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB). **Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçları**. s.56.